

UNIVERSITATEA "BABEȘ-BOLYAI"
CLUJ-NAPOCA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE PSIHODIAGNOSTIC ȘI
INTERVENȚII PSIHOLOGICE VALIDATE ȘTIINȚIFIC

TEZĂ DE DOCTORAT

VALENȚELE UTILIZĂRII POVEȘTIILOR
ÎN INTERVENȚIILE DE ORIENTARE
PSIHODINAMICĂ-ANALITICĂ.

Aplicații clinice pe condiția depresivă.

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător de doctorat:
PROF. UNIV. DR. MINULESCU MIHAELA

Student-doctorand:
GRIGORE (TURCU) MARCELA –
CRINELA

2020

Cuprinsul rezumatului

Argument introductiv.....	4
I. Fundamentele teoretice.....	5
II. Metodologia.....	8
III. Studiile cercetării.....	10
Studiul 1. Traducerea și adaptarea „Chestionarului de evaluare a stilurilor cognitive – Benziger (forma scurtă)” (BTSA-sf) și a Scalei de Falsificare Tipologică (SFT).....	10
Studiul 2. Tipurile psihologice și condiția depresivă.....	15
Studiul 3. Atitudinea tinerilor adulți față de povești.....	18
Abordarea poveștilor în demersul actual de cercetare.....	22
Studiul 4. Utilizarea poveștilor în intervenția psihologică de orientare analitică în grupurile de dezvoltare personală.....	24
Studiul 5. Inserția poveștilor în traviul analitic de grup. Studiu pilot: Aplicație – condiția depresivă.....	29
Studiul 6. Utilizarea poveștilor în traviul analitic. Prezentarea rezultatelor datelor calitative. Studii de caz.....	34
IV. Concluzii, discuții limite și deschideri viitoare.....	41
Bibliografie.....	58

Doresc sa aduc mulțumiri coordonatoarei științifice, prof. univ. dr. Mihaela Minulescu, pentru susținerea, îndrumarea și feedback-urile oferite de-a lungul întregului parcurs al programului doctoral. În egală măsură mulțumesc membrilor Departamentului de Psihologie Clinică și Psihoterapie pentru recomandările, feedback-urile oferite de-a lungul timpului, fiind vitale în îmbunătățirea și clarificarea multor aspecte ale acestei teze.

Note:

- (1) Această lucrare a fost realizată cu fondurile personale a doctorandului.
- (2) Autoarea acestei teze, doctorand Marcela-Crinela Turcu (Grigore) certifică următoarele:
 - (a) Teza include rezultatele activității de cercetare desfășurate de Marcela-Crinela Grigore (Turcu) în vederea obținerii titlului de Doctor în Psihologie;
 - (b) Părți ale tezei fac parte din lucrări acceptate spre publicare sau deja publicate, anumite lucrări au inclus și co-autori în acord cu participarea la realizarea sau redactarea lucrării respective.
 - (c) Teza a fost redactată în conformitate cu standardele academice, întregul text și rezumatul fiind realizate de Marcela-Crinela Turcu (Grigore), asumându-și întreaga responsabilitate pentru îndeplinirea standardelor academice.
 - (d) Textul tezei a fost verificat cu un software special destinat detectării plagiatului (iThenticate), trecând testul critic. Tabelele și figurile din textul de față păstrează numerotarea din teză.

Semnătura pentru certificarea notelor de autor:

Doctorand, Marcela-Crinela Grigore (Turcu)

Argument introductiv

Conștientizând complexitatea obiectului tezei, a fost dificilă alegerea paradigmei de cercetare, având în vedere intenția studierii impactului utilizării poveștilor în intervențiile psihologice de grup orientare analitică, în termeni de efect și influență transformatoare. Perspectiva psihologiei analitice a fundamentat teoretic și aplicativ această teză, propunându-ne să depășim, cel puțin parțial, criticile aduse acesteia, precum: excesul de teoretizare, cantitatea redusă a datelor empirice, tendința spre descriptivitate fără o argumentare structurată pozitivist, dificultatea aplicabilității conceptelor teoretico - explicative (Sommers - Flanagan și Sommers - Flanagan, 2004). Ne-am aliniat tendinței actuale tot mai vizibile a psihologiei analitice de a se armoniza cu trendul actual al cercetărilor psihologice de a aduce date empirice care să susțină validitatea intervențiilor analitice sau ale anumitor concepte fundamentale (Roesler, 2013, 2018; Roesler și van Uffelen, 2018; Rubin și Powers, 2013; Tschuschke et al., 2010, ș.a.)

Cercetarea propusă s-a concentrat pe inițierea demersului de validare a tehnicii analitice a utilizării poveștilor, ca instrumente și resurse transformatoare în traviul analitic de grup de scurtă durată, în vederea reconfigurării modului de utilizare a tipurilor psihologice într-o formulă mai adaptativă și optimizatoare pentru persoanele sănătoase clinic ori în vederea reducerii simptomatologiei condiției depresive ușoare la tinerii adulți.

Câteva temeuri au stat la baza alegerii studierii utilizării poveștilor în traviul analitic:

- (1) Poveștile ca produse ale proceselor complexe socio-psihologice transculturale și trans-generaționale au un potențial transformator și de schimbare al poveștilor în variate contexte de intervenție psihologică susținut de: *rolul poveștilor în procesul evolutiv* al psihicului uman (filo- și ontogenetic), *complexitatea proceselor psihice și neuronale* implicate în procesarea conștientă (ascultare, povestire, înțelegere) dar și în procesarea inconștientă (simbolică) a narațiunilor și poveștilor; *efectele* pe care acestea le au asupra participanților la intervenții (trăirea emoțiilor complexe, stimularea imaginației și creativității, identificarea pattern-urilor mentale, reconfigurarea/integrarea experiențelor personale, inocularea speranței, accesarea resurselor interioare, ș.a.)
- (2) Constatarea utilizării active a poveștilor de majoritatea orientărilor, indiferent de tipul de intervenție psihologică: de la dezvoltare și optimizare personală, consiliere, evaluare și psihoterapie (Ruini et al., 2014, Kottler, 2015).
- (3) Existența unei literaturi și cazuistici bogate, concomitent cu o carență a studiilor empirice asupra efectelor utilizării poveștilor în intervențiile psihologice, indiferent de orientare.

Lucrarea este structurată în patru părți: prima parte construiește o platformă teoretico-explicativă care fundamentează teoretic teza, partea a doua descrie metodologia, a treia parte prezintă studiile realizate, iar ultima parte sintetizează concluziile și propune direcții viitoare de cercetare.

I. Fundamentele teoretice

Acest capitol are în vedere două arii teoretice: (1) *Povestea ca obiect de studiu, instrument și resursă cu sens transformator* și (2) *Repere conceptuale (dinamica tipurilor psihologice, dimensiunile de personalitate (nevrotism, extraversie, psihotism), condiția depresivă și insight-ul)* utilizate în identificarea impactului programului de intervenție analitică propus.

Primul subcapitol prezintă utilizarea poveștilor în principalele abordări actuale (psihodinamică și analitică, umanist-experiențială, cognitiv comportamentală), în încercarea de a contura contextul prezent în care poveștile sunt utilizate și ar putea fi studiate și în viitor.

În abordările psihodinamice accentul cade pe identificarea similarităților simbolice între vise și povești (Freud, 1900 cit. de Dundes, 1999; Freud, 1913a, 1913b cit. de Haase, 2008/1999; Coulacoglou, 2002). Interesul inițial era centrat preponderent pe interpretarea poveștilor utilizând teoria psihodinamică a momentului și mai puțin pe utilizarea poveștilor ca instrument în travaliul analitic cu adulți (Cohen, M., 1994; Tseëlon, 1995; Merkur, 2005), dominând analiza sau terapia copiilor (Bettelheim, 1976/1991, 1981, 1987; Elias, 2012).

Abordarea analitică tratează poveștile fundamental diferit de viziunea psihodinamică inițială. Capitolul prezintă *elementele structurale ale poveștilor* din perspectiva psihologiei analitice: (1) **simbolismul**, (2) **tematicile** și (3) **dinamica** poveștilor (după von Franz, 1996).

Din perspectiva (1) **simbolismului**, teoria analitică susține că poveștile reprezintă simbolice *structurile complexe psihice și dinamica proceselor intrapsihice: de autoreglare („self-regulation”) și individuate* (Jung, 1951/2005; von Franz, 1996; Kast, 1995, 1996; Dieckman, 1986, 1997). Conceptul de *complex psihic* încapsulează experiențele personale, influențând tiparele viitoare de reacție, adaptare și de relație, având un specific grad de autonomie și impact în dezvoltarea, maturizarea și funcționalitatea psihică (Minulescu, 2015). De asemenea, am accentuat reactualizarea conceptului de Krieger (2014) aplicând teoria sistemelor dinamice (dynamical systems theory) și modelarea corelatelor neuronale ale stărilor psihologice. Complexele sunt conceptualizate ca și „stări atrătoare în peisajul psihic”, fiind implicate în emergența conștiinței prin trei procese: (1) simbolizarea și crearea sensului; (2) conceptul de Sine (self); (3) coordonarea sau sincronizarea mai multor nivele psihologice și fizice care formează „spațiul global de lucru” (global workspace).

Conceptul de complex psihic a fost discutat în relație cu teorii și studii actuale: gestalt terapia (Perls, 1942/1992), analiza tranzacțională (Berne, 1972/2006), teoria relațiilor obiectuale (Fairbairn, 1952/1981; Klein, 1952; Winnicott, 1965; Guntrip, 1975), teoria atașamentului și internal working models (Bowlby, 1973; Fodor, 1983), teoria schemelor cognitive (Young 1999; 2003), teoria schemelor emoționale (Bucci, 1997a, b; 2007), neuroștiințe (Kehyayan et al., 2013; Petchkovsky et al., 2011; Shin et al., 2005).

Referitor la *dinamica proceselor intrapsihice*, se remarcă două procese: (1) *autoreglarea* care susține procesele de creștere, maturizare și individuare, prin intermediul *axei ego-sine* (Edinger, 1972/1992 și Neumann, 1973/2018), ca și conexiune mediatore, dinamică și compensatorie dintre aspectele conștiente și cele inconștiente, dintre structurile, funcțiile, conținuturile psihologice în vederea restaurării echilibrului psihic (Sharp, 1991) și (2) *individuarea* ”prin care fiecare ființă individuală se formează și se diferențiază; în particular, reprezintă dezvoltarea individului din punct de vedere psihologic ca și ființă distinctă de ceilalți.” (Jung, 1958/1966, CW 16, par. 757).

(2) ***Tematicile poveștilor*** sintetizează numirea problemei, de exemplu prezența unui dezechilibru prin absența unui element important (elementul matern /patern, infertilitatea, amenințarea granițelor, ș.a).

(3) ***Dinamica poveștilor – plotul narativ*** reprezintă “schița recurentă a poveștilor, (...) ce joacă un rol important în întrebările legate de identitate, valori și înțelegerea vieții” (Abbott, 2002). Conține secvența evenimentelor și a incidentelor care alcătuiesc povestea, precum: conflictul, protagonistul vs. antagonistul și coeziunea acțiunilor.

Subcapitolul prezintă principalele contribuții analitice la dezvoltarea acestei tehnici: (1) Von Franz (1996), (2) Dieckmann (1986) și (3) Kast (1995).

Acest capitol sintetizează principalele maniere de lucru cu poveștile și exponenții săi abordările ***umanist-experiențiale***: *psihologia și psihoterapia narativă* (White și Epsom, 1990; White, 2007, 2011; Slivinske și Slivinske, 2014; Reynolds și Bove, 2016), *bibioterapie* (Lahad și Ayalon, 1993; Dent-Brown, 2001; Dent-Brown și Wang, 2006); *psihologia și psihoterapia pozitivă* (Peseschkian, 2005; Ruini et al., 2014); *psihologia și psihoterapia existențialistă, psihodrama* (Silverman, 2004, 2005, 2006), *dramaterapia* (Pearson, 1996; Pearson, Smail și Watts, 2013) și *sociodrama* (Ramos-Chao et al., 2005).

Precum și din ***abordările cognitiv-comportamentale*** care integrează poveștile în cadrul diferitelor programe de intervenție precum transa hipnotică (Stevens-Guille și Boersma, 1992), reabilitarea pacienților psihiatrici (Iosebadze și Dzagania, 2007; Iosebadze, 2009, 2010), „Fairy Tale Model” pentru adolescenți (Greenwald, 2003; Becker, Greenwald și Mitchell, 2011), „Fairy tales in Schema Therapy” (Loose, Graaf și Zarbock, 2013), cognitive narrative therapy, CNT (Gonçalves, 1995; McLeod, 1997).

Consultând literatura relativă la utilizarea poveștilor în diferite orientări, am sintetizat patru funcții pe care poveștile le pot avea în cadrul intervențiilor psihologice, indiferent de orientare sau de obiectivul acestora: subiectivare, obiectivare, mediatore, transformatoare.

(2) ***Repererele conceptuale*** selectate pentru evidențierea impactului utilizării poveștilor în intervențiile de orientare analitică sunt: dinamica tipurilor psihologice, dimensiunile de personalitate

(nevrotism, extraversie, psihotism), condiția depresivă și insight-ul, ca produs al analizei de simbol și factor în declanșarea schimbării (Messer, 2013).

Tipurile psihologice circumscriu sistemul descriptiv în care dispoziția psihicului de a fi activat de stimuli externi sau interni se conectează la pattern-urile de percepere și procesare a acestora, la maniere psihologice complexe prin care individul se raportează la realitate în procesul de adaptare, fiind considerate „forme specifice de activitate a psihicului, care în condiții schimbate rămâne egală în principiu cu sine însăși” (Jung, 1968/1991, par.782).

De-a lungul timpului, cercetările s-au centrat prioritar pe crearea instrumentelor de evaluare a tipurilor, secundar pe investigarea domeniilor de aplicabilitate (Pittenger, 1993; Williams și Tappan, 1995) și extrem de puțin pe clarificarea conceptuală.

Bents și Blanck (2010) analizează principalele asumptii care fundamentează teoria tipurilor psihologice: (1) comportamentele umane au pattern-uri identificabile și clasificabile; (2) repetarea acestora duce la dezvoltarea anumitor *preferințe*; (3) care au diferite grade de stabilitate de-a lungul vieții, putând fi influențate; (4) apar devreme în dezvoltare; (5) și ghidează maniera de a experienția lumea și procesul de luare a deciziilor; (6) jucând un rol important în a determina dacă o persoană, o sarcină sau un eveniment este atractiv sau nu.

Mascarenas (2016) punctează două avantaje ale teoriei analitice a tipurilor psihologice: (1) oferă o posibilitate amplă de algoritmizare a procesualității cognitive care poate fi utilizată într-o manieră coerentă; (2) poate sintetiza spectrul larg al personalității umane.

Consultând studii relative la acest concept, după cum remarcă Cools, Armstrong și Sadler - Smith (2010), au fost identificate accepțiuni cu grade diferite de congruență conceptuală, precum: stiluri cognitive (Riding și Rayner, 2000), stiluri de învățare (Honey și Mumford, 1992), stiluri de gândire (Sternberg și Grigorenko, 1997, Leonard și Straus, 1997, Benziger, 2004a), tipuri psihologice (Jung, 1921/1997; Myers și McCaulley, 1985; Singer și Loomis, 1984a), stiluri intelectuale (Zhang, Sternberg și Rayner, 2012).

Teoria tipurilor psihologice poate fi reactualizată, prin filtrul teoriilor și studiilor dedicate procesării informației. Am identificat mai multe modele similare care descriu două tipare de procesare a informației competitive și complementare: unul automat, reflexiv, asociaționist și celălalt simbolic (Sloman, 1996, Smolensky și Legendre, 2006). Epstein (2014) în teoria cognitiv-experiențială a sinelui descrie o procesare duală a experimentării realității prin două sisteme (simbolic – rațional și intuitiv – asociativ, automat). Un alt model (Metcalf și Mischel, 1999) circumscrie două sisteme care determină abilitatea de conectare la context: sistemul „hot” (emoțional, impulsiv, reflexiv, conexiționist) și sistemul „cool” (strategic, flexibil, non-emoțional).

Descrierea acestor modele de procesare a informației apare similară cu descrierea analitică a tipurilor perceptive (iraționale) și respectiv judicative (raționale).

Dimensiunile personalității: psihotism, extraversie, nevrotism (Eysenck, 1981; Eysenck și Eysenck, 2008) au fost selectate luându-se în considerare existența instrumentului de evaluare a acestor dimensiuni adaptat populației românești; suprapunerea parțială a conceptului de extraversie cu cel jungian. Nevrotismul se referă în principal la gradul de stabilitate emoțională, extraversia descrie tendința de orientare spre stimuli externi, sociali în principal, iar psihotismul se referă la ”duritatea în gândire”, la capacitățile empatice și de interacțiune.

Condiția depresivă a fost selectată pentru unul dintre studii, bazându-ne pe cercetările asupra epidemiologiei depresiei în lume și în România care arată că tulburările depresive vor marca masiv negativ sănătatea la nivel mondial (Arns și Sumich, 2007; Busch et al., 2013; Ribeiro, Ribeiro și Doellinger, 2018) dar și în țară (Patriche, Filip și Tănase, 2015) prin creșterea îngrijorătoare a incidenței, mai ales la tineri (de la 2.1 la 2.6 %).

Capitolul abordează depresia din perspectiva mai multor perspective: clinică, psihodinamică, analitică, umanist-experiențialistă, cognitiv-comportamentală, punctând aspectele cele mai relevante.

Ultimul concept prezentat este **insight-ul ca produs al analizei materialului simbolic în travaliul analitic**, selectat pe baza următoarelor premise: insight-urile sunt considerate factor de schimbare mai mare în terapiile de orientare psihodinamică comparativ cu CBT (Connolly Gibbons et al., 1999; Connolly Gibbons et al., 2009; Kallestad et al., 2010); creșterea insight-urilor pacientului este asociată cu rezultate pozitive în intervențiile de scurtă durată (sub 6 luni) dar și de lungă durată (minim 2 ani); psihoterapiile de orientare psihodinamică arată îmbunătățiri mai mari în variabile conectate la insight comparativ cu alte forme de terapie (Grosse Holfort et al., 2007); îmbunătățirea insight-urilor precede îmbunătățirea relațională (Johansson et al. 2010); asociere pozitivă între insight-uri și rezultatele intervențiilor (Grande et al, 2003; Kivlighan, Multon și Patton, 2000). Aceste aspecte ne-au încurajat să realizăm, în studiul calitativ o analiză a pattern-urilor de generare a insight-urilor ca efect al analizei materialelor simbolice extrase din povești.

II. Metodologia

În această parte a tezei sunt descrise scopurile, obiectivele și întrebările cercetării, ipotezele, variabilele, principiile etice, participanții, instrumentele, designul și procedura de cercetare, precum și metodele de analiză a datelor.

Scopurile și obiectivele studiilor propuse ating mai multe arii de interes ale cercetării, precum testarea validității unui instrument de testare, investigarea anumitor asocieri între variabile, explorarea atitudinilor participanților față de povești, studierea impactului metodei și intervenției analitice de grup atât cu scop optimizator și de dezvoltare personală, cât și cu scop terapeutic,

valorificarea datelor calitative în realizarea unei perspective fenomenologice asupra utilizării analizei de simbol și a poveștilor în traviul analitic de grup. Descrierea scopurilor specifice și a ipotezelor fiecărui studiu va fi realizată corespunzător în prezentarea acestora.

Participanții au fost selectați prin: invitații, postere, prezentarea programului de cercetare în cadrul Facultății de Comunicare și Relații Publice din cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative din București, rețele de socializare online sau medii profesionale. Pentru a omogenitatea eșantionului, în vederea reducerii anumitor bias-uri posibil influențate de vârstă, nivelul educațional, mediu, am utilizat criteriile de selecție (incluere vs. excludere).

Metodele de analiză și prelucrare a datelor sunt cantitative și calitative.

(1) Metode cantitative au vizat analiza datelor cantitative obținute prin aplicarea instrumentelor de evaluare în diferitele studii ale cercetării. La prelucrarea statistică a datelor s-au utilizat programele SPSS.20, SPSS.23 și Microsoft Excel 2010, urmând următorii pași:

- Investigarea îndeplinirii criteriilor de normalitate a distribuțiilor datelor, pentru a decide ce fel de teste (parametrice sau non-parametrice) să utilizăm. Ne-am concentrat inițial asupra unor indici statistici de bază (valorile mediei, dispersiei, distribuția scorurilor, abaterea standard), iar acolo unde este cazul am testat fidelitatea datelor. În cazul absenței distribuției normale, am transforma logaritm scorurile, ca metodă recomandată (Field, 2009) pentru a încerca normalizarea distribuției scorurilor. Dacă efectul nu este cel dorit alternativa fiind utilizarea testelor non-parametrice.
- Pentru investigarea potențialelor diferențe în ceea ce privește nivelul/proporțiile covariatelor am utilizat: testul t al diferențelor dintre mediile eșantioanelor independente (pentru covariatele cu valori continue, de ex. vârsta participanților), aici vom raporta și mărimea efectului utilizând indicii d al lui Cohen; testul chi-pătrat Pearson al asocierii (pentru covariatele categoriale, de ex. genul sau statut marital); Fischer`Exact Test (pentru covariatele de tip rang); testul z al proporției pentru un singur eșantion sau testul z al diferenței dintre două proporții independente. Acolo unde a fost necesar a stabili sau verifica gradul de precizie (încredere, consistență și stabilitate) al vreunei scale am calculat coeficientul de consistență internă Alpha Cronbach.
- Pentru stabilirea relației dintre anumite variabile, precum și a validității convergente și respectiv divergente, au fost calculați coeficienții de corelație care determină puterea și direcția unei relații dintre două variabile (coeficientul Pearson sau Spearman).
- Analiza de regresie multiplă a fost utilizată pentru studierea efectului variabilei VI asupra unei VD.
- Analiza Factorială Exploratorie (AFE) a fost utilizată pentru descoperirea factorilor latenți. (metoda probabilității maxime, fără metoda de rotație pentru verificării validității factoriale a BTSA-sf și metoda componentelor principale pentru extragerea factorilor, metoda Varimax pentru rotația factorilor pentru identificarea temelor narrative dominante.

- Pentru testarea ipotezelor privitoare la eficiența intervenției, vom utiliza analiza de covarianță (ANCOVA), utilizată individual pentru fiecare variabilă dependentă investigată, în care vom analiza impactul VI (intervenția) asupra VD la momentul post-intervenție, controlând atât pentru efectul VD la momentul pre-intervenție cât și efectele potențialelor covariate. Pentru că vom utiliza un număr n de ANCOVA egal cu numărul de variabile dependente, vom reduce riscul apariției erorilor de tip I (detectarea de efecte fals pozitive), coborând nivelul de semnificație cu formula $0.05/n$.

Metodele calitative selectate în funcție de tipul de date și mai ales de scopurile propuse, sunt: analiza tematică, analiza interpretativ – fenomenologică (IPA), analiza travaliului analitic. Am ținut cont de recomandările lui Patton (2002) referitor la *credibilitate, transferabilitate și încredere*. Am utilizat triangularea ca strategie specifică metodelor calitative de a îmbunătăți validitatea studiilor calitative, prin care se încearcă nu doar controlarea bias-urilor, dar și examinarea fenomenelor investigate pentru o înțelegere mai profundă din perspective multiple.

Un alt subcapitol distinct al acestei părți enunță **reperele etice ale cercetării** avute permanent în vedere de-a lungul întregului demers.

III. Studiile cercetării

Am conceput o serie de trei *studii pregătitoare*: primul studiu a apărut din necesitatea verificării posibilităților de utilizare a unui nou instrument pentru identificarea schimbărilor la nivelul stilurilor cognitive și a tendinței de falsificare psihologică; al doilea studiu verifică ipoteza diferențelor tipologic - funcționale între condiția depresivă ușoară și normalitatea clinică; al treilea studiu explorează atitudinea tinerilor față de povești în vederea organizării intervențiilor.

Aceste studii pregătesc *studiile asupra utilizării poveștilor în intervențiile analitice de grup* în două arii de intervenție: dezvoltarea și optimizarea personală și respectiv travaliul analitic de grup pentru condiția depresivă ușoară. Al șaselea studiu abordează fenomenologic rezultatele calitative, oferind prin trei studii de caz o perspectivă in situ asupra travaliului analitic.

Toate aceste studii sunt concepute astfel încât fiecare să aducă progresiv date care să releve posibilitățile de utilizare a poveștilor în contexte diferite de intervenție de orientare analitică, susținând poveștile ca resurse instrumentale care pot fi integrate și în intervențiile altor orientări.

Studiul 1. Traducerea și adaptarea „Chestionarului de evaluare a stilurilor cognitive – Benziger (forma scurtă)” (BTSA-sf) și a Scalei de Falsificare Tipologică (SFT)

Fundamentarea analitică a tezei a influențat alegerea instrumentelor de evaluare utilizate în această cercetare. Consultând testele psihologice validate în România, am constatat că există un singur instrument tradus și adaptat pentru limba română: Indicatorul de Manifestare Tipologică Singer-Loomis (SL-TDI, Singer et al., 2010) dezvoltat din teoria tipurilor psihologice (Jung, 1921/1997). Astfel, ne-am confruntat cu imposibilitatea de a avea acces la instrumente alternative cu

fundamentare conceptuală analitică. Varianta scurtă a „Chestionarul de evaluare a stilurilor cognitive” (BTSA-sf) propusă de Benziger (2009) a părut inițial să răspundă acestui scop, oferind în plus un chestionar dedicat tendinței de falsificare tipologică, scală care ar fi putut ghida ulterior interpretarea schimbărilor funcționale influențate de intervențiile propuse.

Scopul acestui studiu este să investigheze dacă varianta scurtă a BTSA și SFT corespund standardelor de validitate și dacă proprietățile psihometrice le pot recomanda utilizarea în studiile ulterioare ale cercetării de față.

Dezvoltarea și prezentarea BTSA. Instrumentul a fost dezvoltat de Benziger (2004a, 2009) pe baza modelului său teoretic inspirat de teoria tipurilor psihologice (Jung, 1921/1997) și a studiilor realizate de Pribram (1979, 1982, 1984, 1991, cit. de Benziger, 2004b) și Haier (1987, 1988, cit. de Benziger, 2004b). BTSA (Benziger, 2004a, 2009) este de tip inventar autoadministrat, prin care se identifică stilul cognitiv dominant (care înregistrează scorul cel mai ridicat), stilurile auxiliare (cele cu scoruri intermediare) și stilul inferior (cu scorul cel mai mic), aflate într-un anumit moment de dezvoltare individuală în vederea adaptării la cerințele exterioare și interioare. Stilul cognitiv este considerat de Benziger (2009) ca fiind mai stabil comparativ cu tipul psihologic.

Benziger (2009) identifică următoarele patru stiluri cognitive: **procedural – secvențial** (focusat pe ordine, are abilitatea de a repeta cu acuratețe de-a lungul timpului o acțiune constantă, abordează sarcinile pas cu pas; satisfacția și mulțumirea apare ca urmare a rutinelor și procedurilor prestabilite, atenție deosebită detaliilor; loialitatea, predictibilitatea, consecvența, meticulozitatea, corectitudinea, conservatorismul); **creativ – intuitiv** (abilități vizuale, spațiale, metaforice și conceptuale, inovativitate, imaginație, nevoia de integrare și de a căuta constant stimulări noi conceptuale, informaționale, noi căutări și expuneri necesare autocunoașterii); **armonizator – relațional** (atenția crescută la schimbările subtile ale stării afective a celor din jur, la emoțiile și semnalele lor non-verbale, aratând compasiune și contacte sociale bogate; expresivitate puternică, relații armonioase interpersonale, abilitatea de a relaționa pozitiv și empatic); **logic- analitic** (abilități logice și matematice dezvoltate, excelență în analiza critică, diagnosticarea problemelor și găsirea soluțiilor, definesc scopurile și calculează strategii directe, abilități critice).

Tendința de falsificare tipologică reprezintă supracompensarea adaptativă asociată presiunii mediului educațional și a exigențelor parentale, ducând la dezvoltarea anumitor pattern-uri psihice de adaptare la mediu, dar care nu sunt în acord cu tendințele sale naturale.

Traducerea și adaptarea BTSA-sf și a SFT. Am selectat forma scurtă a chestionarului, cuprinzând 67 itemi repartizați în două părți. Prima parte (**BTSA-sf**) cuprinde patru secțiuni care se referă la patru stiluri cognitive identificate printr-o evaluare global - descriptivă care utilizează o

scală Lickerd de cinci nivele și o evaluare operaționalizată în 15 itemi cu răspuns dihotomic. A doua parte evaluează nivelul de falsificare a stilurilor cognitive (*Scală de Tipologică*, SFT).

Procedura de traducere și adaptare a chestionarului a avut mai multe etape, după cum urmează: traducerea BTSA- sf și SFT, feedback-ul grupului “Expert-Panel” pentru traducere, stabilirea variantei optime pentru testare, promovarea proiectului, selecția participanților, testarea inițială, retestare (după trei luni).

Participanții. Programul G*Power (Faul et al., 2009) a fost utilizat pentru a calcula apriori mărimea eșantionului pentru corelații Pearson, r . Mărimea minimă necesară a eșantionului fiind de 56 iar pentru $r = 0.4$ mărimea este de 91 de participanți, iar 100 de participanți este suficient pentru a detecta un efect de mărime medie ($r = 0.5$, având o putere statistică de 0.8 și $p < .05$).

Numărul total de participanți este 100, dintre care 86% femei ($N=86$), 14% bărbați ($N=14$). Intervalul de vârstă a fost între 18 și 58 ani, vârsta medie a fost de 27.4 ani, $SD = 9.5$. La testarea a doua a participat un număr total de 56 de persoane, din totalul de 100 testate inițial, dintre care 87.5% femei ($N=49$), 12.5% bărbați ($N=7$). Vârsta medie a fost de 28.7 ani, $SD = 10.4$.

Instrumentele alternative de testare au fost Indicatorul de Manifestare Tipologică Singer-Loomis (SL-TDI, Singer et al, 2010) pentru analizele verificării validității convergente, iar pentru verificarea validității divergente a fost utilizat Chestionarul de personalitate Eysenck – varianta revizuită (EPQ-R, Eysenck și Eysenck, 2008).

Testarea proprietăților psihometrice ale BTSA-sf și STF

Consistența internă a fost evaluată prin calcularea coeficientului Alpha Cronbach la etapa inițială de testare pentru toți cei 64 de itemi corespunzători celor patru stiluri cognitive ai BTSA-sf și pentru itemii SFT. Consistența internă la testarea inițială a fost una ridicată, de 0.799, peste pragul obișnuit recomandat de 0.70. Coeficientul Alpha Cronbach pentru stilurile Procedural – secvențial este .827, Armonizator – relațional este .741, Creativ – intuitiv este .691, Logic – analitic este .810.

Coeficientul Alpha Cronbach a fost calculat separat și pentru SFT, pentru răspunsurile oferite la cei 16 itemi de la prima evaluare ($N=100$). Rezultatul obținut a fost un coeficient Alpha Cronbach de 0.59, mult sub așteptările noastre și sub limitele general recomandate. Rezultatele arătând că SFT nu are o consistență internă dorită pe lotul nostru.

Stabilitatea (fidelitatea test-retest) a fost determinată prin calcularea coeficienților de corelație Pearson între scorurile celor două testări pentru BTSA-sf și separat pentru SFT. Coeficienții de corelație Pearson sunt pentru: stilul Procedural: $r=0.70$ ($p < .001$) ; stilul Armonizator: $r=0.58$ ($p < .001$); stilul Intuitiv: $r=0.64$ ($p < .001$) ; stilul Logic: $r=0.75$ ($p < .001$). Rezultatele arată o

fidelitate test-retest ridicată la un interval relativ lung (trei luni), coeficienții de corelație situându-se la valori comparabile unii față de alții, demonstrând o stabilitate înaltă a scorurilor stilurilor cognitive, fapt care confirmă așteptările noastre față de un instrument.

Fidelitatea test-retest a SFT este moderată, deoarece coeficientul Pearson $r = 0.41$, $p=0.002$, 2-tailed, nerăspunzând așteptărilor noastre.

Validitatea de construct s-a realizat în două etape: (1) doi experți au cotate independent răspunsurile participanților la BTSA-sf; (2) într-o sesiune de grup, experții au oferit feedback-uri relative la traducere, cotare, aplicare și la formularea itemilor. Pe baza dublei cotate independente, s-a calculat coeficientul de concordanță inter-evaluatori (ICC, inter-class coefficient), luându-se în calcul valoarea absolută a scorurilor cotate de doi evalautori independenți. Rezultatele au arătat valori cel puțin la nivelul minimal recomandat (0.70), după cum urmează: pentru stilul procedural ICC = .83, pentru stilul armonizator ICC = .70, pentru stilul intuitiv ICC = .693, iar pentru stilul logic ICC = .87. Rezultatele arată un nivel bun al concordanței între doi evalautori independenți.

Feedback-ul experților relativ la aplicare, cotarea și traducerea instrumentului, a fost pozitiv. Experții au evidențiat aplicarea și cotarea facilă, confirmând fidelitatea traducerii. S-au remarcat totuși anumite observații asupra conținutului anumitor itemi pentru evaluarea anumitor stiluri cognitive. Pentru SFT experții au formulat mai multe comentarii: (1) itemii investighează exclusiv situația, contextul sau activitatea profesională, ca și cum falsificarea tipologică s-ar reflecta doar în acest domeniu existențial; (2) itemii au răspunsuri dihotomice, ceea ce diminuează capacitatea lor de a identifica gradul (intensitate versus frecvență) în care elementele constructului sunt evaluate; (3) itemii apar ca incongruenți domeniului în care au fost conectați.

Validitatea factorială a fost verificată utilizând Analiza Factorială Exploratorie (AFE) deși pentru acest caz ar fi fost mai adecvată Analiza Factorială Confirmatorie, însă nu este disponibilă în SPSS.20. Rezultatele au indicat 3 factori cu Eigenvalue între 3.5 și 6: primul factor, explicând puțin peste 10% din varianță, a inclus itemi aparținând stilurilor Logic și Procedural, iar următorii doi factori, explicând fiecare în jur de 7-8% din varianță, au inclus combinații de itemi ai stilurilor Intuitiv și Armonizator. Rezultatele au infirmat așteptarea noastră de a identifica patru factori, corespunzători pentru cele patru stiluri cognitive.

Validitatea factorială a SFT am investigat-o desfășurând AFE (metoda de extracție folosită a fost cea a probabilității maxime, fără metoda de rotație). Rezultatele au infirmat așteptările noastre de a identifica un singur factor cu Eigenvalue ridicată, obținând în schimb un model cu șase factori cu Eigenvalue peste 1 (primul factor a avut Eigenvalue de 2.8 și a explicat doar 17.6% din varianță), ceea ce ne face să abordăm rezultatele cu rezervă și ca fiind dificil de interpretat.

Validitatea convergentă a fost verificată prin calcularea coeficienților de corelație Pearson între stilurile cognitive (BTSA-sf) și tipurile psihologice (SL-TDI), obținându-se următoarele rezultate: stilul cognitiv Secvențial – Procedural se asociază pozitiv moderat cu tipul psihologic IT (gândirea introvertă) ($r = .52, p < 0.001$) și cu tipul psihologic ET (gândirea extravertă) ($r = .59, p < 0.001$); stilul cognitiv Armonizator – Relațional corelează pozitiv dar destul de slab cu tipurile psihologice IF (sentiment introvert) ($r = .24, p = 0.014$), IS (senzorialitatea intravertă) ($r = .24, p = 0.014$) și ES (senzorialitatea extravertă) ($r = .20, p = 0.046$); *stilul cognitiv Intuitiv – Creativ* nu corelează semnificativ cu nici un tip funcțional identificat prin SL-TDI, iar stilul cognitiv Logic – Analitic are corelații semnificative dar scăzute, cu IT ($r = .28, p = .005$), ET ($r = .25, p = .011$), IF ($r = .20, p = .046$), EF (sentiment extravert) ($r = .20, p = .046$).

Validitatea convergentă a SFT a fost evaluată prin analiza de corelație a scorurilor la SFT cu scorurile scale Minciună a EPQ-R, plecând de la ipoteza că aceasta evaluează dezirabilitatea socială (Eysenck și Eysenck, 2008). Cum falsificarea stilurilor cognitive este descrisă și ca distorsionare a reacțiilor la mediul social, ar putea avea puncte de convergență. Rezultatele însă au arătat că cele două constructe nu sunt asociate pozitiv ci din contră negativ și nesemnificativ ($r = -.18, p = 0.075$).

Validitatea divergentă a fost verificată prin compararea rezultatelor de la BTSA-sf cu cele de la EPQ-R, considerând că teoretic constructele ar trebui să se relaționeze slab. Dintr-un număr posibil de 12 corelații, trei corelații au atins gradul de semnificație, fiind moderat negativă ($r = -.37, p < .01$) asocierea între stilul cognitiv procedural și scala psihotismului; moderat pozitivă este și corelația dintre scala dezirabilității sociale a EPQ-R și stilul cognitiv armonizator ($r = .35, p < .01$).

Analizele pentru verificarea validității divergente pentru SFT au evidențiat corelații deși scăzute, dar în sens pozitiv și semnificative cu scala adicție ($r = .256, p < .05$), criminalitate ($r = .208, p < .05$) și scala psihotism ($r = .246, p < .05$), deși presupuneam că în operaționalizarea constructului de falsificare tipologică nu au fost incluse elemente comune cu cele operaționalizate de scalele adicție și criminalitate ale EPQ-R.

Concluzii. Rezultatele derulării acestui proces și analizele statistice arată o bună adaptare a instrumentului pentru limba română și populația românească precum și proprietăți psihometrice acceptabile în anumite domenii precum fidelitatea test-retest sau validitatea discriminativă pentru partea dedicată evaluării stilurilor cognitive, totuși se remarcă dificultăți importante în ceea ce privește validitatea de construct, factorială și convergentă.

Validitatea de construct a arătat anumite zone inconsistente conceptual determinate de ambiguitatea anumitor itemi care se referă simultan la două sau mai multe aspecte din domenii diferite. Experții au afirmat că stilul procedural este cel mai problematic concept surprins de itemi, restul stilurilor nu ar avea inconsistențe mari față de teoria analitică.

Validitatea convergentă (utilizând ca instrument alternativ SL-TDI) a ridicat cele mai multe întrebări relative la fundamentarea construcției instrumentului pe teoria analitică a tipurilor psihologice. Astfel, stilul procedural se asociază cu tipurile gândire (introvertă și extravertă), stilul armonizator cu tipul psihologic sentiment introvert și tipurile psihologice senzorialitate (introvertă și extravertă), stilul logic se asociază atât cu tipurile psihologice gândire (introvertă și extravertă) dar și sentiment (introvert și extravert), stilul intuitiv nu se asociază semnificativ cu niciun tip psihologic.

Referitor la SFT, rezultatele nu sunt deloc încurajatoare, în sensul că s-a obținut un coeficient Alpha Cronbach de 0.59, mult sub așteptările noastre și sub limitele general recomandate (Labăr, 2008). Rezultatele referitoare la validitatea factorială au infirmat așteptările noastre de a identifica un singur factor cu Eigenvalue ridicată, obținând în schimb un model cu șase factori cu Eigenvalue peste 1 (primul factor a avut Eigenvalue de 2.8 și a explicat doar 17.6% din variantă).

În urma prelucrării acestor date preliminare putem spune că recomandăm ca investigațiile și dezvoltarea BTSA-sf să continue, în primul rând datorită faptului că nu au fost identificate studii de utilizare a sa în domeniul cercetării. Un alt motiv este că anumite analize statistice necesită un eșantion mai extins și verificarea fidelității test-retest are nevoie de esantioane cu rată de neparticipare cât mai redusă, întrucât există riscul ca neparticipanții să aibă configurații de stiluri cognitive diferite față de cei care acceptă participări succesive. De asemenea, alte recomandări se referă la clarificarea conceptuală și reformularea itemilor.

În urma acestui studiu-pilot, am considerat că acest instrument nu întrunește standardele de validitate suficient pentru a putea fi utilizat ulterior în următoarele studii.

Studiul 2. Tipurile psihologice și condiția depresivă

Temeiul realizării acestui studiu rezidă în carența studiilor care să investigheze rolul pe care dinamica tipologică l-ar putea avea în generarea sau menținerea anumitor pattern-uri mentale disfuncționale care se pot exprima simptomatic în tulburările mentale. Se remarcă studiului lui Janowsky et al. (2000) care arată că pacienții depresivi sunt introverți într-o proporție mai mare comparativ cu pacienții fobici. Ulterior, Janowsky, Morter și Hong (2002) aduc dovezi referitoare la faptul că tipurile introverte și perceptive sunt mai predispuse la dezvoltarea simptomelor depresive.

În ceea ce privesc trăsăturile de personalitate ca dimensiuni stabile, există mai multe studii care asociază scorurile înalte la nevrotism și introversie cu inabilitatea de genera și utiliza noi răspunsuri (Watson, 2010). Din perspectivă analitică această configurație descrie tipul psihologic inferior intuiție introvertă (Jung, 1921/1997; Singer et al., 2010). Mai multe studii (Clark, Watson și Mineka, 1994; Hayward, Killen, Kraemer și Taylor, 2000; Klein, Durbin și Shankman, 2009; Uliaszek et al., 2010) susțin nevrotismul ridicat ca și predictor al condiției depresive. Khan et al. (2005) și Klein, Durbin și Shankman (2009) constată că nevrotismul contribuie la diagnosticul

individual al unor diferite tulburări psihologice. Jylhä, et al. (2009) într-un studiu dedicat legăturii dintre nevrotism, introversie și tulburarea depresivă majoră, concluzionează că la depresivi indicele de nevrotism este clar mai mare comparativ cu populația normală, la fel și nivelul de introversie.

Scopul general al acestui studiu explorator este să investigheze diferențele între configurațiile tipologice psihologice care pot exista între persoanele aflate într-o condiție depresivă ușoară și persoanele normale clinic. Un alt obiectiv este evaluarea comparativă a scalelor extraversie, nevrotism și psihotism (evaluate prin EPQ-R) între cele două grupuri de participanți, precum și asocierea acestora cu tipurile psihologice.

Ipotezele acestui studiu sunt următoarele:

Ipoteza 1. Presupunem că nivelul ridicat de utilizare a tipurilor psihologice introverte poate fi un predictor al condiției depresive, în timp ce un nivel scăzut al simptomatologiei depresive să se asocieze cu o utilizare mai ridicată a tipurilor psihologice extraverte.

Ipoteza 2. Ne așteptăm ca participanții cu o condiție depresivă să prezinte scoruri ridicate la tipurile psihologice perceptivă, și scoruri scăzute la tipurile psihologice judicative.

Ipoteza 3. Presupunem că participanții cu o condiție depresivă să aibă scoruri ridicate la tipurile psihologice senzorialitate și cu scoruri scăzute la tipurile psihologice intuiție.

Ipoteza 4. Anticipăm că pentru condiția depresivă vom identifica scoruri scăzute la tipurile psihologice gândire și scoruri ridicate la tipurile psihologice sentiment.

Ipoteza 5. Presupunem că nivelul de utilizare globală a tipurilor psihologice în condiția depresivă este mai scăzut comparativ cu al participanților normali clinic.

Ipoteza 6. Ne așteptăm să existe diferențe între rangurile tipurilor psihologice ale celor două condiții studiate, în sensul că vom identifica pentru condiția depresivă ca tip psihologic dominant senzorialitatea sau gândirea, iar ca tip psihologic inferior sentimentul sau intuiția.

Ipoteza 7. Anticipăm să identificăm tipare diferite de corelații între tipuri psihologice dominante și scalele Nevrotism, Extraversie și Psihotism în funcție de scorul scăzut sau ridicat al simptomatologiei depresive, în sensul unui număr ridicat de corelații pozitive între scalele EPQ-R și tipurile psihologice măsurate cu SL-TDI.

Participanții au fost selectați pe baza criteriilor de selecție. Programul G*Power (Faul et al., 2009) a fost utilizat pentru a calcula apriori mărimea eșantionului pentru corelații Pearson, r . Concluzia este că un eșantion cu 68 de participanți este suficient pentru a detecta un efect de mărime medie ($r = 0.5$, având o putere statistică de 0.8 și $p < .05$ (2-taild), mărimea minimă a eșantionului este 56. Tabelul următor expune statisticile descriptive ale lotului.

Tabelul 14. Statistici descriptive (studiul 2)

	M	SD	Diferențe între grupuri
<i>Vârstă</i>			
Participanți normali (N=68)	28.59	9.85	$t = -0.54; p < 0.59;$
Participanți depresivi (N=23)	29.91	11.43	
<i>Gen</i>			
Feminin	60	16	$p = 0.49$
Masculin	8	4	
<i>Statut marital</i>			
Cu partener	8	3	$p = 1.00$
Fără partener	60	20	

Instrumentele utilizate sunt: Grila de interviu (după Marquis, 2008), Inventarul de Depresie Beck- ediția a II-a (BDI-II), Indicatorul de Manifestare Tipologică Singer-Loomis (SL-TDI), Chestionarul de personalitate Eysenck – varianta revizuită (EPQ-R).

Rezultate obținute în verificarea ipotezelor au evidențiat următoarele aspecte:

- Nu există diferențe semnificative între participanții cu o condiție depresivă și participanții normali clinic în privința scorului total al tipurilor introverte evaluate cu SL-TDI ($t=.95; p=.35$ n.s.), de asemenea nu sunt asocieri semnificative între condiția depresivă și scorul total al tipurilor introverte ($r=-.03; p=.81$ n.s.)
- Nu s-au evidențiat asociații semnificative între niciunul dintre subtipurile introverte evaluate cu SL-TDI (senzorialitatea, intuiția, gândirea, sentimentul) la participanții cu condiție depresivă ușoară, coeficienții de corelație Pearson r situându-se între $-.12$ și $.12$, p n.s.
- Analizele corelaționale între condiția depresivă și scorul total al tipurilor extraverte a arătat că nu există o legătură între cele două constructe în lotul nostru de participanți ($r=-.11; p=.31$ n.s.), deși testul t al diferențelor dintre medii a arătat că există diferențe marginal semnificative statistic, în sensul predicției noastre ($t=1.92; p=.58$ n.s.). Analiza de regresie multiplă, în care am introdus ca variabilă dependentă scorul BDI-II iar ca predictor genul și vârsta, împreună cu scorul global al tipurilor extraverte (SL-TDI), a arătat că utilizarea tipurilor extraverte nu este un predictor al normalității (ca scor scăzut la BDI-II, coeficientul standardizat $\beta = -.10, p = .35$ n.s.).
- Analizele de corelație au relevat faptul că nu există o legătură între condiția depresivă și: *tipurile psihologice perceptive* (senzorialitate și intuiție) ($r=-.05, p=.64$ n.s.), *tipurilor psihologice judicative* (gândire și sentiment) ($r=-.09, p = .42$ n.s.), *tipului psihologic senzorialitate* ($r=-.13; p=.23$ n.s.), *tipului psihologic intuiție* ($r=.02; p=.84$ n.s.), *tipului psihologic gândire* ($r=-.09; p=.38$ n.s.).
- Analiza corelațională între condiția depresivă și *scorul global al tipurilor psihologice* a arătat că nu există o asociere statistic semnificativă între cele două variabile în lotul nostru ($r=-.07; p=.51$ n.s.).

- Testele Pearson χ^2 și Fischer's Exact Test au evidențiat faptul că nu există diferențe semnificative între rangurile tipurilor psihologice ale celor două condiții studiate.

- În ceea ce privește presupunerea unor tipare diferite de corelații între tipuri psihologice dominante și scalele Nevrotism, Extraversie și Psihotism relative la condiția depresivă, rezultatele au arătat că participanții normali clinic au înregistrat cinci corelații semnificative statistic dar moderate între: scala nevrotism și tipul intuiției introvertă ($r=.37$, $p<.01$, 2-tailed), scala nevrotism și tipul intuiției extravertă ($r=.25$, $p<.05$, 2-tailed), scala extraversie și tipul intuiției extravertă ($r=.27$, $p<.05$, 2-tailed), scala extraversie și tipul sentiment extravert ($r=.29$, $p<.05$, 2-tailed), scala extraversie și tipul sentiment introvert ($r=.41$, $p<.001$, 2-tailed). La participanții cu o condiție depresivă s-a remarcat o singură corelație semnificativă statistic, pozitivă dar moderată între scala Psihotism și tipul EF ($r=-.59$, $p<.001$, 2-tailed).

Concluziile pe care le putem extrage din aceste rezultate sunt contrare așteptărilor inițiale și formulate ca ipoteze, în cele mai multe planuri.

Nu s-au evidențiat diferențe semnificative în ceea ce privește configurația tipului psihologic între participanții normali clinic și participanții cu o condiție depresivă ușoară, atât din perspectiva intensității utilizării tipurilor psihologice dar nici în ceea ce privește configurația rangurilor tipurilor nu s-au remarcat diferențe semnificative, cu excepția faptului că participanții normali clinic sunt ușor mai extraverti comparativ cu participanții cu o condiție depresivă. Nevrotismul nu se asociază cu tipul intuiției introvertă la depresivi ci la normali, iar psihotismul se asociază negativ cu tipul psihologic sentiment extravert al depresivilor. Faptul că rezultatele sunt surprinzătoare, mai ales din perspectiva psihologie analitice, se impune desfășurarea în viitor de noi studii cu alte eșantioane de participanți și design-uri de cercetare îmbunătățite.

Studiul 3. Atitudinea tinerilor adulți față de povești

Introducerea acestui studiu a fost necesară pentru a obține date relative la atitudinea pe care participanții o au față de povești, utile în conceperea programului de intervenție analitică de grup.

Studii similare sunt deosebit de puține, am identificat două studii (Strayer, 1995 și Tsitsani et al., 2012), ambele cu participanți copii și adulți. Rezultatele lui Strayer (1995) arată că preferința pentru povești este influențată de expunerea în copilărie la povești dar și la activități imaginative. Factorii analizați s-au referit la atribuirea emoțională, consistența ascultătorului cu genul protagonistului, conformitatea genului protagonistului cu stereotipurile de gen. Tsitsani et al. (2012) descriu în studiul lor opiniile părinților și copiilor ($N=400$) referitoare la experiența povestirii, identificate printr-un interviu semi-structurat. Majoritatea părinților participanți la studiu și-au exprimat credința în capacitatea instructiv-educativă poveștilor și au afirmat că poveștile sunt ascultate cel puțin săptămânal de către copiii lor. Toți participanții au agreeat că poveștile au ca efect

amuzamentul și creșterea entuziasmului, fiind impresionați de personajul preferat în mod pozitiv și fiind satisfăcuți de pedeapsirea personajelor negative. Studiul subliniază rolul crucial pe care poveștile îl au în viața copiilor și în dezvoltarea lor psihologică normală.

Scopul general constă în explorarea motivațiilor interesului participanților față de povești, impactul pe care l-au avut poveștile de-a lungul vieții lor în filtrarea experienței lor de viață și care sunt tematicile narrative cu care se conectează acum.

Întrebarea de cercetare are în vedere investigarea atitudinii tinerilor adulți față de povești, a percepției rolurilor formative și terapeutice ale poveștilor.

Participanții. Pentru a calcula apriori mărimea eșantionului pentru corelații Pearson, r , a fost utilizat programul G*Power (Faul, et al., 2009), Mărimea minimă necesară a eșantionului fiind de 56 iar pentru $r = 0.4$ mărimea este de 91 de participanți. Eșantionul nostru de 75 de participanți fiind suficient pentru a detecta un efect de mărime medie ($r = 0.5$, având o putere statistică de 0.8 și $p < .05$). Eșantionul este dominant format din: persoane normale clinic, cu vârsta între 18 – 34 ani (61%), 35-44 ani (23%), 16% având peste 45 ani; gen feminin (83%) și masculin 16%; 41% au studii medii (liceu) și 56% au studii superioare; 27% sunt căsătoriți, 72% sunt necăsătoriți.

Instrumentele utilizate în acest studiu sunt: Interviu clinic semi-structurat (după Marquis, 2008) și Chestionarul „Rolul basmelor în viața dvs.”, realizat special pentru acest studiu explorator.

Rezultatele obținute au fost raportate la câteva domenii, după cum urmează:

(a) *Gradul de expunere la povești în copilărie. Sursele poveștilor.* Participanților cu studii superioare ($N=42$) bunicii le spuneau povești într-o proporție mai mare (60%) comparativ cu participanții cu studii liceale ($N=31$) cu 48%, și într-o proporție mai mică profesorii (10% vs. 23%). Pentru ambele categorii, părinții le spuneau în proporție de 71% povești.

(b) *Povești preferate* au 85% dintre respondenți, numărându-se: Albă ca Zăpada (19%), Cenușăreasa (16%), Scufița Roșie (14%), Fata babei și fata moșului, Harap Alb și Capra cu trei iezi (13%).

Analiza poveștilor din perspectiva complexelor psihologie analitice (Jung, 1953-1979, CW. 8) evidențiază două mari categorii de complexe regăsite în spatele preferințelor subiecților grupului de control: *Complexul Matern Negativ* (prezent la 56% dintre participanții cu studii medii față de cei cu studii superioare) și *Complexul Ego* care se regăsește în pondere semnificativ mai mare din totalul pe categorie în cazul persoanelor de gen masculin, al celor peste 45 de ani, față de cei foarte tineri (18-34). Complexul (animus/anima) tinde să fie mai prezent în cazul participanților de 35-44 de ani, față de participanții cu vârsta între 18-34 de ani.

Dintre motivațiile din spatele poveștilor preferate s-au evidențiat următoarele aspecte: *Lumea fantastică*: transpunerea în atmosfera de basm, unde totul este posibil; întâmplări interesante; mister (32%), *Binele învinge/ final fericit*; promovarea binelui ca virtute (32%), *Atracția eroului/*

farmecul sau calitățile pozitive ale personajelor (29%), *Rolul educativ* al poveștilor/ basmelor (25%), *Aventura, calatoria, suspansul*, răsturnările de situație, captarea interesului (20%).

(c) *Efectele poveștilor asupra participanților* sunt raportate la nivelul:

- *Emoțional*: *Bucurie, fericire*, buna dispoziție, satisfacție, iubire, nostalgie (40%), *Stare de bine, relaxare*, optimism, liniște interioară, bunătate, speranță (25%), *Frica* (de singurătate, de moarte,...), dezamăgire, durere, abandon, ș.a (13%).

- *Rațional*, apar credințe de tipul: Binele învinge/ Cel bun primește totul, Lecții morale, educative (nu e bine să minți, să furi, respectă-i pe ceilalți), Curajul, inteligența, încrederea, voința, puterea, perseverența, optimismul te ajută să treci obstacole, să te adaptezi, Răul este pedepsit în moduri neașteptate; toți plătim pentru alegerile făcute.

- *Insight-urilor relative la viața personală* : Mă identific cu personajele, cu eroi, cu calatoria, cu întâmplările, Dacă ai încredere, speranță, vei învinge; nu renunța; totdeauna există soluții, Totul se termină cu bine, tot raul spre bine, regăsirea personală.

(d) *Personaje preferate/ respinse* au fost numite de 65% dintre respondenți, numărându-se : Albă ca Zăpada și Fata moșului (18%), prințelesele (10%). Persoanele tinere cu studii liceale tind să prefere personaje feminine pozitive într-o proporție mai mare (75%) față de participanții cu studii superioare (48%), care însă tind să numească un număr mai variat personaje preferate.

Preferința față de personajele de poveste este influențată de calitățile lor umane pozitive, curajul, vitejia, forța interioară, imaginea eroului învingător, frumusețea fizică, fericirea și iubirea pe care o transmit în cazul personajelor pozitive, sau se datorează atributelor lor: malefice, nu au suflet, sunt inumane, incapabile de iubire, urâte fizic, viclene și nedrepte, egoiste.

(e) *Tematicile psihologice narative* percepute ca actuale identificate de participanți au înregistrat mai multe corelații semnificative, iar consistența internă a acestora este mare (Cronbach's Alpha = 0.82). Utilizând AFE (metoda Componentelor Principale), numărul acestora s-a restrâns la cinci dimensiuni sau factori latenți : (1) Abandon (neputință, separare, izolare, pierdere, decadere, salvare, evadare, sacrificiu), (2) Rivalitate (con competiție, răzbunare, urmarire, tentatie, testarea minții), (3) Metamorfoza (transformare, ascensiune, maturizare), (4) Căutare (identitate, sens existențial, scop), (5) Dragoste (aventura, descoperire, atașament).

(f) *Perspectiva participanților asupra sensului și rolului poveștilor* (prezent și viitor). Pentru 94% dintre respondenți poveștile își găsesc în prezent un rol în viața lor. Șase categorii de roluri dominante au fost identificate în analiza de conținut asupra rezervorului de afirmații pe care subiecții l-au făcut asupra rolului pe care poveștile le au în viața lor (prezent sau viitor): (1) *Rol educativ personal*, de învățare și înțelegere ușoară de tipologii umane și situații de viață prin analogii, metafore și simboluri, (2) *Rol de creștere*, adaptare, evoluție, maturizare, pregătire pentru viață, de

descifrare a sensului fiecărei etape din viață, (3) *Lectură* pentru copii, pentru apropierea și comunicarea cu copiii, simultan însă cu rolul educativ pentru copii asupra valorilor, virtuților morale și intelectuale, (4) *Rol de dezvoltare și stimulare a imaginației*, de fantasmare și îndemn la visare, (5) *Rol de relaxare*, de evadare din cotidian, de reamintire a copilăriei și stării lipsite de griji, (6) *Rol de stimulare a viziunii optimiste asupra vieții*, înțelegerea bucuriei vieții, că lucrurile se vor sfârși cu bine în ciuda obstacolelor; dau curaj, încredere că totul este posibil, inoculează speranța.

Concluzii. Calitativ nu remarcăm diferențe, fiind reactualizate basme foarte cunoscute de către ambele categorii de participanți (cu și fără studii universitare). Aceste date sunt în concordanță cu datele obținute de Strayer (1995) și Tsitsani et al. (2012).

Von Franz (1982, 1990, 1996, 2000/1970/), Kast (1992, 1995, 1996), Dieckman (1986, 1997) prezintă în lucrările lor interpretări ale poveștilor din punct de vedere analitic, asociind dinamica structurilor complexe cu dinamica plotului narativ al poveștilor. Datele obținute arată că participanții au ales povești conectate dominant la trei complexe: (1) matern negativ (persoane cu studii liceale), (2) ego (semnificativ mai mare în cazul persoanelor de sex masculin, al celor peste 45 de ani), (3) complexul contrasexual tinde să fie mai prezent în cazul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 35-44 de ani, comparativ cu intervalul 18-34 de ani. Aceste date arată că participanții tineri încă se confruntă cu separarea de figura maternă, posibil cu o trăire negativă a separării prin sentimentul acut de abandon simbolizat de imaginea mamei vitrege din povești.

Este interesant faptul că gradul de expunere la povești în copilărie nu influențează în niciun fel activarea acestor trei complexe. Însă se observă că persoanele mai expuse la povești, tind să fie mai atrase de poveștile care ipostaziază un complex matern pozitiv, comparativ cu persoanele mai puțin expuse, care sunt atrase de poveștile care ipostaziază complexul patern și tema maturizării.

Principalele aspecte care întemeiază preferința spre anumite povești sunt concordante cu rezultatele studiului lui Tsitsani et al. (2012), împărțând concluzii referitoare la calitățile personajelor și rolul educativ al poveștilor pe care părinții participanți la studiu l-au susținut.

Comentând efectele pe care poveștile le au asupra participanților observăm că participanții experimentează o gamă largă de stări emoționale, credințe, stări corporale, insight-uri, sugerând complexitatea impactului pe care poveștile îl poate avea.

Se remarcă o referință mai mare pentru *personajele pozitive feminine* la persoanele cu studii liceale, în timp ce adulții cu studii superioare, tind într-o măsură mai mare să numească un număr mai mare și categorii variate de personaje preferate. Participanții la studiu preferă sau resping protagoniștii poveștilor datorită calităților lor umane.

În ceea ce privesc tematicile psihologice narative, datele au condus la un model factorial cu cinci dimensiuni latente (factori) pentru cele 27 de tematici: (1) Abandon, (2) Rivalitate, (3) Metamorfoza, (4) Căutare, (5) Dragoste.

Au fost identificate șase roluri ale poveștilor : (1) educativ, (2) susținător al creșterii și dezvoltării, (3) medierea al comunicării cu copiii ; (4) stimularea proceselor imaginative și creative, (5) relaxare și (6) inocularea și facilitarea viziunii optimiste asupra vieții. Chiar dacă participanții nu au numit explicit potențialul terapeutic al poveștilor, au remarcat aspectele sanogene ce promovează un stil de viață sănătos.

Acest studiu ne-a oferit câteva repere importante care au putut ghida ulterior atât conceperea intervențiilor, întemeind realizarea a două tipuri de intervenție (de dezvoltare și optimizare personală vs. terapeutică).

Abordarea poveștilor în demersul actual de cercetare

Intervențiile psihologice în grup, indiferent de fundamentarea lor teoretică pot fi utilizate în diferite contexte (Barlow, Fuhriman și Burlingame, 2004; Barlow, Burlingame și Fuhriman, 2005, Kanas, 2006, Brown, 2008). Orientarea analitică a manifestat inițial o atitudine rezervată față de intervențiile de grup (Jung, 1950, 1968; Meier, 1948/1977; Illing, 1957, 1958), argumentul fiind că ”Experiența de grup are loc la un nivel mai scăzut al conștiinței comparativ cu cea individuală.”(Jung (1951/2005, par.225), dar „grupul poate da curaj, suportabilitate și demnitate”(Jung, 1950, par.228).

Aceste rezerve au fost depășite destul de greu și recent, inițial de Hillman (1989/1991). Whitmont (1969/1991), Greene (1985) și Ettin (1995) sunt analiștii care au investigat contribuția grupului terapeutic la procesul individuării, susținând ideea că grupul și analiza individuală sunt complementare. Jones (1983, cit. de Boyd, 2005) a intervievat câțiva analiști care utilizează sistematic grupul analitic în practica lor, identificând ca temă recurentă „învățarea intra-personală”. Hecht (2011) punctează principalele contribuții conceptuale ale psihologiei analitice la intervențiile de grup analitic, concepte precum : individuare, axa Ego-Sine, funcția simbolică, ș.a.

Remarcăm că sunt puțini analiști post-jungieni care utilizează grupul analitic în diferite contexte, Conti (2004) a realizat o trecere în revistă a acestora, însă fără studii publicate, sau cu puține lucrări publicate (Scategni, 2005; Mela, 2010; Kast, 1995, 1996).

Elaborarea programului de intervenție utilizat în această cercetare, se bazează pe modelul descris de Kast (1996), model extins pentru a putea utiliza povestea progresiv într-un travaliu analitic de grup și apoi în vignete analitice individuale. Programul de intervenție a fost conceput astfel încât să poată fi aplicat atât în context non-clinic (dezvoltare și optimizare personală) dar și clinic (a procesa conținuturi și aspecte disfuncționale asociate cu anumite tulburări mentale, precum simptomatologia depresivă).

Travaliul analitic cu povestea selectată de grup are ca scop familiarizarea participanților cu travaliul analitic de grup, crearea identității și matricei grupului (Boyd, 2005), activarea proceselor de grup (de tipul creării coeziunii, Alonso, 2011), scăderea rezistențelor personale, activarea funcției simbolice prin crearea disponibilității mentale de a accesa și procesa materiale simbolice (Miller, 2004). După această etapă, ulterior poveștile sunt utilizate în vignete terapeutice individuale, în care s-au procesat și interpretat materialele simbolice în vederea reconfigurării aspectelor personale semnificative disfuncționale sau a optimizării resurselor personale.

Din considerente care țin de organizarea cercetării și nu de metodologia travaliului analitic de grup, toate sesiunile au o scaletă comună, pentru a încerca diminuarea cât mai multor variabilele care ar avea legătură cu implementarea metodei. Nu este descris un manual al intervenției, ci sunt stabilite anumite etape stabile care au fost parcurse de toate grupurile. Programul de intervenție constă dintr-o sesiune pregătitoare (sesiunea 0), urmată de 12 sesiuni de travaliu analitic de grup și o sesiune individuală de feedback. Etapele programului parcurse de toate grupurile sunt următoarele :

Sesiunea 0 : Inițierea formării matricei grupului (regulile de funcționare a grupului, de participare ; intercunoașterea participanților) ; identificarea atitudinii participanților față de povești ; obținerea consimțământului și angajamentului pentru participarea la întregul program.

Sesiunea 1-2 : Consolidarea matricei grupului prin trei sarcini : (1) crearea identității grupului ; (2) stabilirea modurilor de relaționare ; (3) generarea tematicilor psihologice de a fi abordate în grup.

Sesiunea 3-6 : Travaliul analitic utilizând povestea aleasă de grup.

Sesiunea 7-11 : Travaliul analitic utilizând povestea în vignete individuale.

Sesiunea 12: Feedback individual și pentru grup. Separarea de grup și de psiholog. Închiderea programului de intervenție.

În sesiunea de feedback individual, participanților li s-a expus un sumar al parcursului lor; apoi au exprimat liber opinia asupra experienței de grup, asupra beneficiilor pe care le-au avut din lucrul cu poveștile, a efectelor percepute și a factorilor posibili care le-au influențat evoluția.

Scaleta fiecărei sesiuni de grup are următoarele etape :

(1) *Amorsajul* (aproximativ 10 minute) reprezintă stadiul inițial al sesiunii de intervenție, având ca scop familiarizarea participanților cu intervenția. Acest stadiul inițial constă în discuții introductive capabile să scadă anxietatea, să stimuleze colaborarea și participarea, să crească motivarea pentru explorare și transformare.

(2) *Travaliul analitic utilizând povestea* (40 minute) (în grup sau individual) :

2.1. *Introducere* – trecerea spre lucrul cu povestea printr-un moment de reflectare, relaxare și reorientarea concentrării participanților spre povestea de grup sau spre povestea personală (în funcție de momentul intervenției)

2.2. *Reamintirea poveștii* alese în etapa dedicată alegerii poveștii grupului sau a poveștii preferate. Povestea este reamintită și povestită în grup, participanții contribuind la recrearea plotului narativ al poveștii grupului sau este reamintită de participantul care explorează povestea aleasă de el. Basmul este notat în protocolul de sedință.

2.3. *Analiza de basm* (von Franz, 1985) are două etape : (a) Identificarea elementelor basmului : setting-ul (timpul, locul, personaje), numirea problemei (dezechilibrul, absența, lipsa), factorii perturbatori, elementele susținătoare, acțiunea, punctul culminant și consecințele acțiunii și (b) Trăvialul analitic care constă în :

- (1) identificarea conținuturilor simbolice semnificative prin listarea tuturor personajelor, motivelor și temelor psihologice din povești;
- (2) identificarea aspectelor uitate sau adăugate;
- (3) selectarea materialelor simbolice pentru explorarea lor ulterioară ;
- (4) generarea asociațiilor libere în vederea analizei de sens a conținuturilor simbolice ;
- (5) descrierea tematicilor narative ale plotului poveștii și conectarea la conținuturile personale specifice (evenimente, relații, stări, opinii, atitudini, gânduri, etc) ;
- (6) identificarea sensurilor acestor conexiuni ;
- (7) exprimarea feedback-ului individual pentru această secvență de trăvial.

(3) *Feed-back-ul de sedință* (timp estimat : 5-8 minute) este oferit de fiecare participant, sintetizând concluziile personale, stările, emoțiile experimentate în cadrul sesiunii, ș.a.

(4) *Încheierea sesiunii* printr-un mesaj pentru grup, scurtă perspectivă asupra perioadei de până la următoarea sesiune, salut final. Această etapă are ca scop principal separarea de grup și reorientarea participanților spre exterior.

Studiul 4. Utilizarea poveștilor în intervenția psihologică de orientare analitică în grupurile de dezvoltare personală

Datorită faptului că poveștile au fost studiate din perspectiva psihologiei analitice preponderent interpretativ și prin studii de caz (Jung, 1948/1977; von Franz, 1982, 1993, 1996, 1997, 2002; Kast, 1995, 1996; Dieckmann, 1986, 1997; Stein și Corbett (Eds.), 1991, 1992, 1995) și nu prin efectele lor empiric măsurate, am decis că este oportun să propunem un prim program de intervenție astfel încât să nu expunem participanți foarte vulnerabili la o metodă de intervenție care nu a fost verificată din punctul de vedere al validității și ale căror efecte doar le presupunem. De aceea, un prim pas a fost utilizarea programului de intervenție pe participanți normali clinic într-un program de dezvoltare și optimizare personală de orientare analitică, urmărind conștientizarea, dezvoltarea, stimularea maturizării anumitor aspecte personale pe care participanții le-au identificat și le-au solicitat, utilizând sistematic în trăvialul analitic de grup poveștile clasice.

Conceptul de „creștere și dezvoltare personală” este recunoscut ca un aspect important (Skovholt și Rønnestad, 1995), care facilitează schimbări stabile și în general reacții pozitive. Din acest motiv, dezvoltarea personală presupune explorarea în egală măsură a aspectelor intra-personale și inter-personale (Connor, 1994). Studii anterioare au arătat că grupurile de dezvoltare și optimizare personală pot avea importante beneficii: creșterea auto-actualizării și a stimei de sine (Barnette, 1989); dezvoltarea identității etnice (Rowell și Benshoff, 2008; Philpott, 2009).

Boyd (2005) arată că travaliul analitic de grup stimulează progresul individuării prin dialog, identificând aceste stadii ale individuării participanții la grup sunt abilitați să obțină noi înțelegeri asupra propriului potențial.

Scopurile studiului sunt:

- (1) Realizarea unei intervenții analice de grup centrată pe utilizarea tehnicii analizei de simboluri din poveștile clasice într-o manieră subordonată nevoilor psihologice de schimbare, de investigare, de dezvoltare și optimizare personală ale participanților.
- (2) Obținerea de date relevante care să evidențieze efectul intervenției asupra dinamicii tipologice și al anumitor trăsături de personalitate (extraversie, nevrotism, psihotism).

Ipotezele studiului sunt următoarele:

Ipoteza 1. Presupunem că participarea la grupul analitic va crește mediile scorurilor globale ale tipurilor psihologice, comparativ cu lotul de control.

Ipoteza 2. Ne așteptăm ca la participanții la grupul analitic să crească mediile scorurilor tipurilor psihologice Intuiție și a tipurilor psihologice extraverte și să scadă mediile scorurilor tipurilor psihologice introverte.

Ipoteza 3. În urma intervenției analitice de grup, presupunem că nivelul scalelor extraversie și psihotism (evaluate cu EPQ-R) să fie mai ridicat, iar nivelul scalei nevrotism să rămână constant.

Participanții. Au fost considerate eligibile persoanele care la testarea inițială au obținut un scor de simptomatologie depresivă (măsurat cu BDI-II) corespunzător fluctuațiilor normare, în acord cu Beck, Steer și Brown, (1996a), adică un scor maxim de 13 (N=71). Așa cum era de așteptat, niciunul dintre acești participanți, în interviul clinic nu a îndeplinit criteriile de diagnostic pentru tulburarea depresivă majoră, respectând criteriile de selecție. Totuși, doi dintre participanți, care deși au înregistrat un scor inițial de 12 la BDI-II, în urma desfășurării interviului au fost excluși, îndeplinind criteriile DSM.IV pentru tulburarea depresivă majoră fără alte specificații.

Am utilizat programul G*Power (Faul et al., 2009) pentru calcularea apriorică a mărimii eșantionului pentru ANCOVA cu 2 grupuri și 2 predictorii. Datele au arătat că un eșantion cu 69 de participanți este suficient pentru a detecta un efect de mărime mare ($f^2=0.4$), având o putere statistică de .8 și nivelul $p<.05$, lotul minim recomandat fiind de 64 de participanți.

Instrumentele utilizate în acest studiu sunt: Grila de interviu (după Marquis, 2008), Inventarul de Depresie Beck- ediția a II-a (BDI-II), Indicatorul de Manifestare Tipologică Singer-Loomis (SL-TDI), Chestionarul de personalitate Eysenck – varianta revizuită (EPQ-R).

Tabelul 44. Statistici descriptive pentru grupul experimental și de control

	Grup experim. (N=30)	Grup control (N=39)	Diferențe statistice
<i>Gen</i>			
Feminin	29	34	$p=.74$ Fisher's exact test
Masculin	5	5	
<i>Statut marital</i>			
Cu partener	0	9	$p=.004$ Fisher's exact test
Fără partener	30	30	
<i>Vârstă (SD)</i>	20.77 (1.50)	30.38 (10.84)	$t=-4.82$; $p<.001$; Cohen's $d=1.18$

Rezultatele verificării ipotezelor s-au obținut utilizând ANCOVA derulând scorurile variabilelor investigate la testarea post-intervenție ca și VD, cu variabila Intervenție ca și VI și cu următoarele covariate: vârstă, statut marital și scorul global de utilizare a tipurilor psihologice derivat din SL-TDI măsurat la testarea inițială. S-au relevat următoarele aspecte:

- În ceea ce privește scorul global de utilizare a tipurilor psihologice ANCOVA a explicat 35.7% din varianță și demonstrează că există un efect semnificativ statistic ($F=6.74$; $p=.012$) și de mărime medie (η^2 parțial = .10) al variabilei grup asupra scorului global SL-TDI la testarea post-intervenție, efect care se menține după eliminarea efectelor covariatelor vârstă și statut marital și, foarte important, și al scorului global SL-TDI la testarea inițială. Analiza post-hoc cu ajustare Bonferroni a indicat o creștere semnificativă a scorului global SL-TDI la testarea post-intervenție în grupul experimental, cu o diferență medie inter-grupuri semnificativă statistic de 39.32 (interval de încredere 95%: 9.01 – 69.62).

- ANCOVA utilizând scorul tipurilor intuitive explică 38.4% din varianță și demonstrează că există un efect marginal ($F=4.93$; $p=.03$; conform ajustării pentru măsuratori multiple descrise în secțiunea de abordare statistică, am coborât pragul de semnificație de la $p=.05$ la $p=.025$) și de mărime medie (η^2 parțial = .076) al variabilei Intervenție asupra scorului tipurilor Intuiție SL-TDI la testarea post-intervenție, efect care se menține după eliminarea efectelor covariatelor vârsta și statut marital și, foarte important, și al scorului tipurilor Intuiție la testarea inițială. Analiza post-hoc cu ajustare Bonferroni a indicat o creștere marginal semnificativă a scorului tipurilor Intuiție la testarea post-intervenție în grupul experimental, cu o diferență medie inter-grupuri semnificativă statistic de 10.51 (interval de încredere 95%: 1.04 – 19.98).

- ANCOVA utilizând scorul tipurilor psihologice extraverte explică 37% din varianță și arată că există un efect statistic semnificativ ($F=7.04$; $p=.01$) și de mărime medie (η^2 parțial = .11) al

variabilei grup asupra gradului de utilizare a tipurilor extraverte la testarea post-intervenție, efect care se menține după eliminarea efectelor covariatelor vârstă și statut marital și al nivelului de utilizare a tipurilor extraverte la testarea inițială. Analiza post-hoc cu ajustare Bonferroni a indicat, conform predicției, o creștere semnificativă a utilizării tipurilor extraverte la post-testare în grupul de intervenție, cu o diferență medie inter-grupuri semnificativă statistic de 19.67 (interval de încredere 95%: 4.84 – 34.50).

- ANCOVA a derulat scorul tipurilor introverte, explicând 32.3% din varianță și demonstrează că există un efect semnificativ din punct de vedere statistic ($F=5.53$; $p=.022$) și de mărime medie (η^2 partial = .084) al variabilei grup asupra scorului tipurilor introverte SL-TDI la testarea post-intervenție, efect care se menține după eliminarea efectelor covariatelor vârstă și statut marital și al scorului tipurilor introverte la testarea inițială. Analiza post-hoc cu ajustare Bonferroni a indicat o creștere semnificativă a scorului tipurilor introverte la testarea post-intervenție în grupul cu intervenție, cu o diferență medie inter-grupuri semnificativă statistic de 19.47 (interval de încredere 95%: 2.90 – 36.03). Acest rezultat este unul surprinzător și în direcția opusă predicției noastre, ipoteza fiind formulată în sensul scăderii scorului tipurilor introverte, nu al creșterii lui.

- Pentru scala Extraversie din EPQ-R, ANCOVA explică 58.7% din varianță și demonstrează că există un efect marginal ($F=4.60$; $p=.036$; efect marginal în virtutea coborârii pragului de semnificație la .025) al variabilei grup asupra scorului scalei Extraversie a EPQ-R la testarea post-intervenție, efect care se menține după eliminarea efectelor covariatelor vârstă și statut marital și al scorului scalei Extraversie la testarea inițială.

- Pentru scala Nevrotism, ANCOVA explică 40.1% din varianță, însă în ciuda varianței mari explicate, am constatat un efect nesemnificativ din punct de vedere statistic ($F=2.55$; $p=.12$) al variabilei grup asupra scorului scalei Nevrotism (EPQ-R) la testarea post-intervenție, după ce am controlat pentru efectele covariatelor vârstă și statut marital și al scorului scalei Nevrotism (EPQ-R) la testarea inițială (acesta din urmă având un efect puternic semnificativ).

- Pentru scala Psihotism, ANCOVA explică 53.9% din varianță, însă, similar cu rezultatele de la ipoteza 5 privitor la scorul scalei nevrotism, în ciuda varianței mari explicate, am constatat un efect nesemnificativ din punct de vedere statistic ($F=.03$; $p=.87$) al variabilei grup asupra nivelului de psihotism la testarea post-intervenție, după ce am controlat pentru efectele covariatelor vârstă și statut marital și al psihotismului la testarea inițială (acesta având și el un efect puternic semnificativ).

Concluziile pe care le putem puncta aici sunt următoarele:

- Rezultatele au arătat că există un efect semnificativ statistic ($F=6.74$; $p=.012$) și de mărime medie (η^2 partial = .10) al variabilei grup (intervenție) asupra scorului global SL-TDI la testarea post-intervenție, remarcând o creștere semnificativă a scorului global SL-TDI la testarea post-intervenție,

cu o diferență medie inter-grupuri semnificativă statistic de 39.32 (interval de încredere 95%: 9.01 – 69.62), confirmând ipoteza noastră.

- Rezultatele preliminare au arătat o diferență semnificativă între mediile scorurilor tipurilor intuitive la cele două testări la participanții la intervenție ($t = 1.65$; $p = .10$) dar o mărime a efectului sub pragul mediu (Cohen's $d = .41$). Investigând mai departe, analiza de covarianță a revelat faptul că intervenția are un efect marginal ($F=4.93$; $p=.03$) și de mărime medie (η^2 parțial = .076) asupra tipurilor intuitive. Analiza post-hoc cu ajustare Bonferroni indică o creștere marginal semnificativă a scorului tipului psihologic Intuiție testarea post-intervenție, cu o diferență a mediei inter-grupuri semnificativă statistic de 10.51 (interval de încredere 95%: 1.04 – 19.98).

- Următorul aspect pe care l-am dorit a-l investiga a fost axa Introversie-Extraversie: analizele preliminare au arătat diferențe semnificative între mediile scorurilor tipurilor introverte la cele două testări la participanții la intervenție, comparativ cu lotul de control ($t = 1.97$; $p = .053$) cu o mărime a efectului ușor sub pragul mediu (Cohen's $d=.48$). Analizele de covarianță au evidențiat un efect semnificativ din punct de vedere statistic ($F=5.53$; $p=.022$) și de mărime medie (η^2 parțial = .084) al variabilei grup asupra scorului tipurilor introverte SL-TDI la testarea post-intervenție. Analiza post-hoc cu ajustare Bonferroni a indicat o creștere semnificativă a scorului tipurilor introverte la testarea post-intervenție, cu o diferență medie inter-grupuri semnificativă statistic de 19.47 (interval de încredere 95%: 2.90 – 36.03). Rezultatele preliminare au evidențiat, la fel ca și în cazul tipurilor introverte, diferențe semnificative între mediile scorurilor tipurilor introverte la cele două testări la participanții la intervenție, comparativ cu lotul de control ($t = 2.00$; $p = .05$) cu o mărime a efectului ușor sub pragul mediu (Cohen's $d=.49$). Analizele de covarianță, realizate ulterior, au arătat că există un efect statistic semnificativ ($F=7.04$; $p=.01$) și de mărime medie (η^2 parțial = .11) al variabilei grup asupra gradului de utilizare a tipurilor extraverte la testarea post-intervenție. Aceste rezultate conduc la concluzia, că intervenția a activat atât procese intra-personale dar și inter-personale.

- În ceea ce privește extraversia ca și dimensiune stabilă a personalității, rezultatele au indicat că există un efect marginal ($F=4.60$; $p=.036$; în virtutea coborârii pragului de semnificație la .025) al variabilei grup asupra scorului scalei Extraversie a EPQ-R la testarea post-intervenție.

- Rezultatele referitoare la nevrotism (EPQ-R) au evidențiat un efect statistic nesemnificativ ($F=2.55$; $p=.12$) al variabilei grup asupra scorului scalei nevrotism (EPQ-R) la testarea post-intervenție. Similar, scala psihotism s-a remarcat un efect nesemnificativ din punct de vedere statistic ($F=.03$; $p=.87$) al variabilei grup asupra nivelului de psihotism la testarea post-intervenție. Aceste rezultate se explică pe de o parte prin faptul că aceste constructe descriu dimensiuni stabile ale personalității, iar în al doilea rând, participanții sunt normali clinic, nivelul acestor scale nefiind unul problematic, iar intervenția s-a dovedit în acest fel a fi nedestabilizatoare.

Studiul 5. Inserția poveștilor în trivaliul analitic de grup. Studiu pilot: Aplicație - condiția depresivă

Tot mai multe studii atrag atenția asupra efectelor pe care spectrul tulburărilor de tip depresiv în au atât în viața personală dar și ca impact social. Cuijpers et al. (2015) accentuează că tulburările depressive nu doar produc o avalanșă de efecte negative în plan educațional economic și social, dar pot predispune tinerii adulți la renunțarea la continuarea studiilor sau la retragere înainte de finalizarea lor. Mathers și Loncar (2006), Kessler et al. (2003), Kessler (2012) arată că ulterior, la vârsta adultă, depresia este una dintre cauzele majore ale scăderii productivității muncii. Saarni et al. (2007); Üstün et al. (2004) susțin că depresia este asociată cu o scăzută calitate a vieții atât a persoanelor depressive dar și a aparținătorilor lor.

Ghaedi și Mohd Kosnin (2014) arătau în studiul lor o creștere a prevalenței tulburărilor depressive în rândul studenților. Anterior, Narring et al. (2002) remarcaseră și ei o prevalență ridicată a tulburărilor depressive în rândul tinerilor (16-20 ani): 10% pentru femei și 6% pentru bărbați. Rezultate îngrijorătoare similare sugerau și studiile realizate de Soet și Sevig (2006) și Barth, Hofman și Schori (2014). Avison și McAlpine (1992), Wardle et al. (2004). Ulterior Bhave și Nagpal (2005) remarcău că tulburările depressive împiedică studenții să valorifice oportunitățile relative la carieră, la succes în viață și la valorificarea propriului potențial.

Roisman et al (2004) și Adam et al. (2011) consideră că etapa de tinerețe este o tranziție care presupune noi provocări, roluri și sarcini pentru indivizi. Evenimente critice și resurse sociale și/ sau materiale reduse sunt factori de risc pentru dezvoltarea tulburărilor mentale așa cum precizează Fiis et al. (2002). Fergusson și Woodward (2002) susțin că tulburările mentale pot complica această tranziție de la adolescența la etapa adultă, depresia fiind o cauză majoră a dificultăților profesionale, educaționale sau relaționale.

Deoarece intervenția propusă este de tip psihodinamic, într-un context de grup mic, am investigat literatura dedicată studiilor actuale asupra eficienței și eficacității acestor intervenții. Am remarcat sistematizarea realizată de Blackmore et al. (2012) concluzionând că studiile examinate susțin utilizarea psihoterapiei de grup ca o abordare eficientă pentru mai multe condiții clinice.

Referitor la eficiența terapiilor psihodinamice în general, Shedler (2010) arată în meta-analiza sa că acestea sunt eficiente pentru variate tulburări psihice, scăzând intensitatea simptomelor, aducând schimbări semnificative în problematica țintă, arătând o mărime a efectului terapiilor psihodinamice între 0.69 și 1.46

Referitor la terapiile psihodinamice de scurtă durată dedicate depresiei, se remarcă studiul realizat de Hilsenroth et al. (2003) care investighează efectul acestora într-un design naturalistic folosind un model de cercetare hibrid asupra eficienței și eficacității. Ambele studii (Hilsenroth et al,

2003 și Taylor, 2008) au arătat că efectele sunt echivalente ca și mărime a efectului comparativ cu terapiile medicamentoase sau CBT. Leichsenring (2009) arată că rezultatele acestor studii relevă o eficiență egală între cele două tipuri de intervenții din punctul de vedere a simptomatologiei depresive și general psihiatrice, precum și a funcționării sociale, confirmând rezultatele lui Wampold et al. (2002) care nu au identificat diferențe semnificative între cele două tipuri de intervenții.

Driessen et al. (2010); Abbass și Driessen (2010) evaluează eficiența terapiilor psihodinamice de scurtă durată realizate pe condiția depresivă, prin două meta-analize (23 de studii, N=1365). Schimbările în nivelul simptomelor depresive au fost semnificative și s-au menținut și după un an (rezultatele au arătat o mărime a efectului semnificativă, $d = 0.69$). Deși aceste studii au arătat o mărime a efectului mică dar semnificativă indicând superioritatea altor terapii în ceea ce privesc rezultatele post-intervenției, totuși rezultatele evaluărilor după 3 și respectiv 12 luni arată că nu sunt diferențe semnificative între efectele produse de terapiile psihodinamice și alte terapii.

Scopul studiului este să analizeze datele obținute pentru evidențierea efectului travaliului analitic ce utilizează poveștile la nivel funcțional tipologic, simptomatic și a anumitor trăsături de personalitate (extraversie, nevrotism, psihotism) la participanții cu o condiție depresivă ușoară.

Ipotezele sunt următoarele:

Ipoteza.1. Ne așteptăm ca intervenția să producă o scădere semnificativă a simptomelor depresive a participanților comparativ cu grupul de control.

Ipoteza.2. Presupunem că intervenția va conduce la creșterea mediei scorurilor globale ale tipurilor psihologice, a tipului psihologic Intuiție și a tipurilor psihologice extraverte, constatând o scădere a utilizării tipurilor psihologice introverte la participanții la intervenție.

Ipoteza.3. Anticipăm că nivelul scalei Extraversie și a scalei Psihotism vor crește și se va reduce nivelul scalei Nevrotism după participarea la intervenție.

Participanții sunt persoane tinere cu o condiție depresivă ușoară și moderată, considerând în acord cu Bland (1997), Brooks, et al. (2002), Bhave și Nagpal (2005) că sunt tot mai predispuse la a dezvolta stări depresive ca efect al presiunii psihologice crescânde resimțite în procesul de adaptare, nivelului concurenței, cantității și rapidității informațiilor. Participanții eligibili (N=18) pentru acest studiu au obținut la prima testare un scor al simptomatologiei depresive (măsurat cu BDI-II) corespunzător nivelelor de depresie ușoară sau moderată (14-28) în acord cu recomandările autorilor instrumentului (Beck, Steer și Brown, 1996a) și care în interviul clinic nu au îndeplinit criteriile de diagnostic pentru tulburarea depresivă majoră sau alte tulburări psihice.

Pentru calcularea apriori a mărimii eșantionului a fost utilizat programul G*Power (Faul et al., 2009). Rezultatele arată că un eșantion cu 64 de participanți ar fi suficient pentru detectarea unui efect de mărime mare ($f^2 = .4$) în modelul de ANCOVA cu 2 grupuri și 2 covariate, având o putere

statistică de .08 și un nivel $p < .05$. Ipotezarea efectului de mărime mare este bazat pe datele extrase din meta-analizele realizate de Yakeley & Hobson (2013) și Shedler (2010) care arată o îmbunătățire remarcabilă a simptomatologiei depresive ca urmare a intervențiilor similare cu cea derulată în acest studiu. Acesta este lotul pe care l-am avut în vedere în etapa de conceptualizare a designului de cercetare a acestui studiu. Ulterior, am întâmpinat dificultăți în întrunirea acestui număr minim ideal, concluziile fiind private cu prudență în această situație.

Tabelul 61. Statistici descriptive în cele două grupuri (N=20)

<i>Gen</i>	Grup experimental (N=10)		Grup de control (N=10)		Diferențe statistice
	N /M	SD	N/M	SD	
Feminin	9		9		$p=1.00$ Fisher's exact test
Masculin	1		1		
<i>Statut marital</i>					$p=.47$ Fisher's exact test
Cu partener	0		2		
Fără partener	10		8		$t=2.82$; $p=0.011$; Cohen's $d=1.33$
<i>Vârsta</i>	20.80	1.32	28.10	8.08	

Diferențele apărute între cele două loturi în ceea ce privește media de vârstă ne-a determinat să includem variabila "vârstă" ca și covariat în analizele ulterioare.

Instrumentele utilizate în acest studiu sunt: Grila de interviu (după Marquis, 2008), Inventarul de Depresie Beck- ediția a II-a (BDI-II), Indicatorul de Manifestare Tipologică Singer-Loomis (SL-TDI), Chestionarul de personalitate Eysenck – varianta revizuită (EPQ-R).

Rezultate obținute în urma verificării ipotezelor cu metoda ANCOVA cu scorul VD la testarea post-intervenție, cu variabila Intervenție ca și VI și cu covariatele vârstă și scorul VD măsurat la testarea inițială, arată următoarele:

- ANCOVA explică 79.1% din varianță și demonstrează că există un efect semnificativ statistic ($F=11.70$; $p=.004$) și de mărime mare ($\eta^2_{\text{parțial}} = .42$) al variabilei grup asupra scorului de depresie BDI-II la testarea post-intervenție, efect care se menține după eliminarea efectelor covariatei vârstă și, foarte important, al scorului de depresie la testarea inițială.
- ANCOVA explică 55.2% din varianță și sugerează lipsa unui efect semnificativ statistic ($F=.47$; $p=.51$) al variabilei grup asupra scorului global SL-TDI la testarea post-intervenție, după eliminarea efectelor covariatei vârstă și al scorului global SL-TDI la testarea inițială.
- ANCOVA sus explică 53.8% din varianță și arată că nu există un efect semnificativ statistic ($F=.77$; $p=.39$) al variabilei grup asupra scorului Intuiție SL-TDI la testarea post-intervenție, după eliminarea efectelor covariatei vârstă și al scorului Intuiție la testarea inițială.
- ANCOVA explică 56.5% din varianță și sugerează lipsa unui efect statistic semnificativ ($F=1.01$; $p=.33$) al variabilei grup asupra gradului de utilizare a tipurilor extraverte la testarea post-intervenție,

după eliminarea efectelor covariatei vârstă și al nivelului de utilizare a tipurilor extraverte la testarea inițială (puternic semnificativ).

- ANCOVA explică 52.7% din varianță și demonstrează că nu există un efect semnificativ din punct de vedere statistic ($F=.08$; $p=.78$) al variabilei grup asupra scorului Introversie SL-TDI la testarea post-intervenție, după eliminarea efectelor vârstă și al scorului Introversie la testarea inițială (acesta din urmă fiind puternic semnificativ).

- ANCOVA explică 37.5% din varianță și sugerează lipsa unui efect ($F=.56$; $p=.46$) al variabilei grup asupra scorului Extraversie (EPQ-R) la testarea post-intervenție, după eliminarea efectelor vârstei și al scorului Extraversie (EPQ-R) la testarea inițială (acesta din urmă fiind semnificativ statistic).

- ANCOVA explică 60.4% din varianță, însă, în ciuda varianței mari explicate, am constatat un efect nesemnificativ din punct de vedere statistic ($F=.001$; $p=.98$) al variabilei grup asupra nivelului de Psihotism la testarea post-intervenție, după ce am controlat pentru efectele covariatei vârstă și al scorului de Psihotism la testarea inițială (acesta din urmă având un efect puternic semnificativ).

- ANCOVA explică 27.7% din varianță și am constatat un efect semnificativ din punct de vedere statistic ($F=7.71$; $p=.013$) și de mărime mare (coeficient η^2 Partial = .33) al variabilei grup asupra scorului scalei Nevrotism (EPQ-R) la testarea post-intervenție, după ce am controlat pentru efectele covariatei vârstă și al scorului scalei Nevrotism la testarea inițială. Analiza post-hoc cu ajustare Bonferroni a indicat o scădere semnificativă a scorului scalei Nevrotism la testarea post-intervenție în grupul cu intervenție terapeutică, cu o diferență medie inter-grupuri semnificativă statistic de 6.51 (interval de încredere 95%: 1.54 – 11.48).

Concluziile acestui studiu se concentrează pe impactul intervenției pe trei arii investigate: simptomatologia depresivă, dinamica tipurilor psihologice și dimensiunile stabile de personalitate luate în considerare.

Rezultatele au arătat că intervenția a avut un impact semnificativ statistic în ceea ce privește reducerea simptomatologiei depresive. Acest rezultat este în acord cu majoritatea studiilor care susțin empiric intervențiile psihodinamice ca fiind eficiente în psihoterapia tulburărilor depresive (Ribeiro, Ribeiro și von Doellinger, 2018; Jensen, Mortensen și Lotz, 2010; Shedler, 2010; Driessen et al., 2015; Lilliengren et al., 2016).

Referitor la axa Extraversie-Introversie, am ipotetizat pe baza studiilor realizate de Boyce et al. (1991); Farmer et al. (2002); Kotov et al. (2010); Kendler et al. (2006) care pun în legătură simptomatologia depresivă cu un nivel scăzut al extraversiei. Am urmărit trei direcții: utilizarea tipurilor psihologice introverte (SL-TDI), a tipurilor extraverte (SL-TDI) și a scalei Extraversie (EPQ-R). Rezultatele au arătat că nu există un efect semnificativ din punct de vedere statistic al variabilei intervenție asupra acestor variabile. Rezultatele noastre sunt în acord cu rezultatele

obținute de Sieradzki, Szechiński și Małyszczak (2017) referitoare la diferențele ne semnificative obținute de scala extraversi (df=-0.55, p=0.26) între testările pre- și post-intervenție (psihoterapia psihodinamică de grup de scurtă durată asupra pacienților cu tulburări nevrotice).

În ceea ce privește utilizarea globală a tipurilor psihologice, creșterea utilizării tipurilor psihologice intuitive, rezultatele au arătat că nu s-au înregistrat efecte semnificative statistice ale intervenției asupra acestei dinamici la participanții cu o condiție depresivă ușoară.

O altă ipoteză propusă se referă la posibilitatea influențării nivelului de nevrotism prin intervenția analitică de grup. Formularea ipotezei a plecat de la rezultatele mai multor studii (Hirschfeld et al., 1989; Boyce et al., 1991; Clark, Watson și Mineka, 1994; Hayward, Killen, Kraemer și Taylor, 2000; Khan et al., 2005; Kendler et al., 2004, Ormel et al., 2004; Kendler et al., 2006; Hettema et al., 2006; Fanous et al., 2002; Dunkley et al., 2009; Klein, Durbin și Shankman, 2009, Uliaszek et al., 2010), care susțin cu tărie că nevrotismul este un factor vulnerabilizant important pentru dezvoltarea simptomelor de tip depresiv, și numai.

Și în cazul participanților la acest studiu, nivelul de nevrotism este mai ridicat, rezultat aflat în acord cu studiul realizat de Jylhä et al. (2009) care concluzionează că la depresivi indicele de nevrotism este clar mai mare comparativ cu populația normală. Rezultat în acord și cu studiul realizat de Aldinger et al. (2014) care pune în discuție conexiunea dintre nevrotism, depresie și anxietate din perspectiva dezvoltării. Ipoteza noastră a fost confirmată prin efectul semnificativ din punct de vedere statistic al variabilei intervenție în direcția reducerii scorului scalei nevrotism. remarcăm că rezultatele noastre nu sunt în acord cu rezultatele studiului realizat de Sieradzki, Szechiński și Małyszczak (2017) referitoare la influența pe care psihoterapia psihodinamică de grup de scurtă durată asupra pacienților cu tulburări nevrotice (autorii integrând aici tulburări dispoziționale precum tulburările depresive) o au față de nivelul nevrotismului. Rezultate acestora au arătat diferențe ne semnificative statistice (testul *t*) între testările pre- și post-intervenție ale nivelului nevrotismului (df =.031, p=.055) Analizele ANCOVA au arătat că diferențele pre- și post-intervenție nu depind semnificativ de covariatele gen și vârstă.

Referitor la scala psihotism am înregistrat un efect ne semnificativ din punct de vedere statistic ($F=.001$; $p=.98$) al variabilei grup asupra nivelului de Psihotism la testarea post-intervenție, după ce am controlat pentru efectele covariatei vârstă și al scorului de Psihotism la testarea inițială (acesta din urmă având un efect puternic semnificativ). Rezultatele sunt similare cu cele obținute de Sieradzki, Szechiński și Małyszczak (2017) înregistrând valori stabile la scala psihotism.

Putem concluziona că un program de scurtă durată nu impactează anumite variabile legate de personalitate, acestea având o stabilitate în timp. Există studii care susțin acest punct de vedere, precum Tang et al. (2009), care afirmă că schimbările în personalitate nu depind de îmbunătățirea

simptomatologiei depresive, sugerând că aceste schimbări nu sunt epifenomene ale îmbunătățirii condiției depresive. Concluziile formulate de Ferguson (2010), în urma meta-analize care cuprinde studii longitudinale, arată că pentru variate tulburări mentale nu se înregistrează de-a lungul timpului schimbări în personalitate, autorii sugerând că în cazul populației depresive, vulnerabilitățile subsidiare personalității rămân stabile de-a lungul timpului indiferent de statusului tratamentului.

Studiul 6. Utilizarea poveștilor în travaliul analitic. Prezentarea rezultatelor datelor calitative. Studii de caz

Decizia realizării acestui studiu a fost dificilă, deoarece așa cum argumenta Biggerstaff (2012), în comunitatea științifică a psihologiei clinice și a sănătății mentale metodele calitative au fost intens dezbătute de-a lungul timpului. Însă, în ultimele decade a crescut nivelul de acceptanță a acestora (Carrera-Fernández, Guàrdia-Olmos și Peró-Cebollero, 2014), și așa cum remarcă Madill și Gough (2008), recunoscându-li-se utilitatea și importanța nu doar în științele sociale (Denzin și Lincoln, 2000; Morse, 1994; Punch, 2011; Robson, 2011) dar și în științele clinice (Bowling, 2009; Greenhalgh și Hurwitz, 1998; Murphy și Dingwall, 1998; Elliott, 2012).

Considerăm că atât metodele cantitative dar și cele calitative sunt importante, contribuind cu date complementare (Crossley, 2000; Dixon-Wood și Fitzpatrick, 2001; Elwyn, 1997; Rapport et al., 2005) care pot îmbogăți cercetarea. Pe de o altă parte, așa cum Marecek (2003) afirma, „pluralismul și deschiderea por ajută psihologii să performeze mai bine în ceea ce fac”. De aceea, ne-am propus să integrăm metodele calitative cu cele cantitative într-un demers complex pentru a explora „înțelegerea personală a oamenilor și a depozitului de cunoștințe” (Henwood, 2004, p. 43), în cazul nostru utilizarea poveștilor într-un demers analitic.

Scopurile studiului sunt:

1. Să prezinte o perspectivă diferită asupra modului în care o anumită poveste a fost recep-tată și utilizată de participanți în travaliul analitic, aducând date calitative care pot completa și detalia analizele realizate anterior.
2. Să identifice modurile în care materialele simbolice furnizate de intervenția activează conținuturi psihologice personale (resurse, pattern-urile mentale și de relaționare, evenimente semnificative, ș.a.)
3. Să reliefeze maniera în care analiza de simbol poate genera insight-uri care să influen-țeze reechilibrarea integrativă a funcțiilor psihologice, integrarea emoțională a anumitor experiențe sau relații traumatice prin schimbarea perspectivei asupra lor, accesarea resurselor personale și stimularea pattern-urilor de schimbare.

Întrebările de cercetare propuse sunt următoarele:

Întrebarea 1. Atitudinea participanților față de povești se modifică în urma intervenției?

Întrebarea 2. Care sunt aspectele personale propuse de participanți pentru explorare și transformare în programele de intervenție?

Întrebarea 3. Ce structuri complexe reflectă aspectele personale propuse de participanți pentru explorare?

Întrebarea 4. Ce tip de experiențe personale sau pattern-uri de relație sunt activate de materialele simbolice extrase din povești?

Întrebarea 5. Ce teme personale va activa aceeași poveste în contexte de intervenție distincte (travaliu analitic de grup vs. vigneta analitică individuală)?

Întrebarea 6. Care sunt pattern-rile de generare a insight-urilor prin analiza de simbol?

Întrebarea 7. Care este parcursul analitic al participanților la intervențiile propuse?

Întrebarea 8. Care sunt beneficiile remarcate de participanți la o astfel de intervenție?

Metodologie. Strategia selectată în prezentarea rezultatelor calitative se concentrează pe:

(1) **Macro-analiza travaliului analitic** prin utilizarea unui design cross-sectional care se focusează pe anumite aspecte din momente distincte ale intervenției, după cum urmează: (a) Experiența subiectivă a participanților relativă la povești (debutul intervenției); (b) Aspectele personale propuse pentru explorare de către participanți; (c) Tematicile narative; (d) Macro-analiza travaliului analitic utilizând design-ul longitudinal prezintă în trei *studii de caz*, parcursul analitic al unui grup de lucru („Vineri.10.00”) și a două participante („Tina” și „Ana”) de-a lungul întregului program de intervenție. În interiorul prezentării studiului de caz dedicat grupului analitic a fost inserată.

(2) **Micro-analiza unui anumit moment specific al travaliului analitic** (analiza materialelor simbolice extrase din povești, în vederea identificării pattern-urilor de generare a insight-urilor); (e) Experiența subiectivă generală a participanților la travaliul analitic relativă la beneficii și la atitudinea actualizată față de povești (finalul intervenției).

Alegerea metodei **studiului de caz** a fost întemeiată pe argumentele aduse de Starman (2013) care susține că studiul de caz este mai mult decât "doar o alegere metodologică" și pe avantajele acestora: potențialul obținerii validității conceptuale; promovarea de noi ipoteze; examinarea rolului emis de ipoteza mecanismelor cauzale în contextul cazurilor individuale (George și Bennett, 2005).

Aceast ultim studiu integrează în strategia de abordare, procesare și analiză a datelor calitative o colecție de studii de caz idiografic – teoretice. Studiile de caz prezentate de analiști precum Jung (1968/1991 cit. de Corsini și Wedding, 2010), Douglas (2006), Beebe, McNeely și Gordon (2008) au influențat conceperea acestor prezentări.

Contextul cazurilor. Cazurile prezentate în acest studiu sunt selectate din întregul eșantion de participanți la intervenție (N=36), criteriul esențial fiind selecția aceleiași povești ca instrument al

travaliului analitic („Cenușareasa”). Un alt criteriu este diversitatea conținuturilor extrase. Toate sesiunile au avut loc în același spațiu, beneficiind de aceleași dotări și acces la materiale.

Metoda – etapele de lucru au fost descrise în capitolul dedicat abordării poveștilor în demersul de cercetare (p. 22) prezentat anterior în acest abstract.

Metode de analiză a datelor calitative utilizate în acest studiu sunt:

(a) *Analiza tematică* în acest studiu, în identificarea temelor s-a utilizat maniera deductivă (Braun și Clark, 2006), utilizând cadrul teoretic al psihologiei analitice, relativ la dinamica principalelor complexe psihice și a proceselor de autoreglare prezentate în capitolul teoretic.

(b) *Analiza interpretativ-fenomenologică* (IPA) a fost selectată datorită multitudinii de date experiențiale colectate din sesiunile de intervenție și poate răspunde cel adecvat scopurilor propuse, așa cum sugerează studiile lui Bramley și Eatough (2005), Eatough și Smith (2008).

(c) *Analiza de simbol* este o variantă a IPA și a fost utilizată pentru identificarea pattern-urilor de insight, utilizându-se tehnica asocierii verbale (Word - Concept Association) și analiza fluxului informațiilor (Flow analysis).

(d) *Analiza travaliului analitic*, ca variantă a cercetării procesului psihoterapeutic (Psychotherapeutic Process Research, PPR), după Mörtl și Gelo (2015).

Rezultatele datelor calitative. Au fost procesate o colecție de opt seturi de date relative la: experiența personală cu povești, aspectele personale pe care doresc să le exploreze în programul de intervenție, tematici narrative, ooveștile grupurilor, analiza de simbol - grupul „Vineri/10.00”, cazul „Tina”, cazul „Ana”, experiența intervenției. Aceste date au fost procesat utilizând metodele calitative selectate, realizându-se hărți temamice, rapoarte de caz. Vom prezenta esențializat câteva din aceste rezultate, relative la aceste domenii.

(a) *Experiența subiectivă a participanților relativă la povești.* Majoritatea participanților au relatat că interesul lor pentru povești, povestiri fantastice, narațiuni s-a diminuat semnificativ odată cu trecerea timpului. Puțini participanți (N=6) mai citesc și acum povești însă acest lucru se datorează activităților pe care le au. Au fost identificate analizând discursul participanților patru domenii în care poveștile pot fi utilizate în opinia participanților, după cum apare în figura 13:

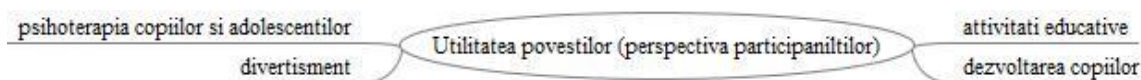

Figura 13. Utilitatea poveștilor exprimată de participanții la intervenție

(b) *Tematicile personale propuse pentru explorare* au fost necesare pentru identificarea condiției psihologice actuale dar și pentru conturarea direcțiilor de lucru în travaliul analitic utilizând preponderent ca instrumente de lucru poveștile atât în travaliul analitic de grup, dar și în vignetele individuale. Pentru acesta procedură, au lucrat independent doi psihoterapeuți de orientare analitică,

încadrând aspectele propuse pentru explorare de către participanți în categorii analitice. Ulterior, într-o sesiune de interviziare în urma feedback-urilor acestora s-a realizat hărțile categoriilor analitice pentru cele două grupuri de participanți (figurile 14 și 15)

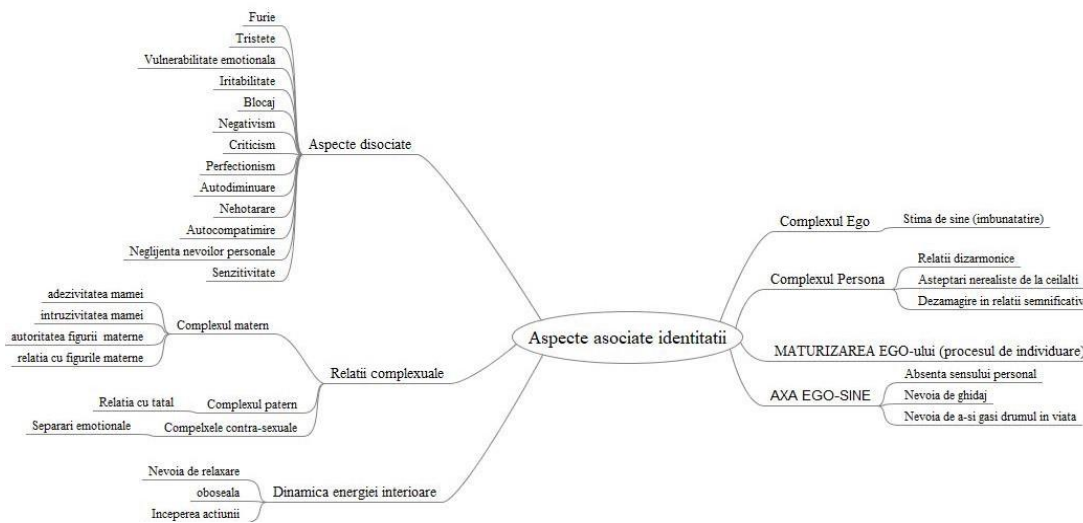

Figura 14. Harta tematică categorii analitice (participanți condiție depresivă)

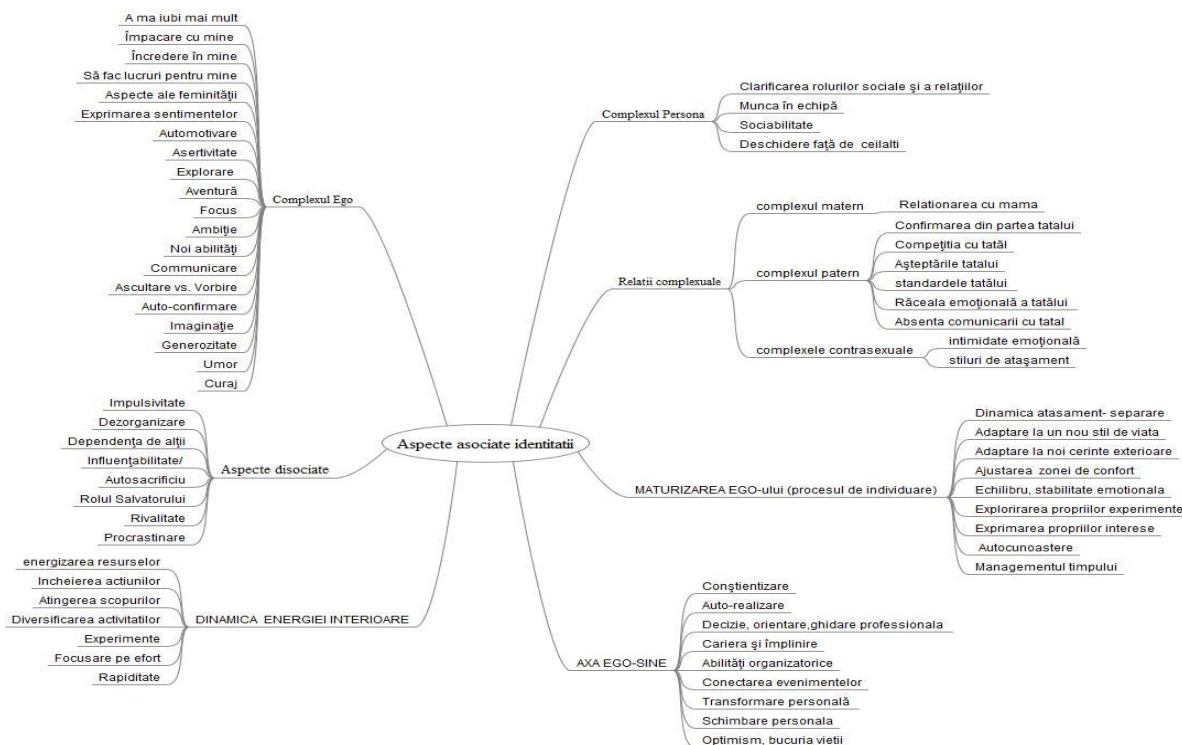

Figura 15. Harta tematică categorii analitice (participanți normali clinic)

(c) *Teme narrative* (selectate după Propp, 1968) care reflectau scorurile pe care participanții le-au enunțat anterior. Este o etapă pregătitoare, care permite ulterior participanților identificarea poveștilor pe care le consideră semnificative pentru ei. În figurile următoare sunt prezentate hărțile temelor narrative configurate într-o aplicație computerizată, separat pentru cele două condiții studiate.

Urmatoarele cazuri individuale au urmat aceeași schemă de prezentare: referințe, prima sesiune, date antecedentele personale, formularea analitică a cazului, travaliul analitic, închiderea procesului, evaluarea finală și prognostic.

(e) *Experiența intervenției.* Au fost observate diferențe între participanții normali clinic și cei cu o condiție depresivă. Astfel, participanții normal clinic au împărtășit într-o proporție mai mare insight-uri legate de maturizare și preocuparea lor pentru optimizarea valorificării propriilor resurse și descoperirea unor noi moduri de adaptare la cerințele interne și externe, având o mai bună capacitate de a se proiecta pe sine într-o poveste și de a descoperi sensuri personale.

Participanții cu o condiție depresivă ușoară s-au arătat preocupați de stările lor negative, de relațiile distructive pe care le-au trăit, de tipare disfuncționale de atașament, separări traumatizante sau neîncheiate. Analiza de simbol, personajele poveștilor, precum și alte elemente narrative au susținut reconectarea la aspectele pozitive ale experiențelor lor de viață.

Concluzii. Prin studiile de caz propuse am intenționat ca perspectiva să fie atât longitudinală (ca proces defășurat la nivel de grup sau la nivel individual) dar și transversală, prin concentrarea pe anumite momente semnificative ale travaliului analitic, prin ilustrarea conexiunilor dintre analiza materialelor simbolice și apariția insight-urilor, deschizând noi direcții de cercetare pentru psihologia analitică mai puțin preocupată de a expune acest element semnificativ pe care intervențiile psihodinamice îl iau în considerare în cercetări și expuneri de caz (Connolly Gibbons et al., 1999; Connolly Gibbons et al., 2009; Kallestad et al., 2010).

Referitor la *atitudinea inițială față de povești*, am constatat că 85% dintre participanții la intervențiile propuse considerau că poveștile nu mai joacă niciun rol în prezent. Aceste date contrastează cu rezultatele obținute în studiul trei relativ la atitudine tinerilor adulți față de povești, în care 94% dintre respondenți susțineau că poveștile au un rol în viața lor. Observațiile noastre sunt congruente cu rezultatele studiului realizat de Strayer (1995) care arată că preferința pentru povești este dată de expunerea în copilărie la povești dar și de predispoziția pentru activități imaginative. Participanții la programele de intervenție propuse au considerat că poveștile pot fi utile în activități educative, dezvoltarea copiilor, psihoterapia copiilor și adolescenților precum și ca divertisment.

Relativ la *aspectele personale propuse de participanți pentru explorare și transformare* în travaliul analitic de grup, s-au remarcat diferențe între cele două condiții studiate. La participanții normali remarcăm dominanța preocupărilor legate de identitate, de maturizare și de integritate a axei ego-sine, aspecte reconfirmate de analiza tematică care a identificat ca teme narrative centrale maturizarea și identitatea, iar ca teme secundare descoperirea, atașamentul și eliberarea. Tematicile relative la identitate, procesul maturizării devin centrale și pentru trendul cercetărilor actuale orientate spre studiul potențialului de creștere/dezvoltare, integrare și well-being (Vansteenkiste și

Ryan, 2013, Ruini et al., 2014). La participanții depresivi însă, se observă dominanța preocupărilor legate de aspecte disociate complexului Ego, ce pot avea un efect destabilizator. Am remarcat pattern-urile mentale rigide care au ca sens predictibilitatea, structura și siguranța, evidențiindu-se standardele auto-critice, perfecționismul, gândirea dihotomică, fragila stimă de sine conectată la stiluri parentale condiționale (Deci și Ryan, 1995).

Privitor la *conectarea tematicilor personale la povești* am observat că poveștile pot genera diferite patten-uri de asociere, putând activa o cantitate mare de teme psihologice, clusterizate în cinci dimensiuni raportate la nevoile de schimbare ale participanților : creșterea stimei de sine, confirmări externe, indecizii, furie, atașament și stil de viață.

Referitor la experiențele personale sau pattern-urile de relație activate de materialele simbolice extrase din povești expuse în studiile de caz, putem concluziona că poveștile au stimulat teme semnificative actuale, conectate la propriile capacități de a face față contextului actual al vieții dar și conexiuni cu pattern-uri mentale sau relaționale primare cu sens adaptativ sau blocant. Travaaliul analitic de grup cu povestea a contribuit la consolidarea coeziunii de grup care a putut susține abordarea în vignetele analitice individuale a conținuturilor personale semnificative.

Un aspect important al studiului prezent l-a reprezentat cercetarea capacității poveștilor de a genera insight-uri în participanți în timpul momentului de analiză de simbol.

Decizia investigării *insight-urilor generate prin analiza de simbol*, se datorează observațiilor realizate de-a lungul derulării programelor de intervenție în care participanții raportau sistematic noi înțelegeri ale propriilor experiențe, identificau conținuturi mentale semnificative, mecanisme defensive, resurse, precum și conexiuni între diferite aspecte personale. Aceste observații concordă cu rezultatele raportate de Connolly Gibbons et al. (1999), Connolly Gibbons et al. (2009) și de Kallestad et al. (2010) asupra prevalenței insight-urilor ca factor de schimbare prevalent în terapiile de orientare psihodinamică.

Am constatat că în cazul participanților normali clinic prevalau insight-urile de tip ostensiv-emoțional, spre deosebire de participanții cu o condiție depresivă care aveau mai degrabă insight-uri de tip descriptiv-verbale și cu o prevalență mai scăzută. Această observație ridică o nouă direcție de cercetare a mecanismelor sanogene ale insight-urilor, mai ales ostensiv-emoționale ca facilitatori ai integrării experiențelor personale, ai dizolvării conflictelor psihice și a transformării mecanismelor defensive (Davanloo, 2001). Pe de o altă parte, diferența cantitativă și calitativă a insight-urilor observate la cele două condiții studiate, poate fi explicată prin ceea ce Lacan (2014) numea contribuția insight-urilor la coerența Sinelui prin schimbările structurale în rețeaua de conținuturi mentale pe care le produc (Levy și Ablon, 2009), persoanele cu o condiție depresivă având o coerență a Sinelui deficitară, reflectată de fragmentarea axei Ego-Sine (Edinger, 1972/1992).

Analiza *beneficiile remarcate de participanți* a relevat că participanții normali clinic s-au declarat impresionați de capacitatea poveștilor de a activa conținuturi personale semnificative, în principal pattern-uri de relație, strategii de adaptare, stimularea identificării resurselor personale, conștientizarea anumitor aspecte personale disfuncționale. Spre deosebire de aceștia, participanții cu o condiție depresivă au descris un impact mai redus al poveștilor, considerând că nu atât poveștile sau analiza de simbol, cât imersia în grup, feedback-urile primite de la ceilalți participanți, precum și contactul cu experiențele celorlalți au fost considerați factori semnificativi cu impact pozitiv asupra condiției lor interioare, asupra nivelului simptomelor depresive.

IV. Concluzii, discuții, limite și deschideri viitoare

Consultând o literatură extinsă, observăm că poveștile ar putea avea un potențial instrumental și metodologic pentru intervențiile psihologice în măsura în care practicianul decide utilizarea lor, dar se impune studierea științifică a modalităților în care acestea pot fi integrate metodologic în momente punctuale semnificative ale intervențiilor psihologice sau în atingerea scopurilor specifice.

Psihologia analitică și intervențiile de orientare analitică au contribuit de-a lungul timpului preponderent cu lucrări teoretice și prea puțin cu studii empirice, însă direcțiile actuale ale dezvoltării psihologiei analitice sunt în sensul evaluării, redefinirii, clarificării, reformulării și reactualizării conceptelor analitice fundamentale în acord cu cercetările actuale (Knox, 2004; Wilkinson, 2003, 2006; Evers-Fahey, 2017; Krieger, 2014; Roesler și Van Uffelen, 2018), precum și în sensul cercetării empirice a validității intervențiilor de orientare analitică (Keller et al., 2006; Mantazza et al., 2006; Roesler 2010, 2013, 2018).

Concluzii. Discuții.

Studiile inițiale au pregătit susținerea demersului de cercetare din cadrul studiilor dedicate intervenției propuse, fie din punct de vedere instrumental, organizațional sau empiric.

În urma realizării **primului studiu** concluziile care sunt puse în discuție se referă la proprietățile statistice ale BTSA-sf și SFT testate prin studiul întreprins. Considerăm că rezultatele au arătat o bună adaptare a acestora pentru limba română, însă proprietățile psihometrice sunt discutabile în anumite domenii, după cum urmează:

- Aspectele care recomandă BTSA-fs pentru continuarea procesului de dezvoltare ca instrument se referă la: (1) buna *consistență internă* reflectată de coeficientul Alpha Cronbach de .799; (2) fidelitatea test-retest demonstrată de corelațiile test-retest ($r = .70$ ($p < .001$) pentru stilul Procedural, $r = .58$ ($p < .001$) pentru stilul Armonizator, $r = .64$ ($p < .001$) pentru stilul Intuitiv și $r = .75$ ($p < .001$) pentru stilul Logic); (3) nivelul satisfăcător al *validității divergente* (utilizând inventarul EPQ-R).
- Aspectele care nu îndeplinesc standardele esențiale se referă la validitatea de construct, factorială și convergentă: (1) *Validitatea de construct* a relevat aspecte inconsistente conceptual, fiind itemi care

reflectă simultan mai multe stiluri și nu unul singur (Stilul Cognitiv Procedural fiind conceptul cel mai problematic operațional). (2) *Validitatea convergentă* evidențiat o suprapunere parțială nesatisfăcătoare a BTSA-fs cu tipurile psihologice și a SFT cu conceptul de falsificate tipologică (Jung, 1921/1993). (3) *Validitatea factorială* a reliefat trei factori având componență neomogenă și nu patru așa cum ne așteptam, fapt care ne duce la concluzia că gruparea itemilor în eșantionul nostru nu reflectă modelul propus de Benziger (2004).

Comentând rezultatele obținute în ceea ce privește validitatea de conținut a constructelor propuse de BTSA-sf și SFT pentru evaluare, una din supozițiile pe care le putem emite este că BTSA-fs nu ar evalua stiluri cognitive (ca pattern-uri sau strategii individuale de a procesa relația cu sine și cu mediul) așa cum Benziger (2004) afirma în operaționalizarea conceptelor, ci stiluri de gândire (dedicate anumitor procese cognitive) după cum sugerează numele instrumentului, iar SL-TDI (Singer et al., 2010) evaluează moduri personale de a procesa anumite categorii de informații.

Pentru a ne raporta la alte rezultate, am identificat un singur studiu (Karesh, Pieper și Holland, 1994) identificat de investigațiile noastre asupra comparării dintre SL-TDI și alte instrumente, cu scopul determinării corespondențelor dintre MBTI (Briggs și Myers, 1977, Myers și McCaulley, 1985) și SL-TDI (Singer și Loomis, 1984). Dacă axa Extraversie-Introversie nu pune probleme în ceea ce privește similaritatea conceptuală și maniera de operaționalizare, Karesh, Pieper și Holland (1994) concluzionează că indicatorul tipologic Singer-Loomis măsoară constructe diferite de MBTI, situație similară cu rezultatele noastre, în sensul că BTSA-fs ar măsura concepte subtil diferite de SLTDI, dar care ar altera congruența rezultatelor comparate.

Alte studii (Hardijzer, 2000 și Isaksen și Lauer, 2003) care investighează specific relația dintre tipurile psihologice (evaluate cu MBTI, Briggs și Myers, 1977) și stilurile cognitive (evaluate cu CPPS, Cognitive Process Profile Style, Prinsloo, 1998 și KAI, Kirton Adaptation-Innovation Inventory, Bobic și Davis (1999), raportează date contradictorii. Hardijzer (2000) a concluzionat că nu se poate confirma o asociere între stilurile cognitive și tipurile psihologice, în timp ce Isaksen și Lauer (2003) raportează corelații pozitive puternice între stilurile cognitive și tipurile psihologice, arătând similitudini conceptuale.

Rezultatele cercetării noastre se conectează la prima categorie de studii care nu evidențiază legături semnificative între tipurile psihologice și stilurile cognitive.

În ceea ce privește validitatea factorială, cele mai probabile explicații ar putea fi: (1) procedura AFE nu este aplicabilă scalei BTSA-fs, (2) mărimea lotului nostru este prea mică și AFE nu poate oferi rezultate valide, (3) instrumentul are o construcție conceptuală problematică. Am remarcat că rezultate similare au obținut și alte instrumente de evaluare în procesul lor de dezvoltare. Astfel, SLIP, prima variantă propusă de Singer și Loomis în 1984 obținuse în loc de 8 factori doar 5

(cu o varianță de 33,9%), mai mulți itemi ai acelei variante evaluau mai mult de un factor după cum afirmă Barimany (2017). Presupunem în lumina acestor date că este posibil ca acestea să fie performanțele instrumentului în etapa actuală de dezvoltare a sa.

O altă direcție a studiilor pregătitoare s-a referit la investigarea relației dintre tipurile psihologice și condiția depresivă realizată în *al doilea studiu*, fundamentat pe necesitatea de a verifica anumite diferențe funcționale tipologice care ne-ar permite ulterior studierea efectelor pe care intervențiile le pot avea la nivelul dinamicii tipologice, astfel încât să putem ghida intervenția în sensul diferențierii tipologice cu sens integrativ și adaptativ.

Dintre studiile de la care am plecat în formularea ipotezelor menționăm studiul realizat de Janowsky, Morter și Hong (2002) care arată că tipurile introverte și perceptivă sunt mai predispuse la a dezvolta simptome depresive. Un alt studiu (Janowsky et al., 2000) arată că pacienții depresivi sunt introverți într-o proporție mai mare comparativ cu pacienții fobici.

Rezultatele obținute au relevat faptul că nu sunt diferențe tipologice între condiția depresivă ușoară și cea de normalitate clinică, nici din perspectiva intensității utilizării tipurilor psihologice și nici în ceea ce privește configurația rangurilor tipurilor psihologice. O posibilă explicație pentru rezultatele noastre ar putea fi nivelul scăzut al simptomelor de tip depresiv, intensitatea redusă a acestora nu ar putea influența vizibil dinamica tipurilor psihologice. Așa cum remarcă autorii SL-TDI (Singer et al., 2010), indicatorul tipologic a fost construit pentru a identifica o anumită configurație dintr-un anumit moment a tipurilor psihologice, fără vreun interes clinic.

Rezultatele noastre însă pot fi explicate de nivelul scăzut al simptomatologiei depresive pe de o parte, dar și de numărul redus de participanți. O altă explicație posibilă ar fi legată de conceptul măsurat, în sensul că studiile anterioare (Janowsky et al., 2000, 2002) au utilizat MBTI pentru identificarea tipurilor psihologice și nu SL-TDI ca în cazul studiului nostru, fiind dificilă generarea de comparații și generalizări. Însă ne punem întrebarea dacă introversia ridicată identificată în aceste studii la persoanele depresive este structurală, ca mod nativ de orientare spre stimuli, sau mai degrabă instrumentul etichetează ca introversie retragerea și izolarea specifică simptomatologiei depresive. Nu am identificat studii longitudinale de tip cohortă care să studieze legătura dintre aspecte ale personalității și predispoziția de a dezvolta simptome de tip depresiv.

Deși am constatat că în lotul nostru de participanți nu sunt diferențe semnificative în ceea ce privește configurația tipologică între cele două condiții psihologice, am urmărit în prelucrarea datelor cantitative din studiile dedicate intervențiilor modul în care intervențiile influențează dinamica tipologică, pentru a identifica eventuale pattern-uri diferite de procesare a experienței intervenției.

Un alt rezultat contradictoriu este și absența asocierilor semnificative între tipurile introverte și nevrotism în condiția depresivă așa cum era de așteptat datorită studiilor anterioare (Clark, Watson

și Mineka, 1994; Hayward et al., 2000; Klein, Durbin și Shankman, 2009, Uliaszek et al, 2010) care susțin nevrotismul ca și predictor al condiției depresive. Rezultatele noastre ar putea fi puse în relație tot cu nivelul scăzut al depresiei dar și cu lotul de participanți.

Un alt studiu pregătit este **studiul trei** dedicat investigării atitudinii participanților față de povești. Prin datele calitative extrase am intenționat să identificăm: (1) gradul de expunere la povești în copilărie, (2) poveștile preferate; (3) personajele preferate / respinse; (4) tematicile psihologice narative percepute ca actuale și (5) efectele poveștilor asupra participanților; (6) perspectiva asupra sensului și rolului poveștilor în momentul actual și în viitor. Aceste aspecte au conturat o perspectivă asupra experienței, contactului și familiarizării participanților cu poveștile ca indicatori ai potențialului instrumental al poveștilor pentru diferite momente ale intervențiilor psihologice.

Concluziile extrase din acest studiu pot fi sistematizate astfel: constatăm diferențe în ceea ce privește expunerea la povești între participanții cu studii universitare (60%) comparativ cu studii liceale (48%); 85% dintre respondenți au povești preferate. Aceste date sunt în aceeași linie cu rezultatele studiului realizat de Strayer (1995) care arată că preferința pentru povești este dată de expunerea în copilărie la povești dar și de predispoziția pentru activități imaginative. Participanții la programele de intervenție au susținut că interesul și motivația pentru participare la acest tip de intervenție s-a datorat în primul rând datorită expunerii la povești în copilărie. Preferința față de anumite povești este diferită, la 56% dintre participanții cu studii medii preferând povești în care se evidențiază *Complexul Matern Negativ*, participanții de gen masculin preferând poveștile care se adresează *Complexului Ego*, în timp ce poveștile care se adresează Complexul animus/anima sunt mai prezentate participanții de 35-44 de ani.

- Alegerea poveștilor a fost motivată de diverse aspecte: *lumea fantastică* (32%), *binele învinge/ final fericit* (32%), *atractivitatea eroului* (29%), *rolul educativ* (25%) sau *aventura, călătoria, suspansul* (20%).

- Constatăm că *Efectele poveștilor asupra participanților* sunt la nivel: *emoțional, rațional, insight-urilor relative la viața personală*.

- 65% dintre respondenți au numit personaje preferate. Adulții cu studii superioare, însă, tind într-o măsură mai mare să numească un număr mai larg, variat de personaje preferate, tinerii cu liceu fiind mai restrânși în nominalizarea unor preferințe.

- Tematicile psihologice narative percepute ca actuale identificate de participanți au înregistrat mai multe corelații semnificative, consistența internă a acestora este mare (Cronbach's Alpha = 0.82). Au fost reținuți cinci factori (dimensiuni latente) : (1) Abandon (neputință, separare, izolare, pierdere, decadere, salvare, evadare, sacrificiu), (2) Rivalitate (competiție, răzbunare, urmarire, tentativă, testarea minții), (3) Metamorfoza (transformare, ascensiune, maturizare), (4) Căutare (identitate, sens existențial, scop), (5) Dragoste (aventura, descoperire, atașament).

- Pentru 94% dintre respondenți poveștile își găsesc în prezent un rol în viața lor, identificându-se șase categorii : (1) *Rol educativ personal*, (2) *Rol de creștere*, adaptare, evoluție, (3) *Lectură pentru copii*, (4) *Rol de dezvoltare și stimulare a imaginației*, (5) *Rol de relaxare*, (6) *Rol de stimulare a viziunii optimiste asupra vieții*, înțelegerea bucuriei vieții, inoculează speranța, ș.a.

Prin **studiul patru** dedicat intervenției analitice de scurtă durată cu scopul dezvoltării și optimizării personale, am intenționat obținerea de date empirice care să încurejeze dezvoltarea acestui tip de intervenție în cadrul orientării analitice, precum și reactualizarea și validarea anumitor principii și conceptele analitice alăturându-ne trendului actual (Roesler, 2013, 2018).

Prin traviul analitic de grup, utilizând în mod sistematic, coerent și consistent tehnici analitice precum catarsisul, interpretarea, analiza de simbol, amplificarea, ș.a. (Wolberg, 2013), prin care materialele simbolice ale poveștilor sunt raportate consecvent la conținuturi psihologice personale (ne-am concentrat în principal pe relațiile complexe), am intenționat să actualizăm procesul individuării (von Franz, 1964, 1971/1986, 1990). Am transpus astfel în ipoteze de lucru teoretizările propuse de Beebe (2017) prin care pune în relație tipurile psihologice (Jung, 1921/1993) cu procesul individuării, ca proces de transformare interioară cu sens integrativ și adaptativ.

O primă concluzie a acestui studiu este că intervenția a stimulat o creștere a utilizării tipurilor psihologice, indicând o intensificare a procesualității conținuturilor mentale. Acest rezultat, ne determină să ne întrebăm, alături de Myers (2016) și Beebe (2017), ce înseamnă această creștere a scorurilor globale ale tipurilor psihologice? Observând rezultatele preliminare, remarcăm diferențele semnificative de mărime medie (Cohen's d între .62 și 0.49) la cele două testări la participării la intervenție comparativ cu grupul de control între mediile scorurilor tipurilor psihologice SLTDI. Ceea ce indică un impact de mărime al intervenției la nivelul global al configurației tipologice.

Studierea diferențelor dintre rangurile tipurilor psihologice a relevat un rezultat surprinzător, neremarcându-se diferențe semnificative de modificare a rangurilor tipurilor psihologice. Acest fapt sugerează că nu configurația se schimbă cât intensitatea cu care tipurile psihologice sunt utilizate, astfel că intervențiile analitice dedicate dezvoltării personale pot fi eficiente în măsura în care se concentrează pe armonizarea și adecvarea utilizării tipurilor psihologice ca pattern-uri individuale de adaptare la solicitările externe și la nevoile interioare și nu pe schimbări structurale interne.

Deoarece analiza de simboluri a fost tehnica centrală a traviului analitic de-a lungul intervenției, am ipotetizat că tehnica ar fi putut influența utilizarea tipurilor psihologice intuitive, ca și pattern-uri de procesare a stimulilor într-o „manieră inconștientă și totuși cu sens, explorând necunoscutul, posibilitățile care nu pot fi citite aparent” (Jung, 1933, p. 567-568, cit. de Hodgkinson, Langan-Fox și Sadler-Smith, 2014). Abordarea complexă a intuiției (conform cu studiile realizate de Bowers, Regehr, Balthazard și Parker (1990); Volz și von Cramon (2006); Gigerenzer (2008);

Topolinski și Strack (2008); Hodgkinson et al. (2014), Pilard (2015); Zander, Öllinger și Volz (2016), ne-a determinat să ipotetizăm că utilizând analiza de simbol care stimulează generarea de asociații și crearea de conexiuni și insight-uri, susțin activarea unor conținuturi mentale inconștiente, făcându-le disponibile pentru a putea fi integrate la nivel conștient, va crește utilizarea acestui tip psihologic la participanții la intervenție, reflectată de scorul obținut la testarea post-intervenție.

Rezultatele preliminare au relevat o diferență semnificativă între mediile scorurilor tipurilor intuitive la cele două testări dar cu o mărime a efectului sub pragul mediu, însă prelucrările ulterioare au indicat un efect marginal ($F=4.93$; $p=.03$) și de mărime medie (η^2 parțial = .076) al intervenției asupra tipurilor psihologice Intuiție. Acest rezultat ar putea fi consecința duratei scurte a intervenției. Neidentificând studii care să investigheze, utilizând instrumente de sorginte analitică și nici prin alte instrumente, impactul pe care vreun travaliu analitic l-ar avea asupra tipurilor psihologice intuiție, nu putem decât să speculăm ideea că o intervenție de mai lungă durată ar avea un efect mai puternic, bazându-ne pe alte studii (Høglend et al., 1994 și Luborsky et al., 1995) care arată corelații semnificative pozitive între rezultatele psihoterapiilor psihodinamice de lungă durată și insight-uri.

O altă concluzie interesantă se referă la axa Introversie-Extraversie. Rezultatele au arătat că intervenția a stimulat atât procese intra-subiective, cât și inter-subiective, prin faptul că paradoxal, ambele atitudini au fost dinamizate. Rezultatele noastre sunt congruente cu dovezile aduse de Arnau et al. (2000 și 2003) care nu susțin ipoteza dihotomiei acestora, în sensul că utilizarea anumitor tipuri nu exclude utilizarea altora, configurația tipologică fiind astfel mai complexă decât s-a conceput inițial. Pentru studiul de față nu putem decât presupune, plecând de la aceste date, că activarea tipurilor introverte a fost acordată cu nevoia participanților de a se conecta la propriile conținuturi personale și experiențe, creându-se disponibilitatea de a se introspecta, ca premisă a procesului de reframing, de resemnificare a propriilor conținuturi problematice, facilitând autocunoașterea și mai puțin defensele. Această idee se bazează pe rezultatele care arată intensificarea utilizării tipurilor extraverte care descrie o creștere a disponibilității participanților de a relaționa cu ceilalți, de a se exprima, de a se conecta la extra-subiectivitate.

Referitor la efectele intervenției asupra trăsăturilor de personalitate investigate (extraversie, nevrotism și psihotism), rezultatele au indicat un impact marginal al intervenției asupra Extraversiei ($F=4.60$; $p=.036$), dar în trendul predicției noastre. În ceea ce privește scala Nevrotism, așa cum era de așteptat, nu s-au înregistrat diferențe semnificative din punct de vedere statistic ($F=2.55$; $p=.12$), arătând că intervenția nu a destabilizat emoțional participanții.

Presupunerea că nivelul psihotismului va crește, a plecat de la studiul realizat de Abraham et al (2005) care arată în concordanță cu alte studii similare (Eysenck, 1994 ; Merten și Fischer, 1999;

Rawlings et al., 1998) că există o legătură puternică între nivelul ridicat al psihotismului și abilități creative, ca performare creativă a sarcinilor sau de gândire divergentă.

Asocierea liberă și analiza de simbol ca tehnici analitice (Wolberg, 2013) utilizate și în intervenția noastră, stimulează într-o primă etapă un tip de procesare cognitivă divergentă, care generează răspunsuri multiple la același stimul cognitiv, antrenând diferite straturi și conținuturi mentale (amintiri, cunoștințe, emoții, conținuturi complexe), stimulând capacitatea de generativitate mentală, cu scopul flexibilizării și deblocării, dezinhibării sau identificării anumitor procese defensive sau conținuturi complexe ca și structuri ale memoriei de lungă durată. O etapă ulterioară a acestor tehnici presupune re-crearea sensului personal prin integrarea acestor conținuturi în noi structuri conceptuale cu sens nou care permit transferul analogic al informațiilor dintr-un domeniu în altul, utilizând gândirea convergentă.

Plecând de la aceste aspecte, am presupus că nivelul psihotismului va fi mai ridicat în urma intervenției, rezultatele au atătat un efect nesemnificativ din punct de vedere statistic ($F=.03$; $p=.87$) al variabilei intervenție asupra nivelului de psihotism la testarea post-intervenție. Explicația posibilă s-ar datora duratei scurte a intervenției raportată la stabilitatea acestei dimensiuni.

Concluziile **studiului cinci** dedicat cercetării intervenției cu participanți având o condiție depresivă ușoară, se referă la simptomatologia depresivă, scalele nevrotism și psihotism, axa introversie-extraversie și dinamica tipurilor psihologice.

În ceea ce privește simptomatologiei depresivă, rezultatele evidențiază un impact semnificativ asupra reducerii simptomatologiei depresive ($F=11.70$; $p=.004$), cu o mărime mare (η^2 parțial = .42), analizele ANCOVA explicând 79.1% din varianță. Aceste rezultate sunt în concordanță cu studiile care aduc dovezi empirice asupra eficienței intervențiilor psihodinamice asupra tulburărilor depresive (Ribeiro, Ribeiro și von Doellinger, 2018). De asemenea, meta-analizele realizate de Shedler (2010), Driessen et al. (2015) și mai recent Lilliengren et al. (2016), au evidențiat o reducere semnificativă a simptomatologiei depresive ca urmare a intervențiilor de tip psihodinamic, menținându-se în timp efectul, susținut de o creștere a capacităților mentale care permite maturizarea (Shedler, 2010) și o îmbunătățire a funcționării pe parcursul tratamentului (Driessen et al., 2015). Jensen, Mortensen și Lotz (2010) ca urmare a studiului cu un design naturalistic (pre- și post-intervenție) realizat, recomandă completarea cu tratamente alternative, fie un număr mai mare de 39 de sesiuni de psihoterapie psihodinamică de grup, pe baza creșterii mărimii efectului de la 0.67 (pre-intervenție) la 0.98 (post-intervenție).

În ceea ce privește nivelul nevrotismului, demonstrat de multiple studii (Hirschfeld et al., 1989; Boyce et al., 1991; Clark, Watson și Mineka, 1994; Hayward, Killen, Kraemer și Taylor, 2000; Khan et al., 2005; Kendler et al., 2004; Ormel et al., 2004; Kendler et al., 2006; Hettema et al., 2006;

Fanous et al., 2007; Dunkley et al., 2008; Klein, Durbin și Shankman, 2009, Uliaszek et al., 2010), ca un factor vulnerabilizant important pentru dezvoltarea simptomelor de tip depresiv, precum și a altor tulburări, și în cazul participanților la cercetarea noastră, nivelul de nevrotism este mai ridicat. Acest rezultat este în concordanță cu studiul realizat de Jylhä et al. (2009) care arată că indicele de nevrotism este clar mai mare la participanții depresivi comparativ cu populația normală.

Din punctul de vedere al influenței nivelului scalei nevrotism de către intervenție, s-a constatat o mărime mare a efectului ($F=7.71$; $p=.013$; η^2 parțial = .33). Rezultatul confirmă efectul stabilizator emoțional al intervenției analitice de grup asupra participanților. Deși studiile realizate de Renner et al. (2013) și Penninx et al. (2011) au fost realizate pe participanți cu o condiție depresivă majoră, și cu un alt tip de intervenție, rezultatele sunt similare, în sensul că atât simptomele depresive cât și nivelul nevrotismului s-au redus. Deși studiul nostru arată o reducere concomitentă a simptomatologiei depresive dar și a nivelului nevrotismului, nu se poate extrage vreo concluzie asupra vreunei asocieri între cele două variabile. Karsten et al. (2013) arată că recuperarea din depresie este asociată cu scăderea nevrotismului și creșterea extraversiei, sugerând o dependență între aceste două variabile, rezultatele noastră indică mai degrabă o relație de independență între aceste variabile. Însă, presupunem că schimbările simptomatologiei depresive pot atrage schimbări în maniera în care personalitatea se manifestă nu în structura în sine.

Deși îmbucurătoare, rezultatele referitoare la reducerea nivelului de nevrotism obținute în cadrul cercetării noastre, contrastează concluziilor enunțate de Sieradzki, Szechiński și Małyszczak (2017) care arată diferențe ne semnificative statistic între testările pre- și post-intervenție ale nivelului nevrotismului ($df=.031$, $p=.055$). Analizele ANCOVA au revelat faptul că diferențele pre- și post-intervenție nu depind semnificativ de covariatele gen și vârstă. Concluzia autorilor (Sieradzki, Szechiński și Małyszczak, 2017) fiind că terapia psihodinamică de grup de scurtă durată nu influențează nevrotismul în cazul participanților nevrotici.

Din punctul de vedere al scalei Psihotism, rezultatele noastre sunt în concordanță cu rezultatele raportate de Sieradzki, Szechiński și Małyszczak (2017), evidențiindu-se valori stabile la scala psihotism, nefiind influențată de intervenție. Această concluzie este enunțată bazându-ne pe efectul ne semnificativ din punct de vedere statistic ($F=.001$; $p=.98$) al variabilei grup asupra nivelului de Psihotism la testarea post-intervenție, după ce am controlat efectele covariatei vârstă și al scorului de Psihotism la testarea inițială, acesta din urmă având un efect puternic semnificativ.

O altă concluzie extrasă din acest studiu se referă la axa Extraversie-Introversie. Rezultatele obținute sunt incongruente cu rezultatele obținute de Jylhä et al. (2009) care susțin că extraversia crește proporțional cu remiterea simptomelor. Deși am obținut o remitere a simptomelor, nu s-au remarcat diferențe semnificative în ceea ce privește congruența cu rezultatele obținute de Sieradzki,

Szechiński și Małyszczak (2017) care au evidențiat diferențe nesemnificative obținute de scala extraversie ($df=-0.55$, $p=0.26$) între testările pre- și post-intervenție (psihoterapia psihodinamică de grup de scurtă durată asupra pacienților cu tulburări nevrotice).

Din punctul de vedere al dinamicii tipurilor psihologice, ipoteza noastră era că vom identifica diferențe semnificative în două direcții principale: creșterea scorurilor globale ale tipurilor psihologice și creșterea scorurilor tipurilor psihologice intuitive, exprimând în ambele cazuri o creștere a utilizării acestora. Rezultatele au arătat că intervenția nu are efecte semnificative statistic asupra dinamicii tipurilor psihologice la participanții cu o condiție depresivă ușoară.

Extragem din aceste rezultate ideea că o intervenție de scurtă durată nu poate influența anumite trăsături stabile ale personalității precum psihotismul sau extraversia. Această idee este susținută și de studiul realizat de Tang et al. (2009), care arată că schimbările în personalitate nu depind de îmbunătățirea simptomatologiei depresive, ceea ce conduce la ipoteza că aceste schimbări nu sunt epifenomene ale îmbunătățirii condiției depresive. În aceeași direcție sunt și concluziile extrase de Ferguson (2010) în urma meta-analizei care cuprinde studii longitudinale, susținând că pentru anumite tulburări mentale nu sunt identificate longitudinal schimbări în personalitate. Ferguson (2010) sugerează că în cazul populației depresive, vulnerabilitățile subsidiare personalității rămân stabile de-a lungul timpului indiferent de statusul tratamentului sau de metoda utilizată.

Aceste aspecte sunt susținute și de Steinert et al. (2015) în studiul de tip naturalistic, non-controlled cu pacienți ($N=254$) având o varietate de tulburări (tulburări depresive, anxioase, somatoforme și relative la stress). Rezultatele descrise arată similar studiului nostru, o îmbunătățire a condiției psihice a pacienților, intervențiile având o mărime a efectului de la moderată la mare ($d = 1.03/ 0.38$), dar în același timp, niciunul dintre domeniile personalității investigate cu NEO-FFI nu înregistrează valoare predictivă pentru rezultatele intervențiilor.

Totuși, putem ipotetiza că anumite trăsături ale personalității pot înregistra transformări în urma unor intervenții de lungă durată, idee susținută de concluziile studiului realizat de Terlidou et al. (2004) care arată că un program de lungă durată poate influența nivelul structural și funcțional al personalității (un control emoțional mai bun, o mai bună adaptare, abilități sociale mai ridicate) nu doar o reducere semnificativă a simptomatologiei.

Rezultatele **studiului șase**, dedicat extragerii, sistematizării pe anumite domenii a datelor calitative, creează o perspectivă complexă asupra modului în care pot fi utilizate poveștile cu diferite scopuri, în cocontexte variate. Din tematicile propuse pentru schimbare de către participanți, am constatat că poveștile pot genera diferite patten-uri de asociere, în exemplul expus am sistematizat șase categorii (creșterea stimei de sine, confirmări externe, indecizii, furie, atașament și stil de viață). De asemenea, alte concluzii se referă la capacitatea anumitor povești de a activa mai multe tematici

narative dar și a anumitor tematici (precum “căutarea sensului existențial”) de a fi identificată în mai multe povești. Aceste aspecte pun în discuție modul în care poveștile pot fi valorificate, a contextului și a scopului cu care sunt integrate în traviul analitic.

Tematicile narative pot fi conceptualizate ca *fenomene transraționale* definite ca « experiențe care rezistă și provoacă rațiunea » (Rohr, 2011), revelând pattern-uri de viață pe care limitele minții nu le pot înțelege utilizând logica și raționalitatea. Miller (2005) și Zimbardo (2008) consideră că *fenomenul transrațional* ultim este lupta dintre bine și rău, ca temă universală pentru natura umană.

Atracția față de povești sau mai degrabă motivarea acestei atracții este diferită, participanții cu o condiție depresivă invocă o serie de teme (*fenomene transraționale*) precum salvarea, iubirea, siguranța, lupta spre deosebire de participanții normali clinic la care apare depășirea obstacolelor, inventivitatea, învingerea răului de către bine, atracția spre anumite calități ale personajelor principale. Aceste temeuri arată că poveștile pot aduce la suprafață într-o manieră neintruzivă teme ce pot constitui nuclee care întrețin active anumite scheme sau pattern-uri mentale. De asemenea, temele pot avea o anumită orientare, spre propria persoană sau spre exterior. Participanții cu o condiție depresivă sunt mult mai concentrați pe temele conectate de propria interioritate (precum sacrificiul, decăderea, ș.a.), spre deosebire de participanții normali, care sunt conectați la teme orientate spre exterior (precum evadarea, rivalitatea, tentația, răzbunarea. Aceste observații pot fi ulterior explorate în conexiune cu axa introversie-extraversie.

În ceea ce privește asocierea dinamicii structurilor complexe cu tematicile plotului narativ al poveștilor, s-au remarcat trei complexe: matern negativ, ego și contrasexual (animus/anima). Poveștile reflectând dinamica diferită a structurilor complexe la procesul de individuare: tinerii încă se confruntă cu separarea de figura maternă, separare trăită ca negativă prin absență sau calitate, reactivată de sentimentul acut de abandon simbolizat de imaginea mamei vitrege din povești. Poveștile care sunt asociate dezvoltării complexului ego sunt specifice participanților bărbați și celor de peste 45 de ani. Gradul de expunere la povești în copilărie nu influențează în niciun fel activarea acestor trei complexe, însă se remarcă faptul că participanții mai expuși la povești, au tendința să fie mai atrași de poveștile care ipostiază un complex matern pozitiv într-o proporție mai mare, comparativ cu persoanele mai puțin expuse, care sunt atrase de poveștile în care este încapsulat complexul patern și tema maturizării. De asemenea se remarcă faptul că participanții ușor depresivi reamintesc mai multe personaje feminine negative.

Datele extrase din sesiunile programelor de intervenție au arătat că sunt diferențe între participanții cu o condiție depresivă ușoară și cei normali clinic. Astfel, la participanții normali identificăm ca dominante tematicile asociate identității, maturizării și integrității axei ego-sine, tematici reconfirmate de analiza tematică care a identificat ca teme narative centrale maturizarea și

identitatea, iar ca teme secundare descoperirea, atașamentul și eliberarea, tematici asociate conceptual analitic cu procesul de individuare.

Aceste tematici relative la identitate, respectiv procesul maturizării devin centrale și pentru trendul cercetărilor actuale orientate spre a studia potențialul de creștere/dezvoltare, integrare și well-being (Vansteenkiste și Ryan, 2013, Ruini et al, 2014). Deci și Ryan (2000) formulează „self-determination theory” (SDT) care pune accentul pe satisfacerea nevoilor bazale, naturale de autonomie, competență și relaționare care cultivă condiția de well-being și fortifică resursele interioare în vederea dezvoltării rezilienței, atragându-se atenția că nesatisfacerea acestor nevoi poate conduce la creșterea vulnerabilității de a dezvolta mecanisme psihologice defensive, disfuncționale și diferite psihopatologii. Intervențiile de orientare analitică au ca principiu central susținerea maturizării, creșterii și dezvoltării psihologice ca aspecte intrinseci ale procesului de individuare (Sharp, 1991), iar explorarea temei identității apare prioritară participanții normali clinic.

Participanții depresivi au arătat în schimb o dominanță a tematicilor conectate cu aspecte disociate complexului Ego, cu efect disfuncțional, precum pattern-urile mentale rigide care au ca sens nevoia de predictibilitate, structură și siguranță, dintre acestea remarcându-se standardele auto-critice, perfecționismul, gândirea dihotomică, o fragilă stimă de sine conectată la stiluri parentale condiționale (Deci și Ryan, 1995). Am constatat de asemenea dependența vizibilă față de figurile parentale, descrisă ca poziționare regresivă față de complexe parentale, în special de figura maternă, reflectată de temele narative secundare precum abandonul, atașamentul, separarea, suferința, pierderea. Aceste teme sugerează nesatisfacerea nevoilor psihologice bazale din perioada infantilă care a dus la dezvoltarea strategiilor de acomodare la frustrare, inclusiv apariția unor nevoi substitutive și comportamente compensatorii (Ryan et al., 2006).

Datele sugerează faptul că povestea poate juca un rol diferit în funcție de nevoia psihologică actuală, fie că vorbim de o nevoie de îngrijire și conținere emoțională (complexul matern pozitiv) sau de ghidaj, direcție și susținere a dezvoltării și maturizării psihologice (complexul patern).

Referitor la beneficiile enunțate în etapa de feedback de către participanții la programele de intervenție, constatăm diferențe de percepție între cele două categorii de participanți. Participanții normali clinic s-au declarat impresionați de potențialul poveștilor de a atrage conținuturi personale semnificative, în principal pattern-uri de relație, strategii de adaptare, stimularea identificării resurselor personale, conștientizarea anumitor aspecte personale disfuncționale. Participanții cu o condiție depresivă ușoară au raportat un impact mai redus al utilizării efective a poveștilor, considerând că nu atât poveștile sau analiza de simbol au avut efect transformativ asupra simptomelor lor, ci imersia în grup, feedback-urile primite și contactul cu experiențele celorlalți.

Participanții au considerat că poveștile pot avea roluri importante în propria: *educație*,

învățare sau înțelegere prin analogii, metafore, simboluri (Lakoff și Johnson, 1999); creștere, maturizare, adaptare, pregătire pentru viață, evoluție. Aceste roluri se pot asocia conceptului de individuare, de elevare personală descrisă de Gray și Wegner (2011) ca un sumum de emoții complexe, precum calm, iubire, căldură interioară. Haidt (2003) susține trăire *elevării personale* circumscrie dorința de a deveni o persoană mai bună, superioară prin complexitate, ceea ce corespunde conceptului analitic de persoană individuală (von Franz, 1964).

Poveștile pot contribui la relaxare, evadare din cotidian, aspecte conectate la conceptul de „well-being” promovat Brewer (1999), Leary și Baumeister (2000). Stimularea viziunii optimiste asupra vieții, înțelegerea bucuriei vieții sunt alte două roluri pe care poveștile le pot avea în viziunea participanților, idei regăsite la Yalom și Leszcz (2005).

Participanții la programele de intervenție propuse au considerat că poveștile pot fi utile în activități educative, dezvoltarea copiilor, psihoterapia copiilor și adolescenților precum și ca divertisment, aspecte remarcate și de Tsitsani et al. (2012). Deși participanții nu au numit explicit potențialul terapeutic al poveștilor, au numit aspectele sanogene ca susținând un stil de viață sănătos.

Limitele cercetării se referă la două categorii mari: teoretice și metodologice.

Limitele cadrului teoretic. O primă dificultate întâmpinată a fost alegerea conceptelor analitice utilizate atât ca fundament teoretic al tezei dar și ca elemente structurale ale demersului de cercetare. Am decis să ne raportăm doar la concepte analitice care au beneficiat de-a lungul timpului și mai ales în ultima perioadă de un mai mare interes din punct de vedere empiric, două arii conceptuale ne-au atras atenția: tipurile psihologice și complexe psihice.

Teoria tipurilor psihologice, deși este una dintre cele mai abordate empiric teorii analitice comparativ cu alte concepte analitice, am constatat în procesul cercetării că încă avem de-a face cu operaționalizări diferite ale acestei teorii (Gray și Wheelwright, 1946; Briggs și Myers, 1977; Singer și Loomis, 1984) și din păcate neunitare, după cum remarcă Carlson (1989), Healy (1989), McCaulley (1991), Merenda (1991). Am identificat două abordări: prima dezvoltată de Briggs și Myers (1977) care operaționalizează teoria tipologică originală (Jung, 1921/1993) în care configurația tipologică este identificată prin compensare și excludere, și o a doua abordare, dezvoltată de Singer și Loomis (1984), care au arătat că tipurile psihologice nu sunt categorii dihotomice, ci sunt concepte discrete, care funcționează susținându-se reciproc.

Alegând viziunea recentă, formulată de Singer și Loomis (1984, 2010), ne-am expus riscului pe de o parte de a nu avea acces la studii realizate cu acest instrument, utilizat în cercetare extrem de puțin până acum (Dugan și Wilson, 2002; Wilson și Dugan, 2002), ci preponderent în praxis. Suspectăm de asemenea că utilizarea SL-TDI în procesul de validare a conținutului BTSA a

influențat rezultatele care au dus la excluderea ulterioară a acestui instrument, tocmai datorită diferențelor de viziune pe baza cărora au fost dezvoltate cele două instrumente.

Aceste aspecte ne determină să propunem noi cercetări în direcția clarificării conceptuale a teoriei tipurilor psihologice, care să permită dezvoltarea actualizată a unor instrumente noi de evaluare a configurației tipologice utile atât praxisului non-clinic, clinic dar și cercetării științifice.

Referitor la conceptul de complex psihic, limitarea pe care am resimțit-o în procesul cercetării de față se referă nu atât la claritatea conceptului, care a beneficiat de-a lungul timpului de definiri (Jung, 1927/ 2013, CW 8; 1942/2007; 1951/2005), clarificări (Jacobi, 1957/2015, Sharp, 1991) sau reactualizări (Krieger, 2014), ci la utilizarea sa în metodologia analizelor datelor cantitative extrase din travaliul analitic. Deocamdată constatăm că nu s-au realizat studii empirice care să vizeze evidențierea modului în care un complex se activează, cel puțin în anumite situații sau contexte. Și nici nu avem date empirice ale modului în care în contextul praxisului clinic, analiștii operează cu conceptul de complex. Literatura analitică actuală descrie elaborat și sofisticat la nivel teoretic sau cel mult prin studii de caz conceptualizarea condiției psihologice a analizandului prin evaluarea teoretică a dinamicii activării complexelor (Dieckmann, 1987, 1991) și a modului în care acestea influențează condiția sa clinică. Dar pentru a investiga măsura în care este util și eficient acest proces pentru travaliul analitic sunt necesare studii dedicate micro-proceselor terapeutice.

Limitele metodologice se referă la următoarele aspecte:

- *Limite ale designului de cercetare*: absența testării follow-up, ar fi putut oferi o perspectivă asupra efectului în timp al acestui tip de intervenție dar și asupra și raportului dintre costuri și beneficii (Simons și Wildes, 2003).
- *Limitele eșantionării*: numărul redus de participanți (mai ales cu o condiție depresivă) a fost determinat pe de o parte de criteriile restrictive, iar pe de o alta de resursele financiare reduse alocate cercetării (aceasta fiind susținută din fonduri proprii). Acest aspect a condus la imposibilitatea randomizării eșantioanelor (atât cel experimental atât și cel de control). Shean (2014) atrage atenția asupra faptului că deși design-urile celor mai multe studii dedicate cercetării intervențiilor validate științific sunt de tip RTC, fapt care permite îmbunătățirea potrivirii tipului de tratament cu grupurile de control și criteriile rezultatelor terapiilor, acestea restricționează populația studiată, eliminând indivizii care caută serviciile psihoterapeutice sau psihologice pentru problematici care transcend simptomele specifice sau comorbiditatea, restrângând astfel tipurile de intervenții care pot fi studiate, referindu-ne aici la intervențiile idiografice, cum este și cazul de față.

Conștienți fiind de recomandările metodologice (Greenhoot, 2003) de a utiliza în cercetări, chiar și de tip intervențional, un număr cât mai mare de participanți, totuși, am păstrat criteriile stricte de includere și respectiv excludere a persoanelor în loturile de participanți, având ca temei

creșterea nivelului de validitate internă a cercetării, intenția fiind de a elimina co-morbiditățile care puteau influența rezultatele. Ne-am asumat riscul de a avea un număr redus de participanți fiind motivați de faptul că investigăm o arie nouă în domeniul validității intervențiilor de orientare analitică, un studiu-pilot cu un număr redus de participanți având ca beneficii reducerea costurilor cercetării și aducerea unui prim set de date care pot sau nu să recomande continuarea cercetărilor.

- *Limite provenite din instrumentele utilizate:* (1) Numărul extrem de redus al instrumentelor de evaluare validate și fundamentate pe concepte analitice (în general, nu doar pe populația românească), a restricționat investigarea efectelor intervenției în ariile de interes ale orientării analitice a dezvoltării precum dinamica structurilor complexe sau a procesului de individuare. De aceea, am considerat necesar să suplimentăm investigațiile asupra unor dimensiuni stabile ale personalității evaluate de scalele Extraversie, Nevrotism, Psihotism ale EPQ-R. Unul dintre temeiuri alegerii acestui instrument îl constituie similaritatea operaționalizării. (2) O altă limită a provenit din faptul că am fost determinați să renunțăm la utilizarea BTSA și a SFT datorită neîndeplinirii tuturor criteriilor relative la validitatea instrumentului, fapt care s-a repercutat în limitarea datelor empirice. Efectele acestei decizii au fost: diminuarea ariilor de investigare a impactului intervenției și pierderea unor resurse dedicate cercetării (financiare, timp, efort).

- *Limite asociate metodelor de analiză a datelor:*

(1) Tipul de date cantitative nu ne-a permis analize statistice mai sofisticate, în principal referindu-ne la analiza de schimbare care ar fi necesitat și date extrase din etapa de follow-up și care ar fi permis realizarea de predicții asupra menținerii efectelor intervenției în timp, adăugând o altă dimensiune investigării eficienței și eficacității intervenției.

(2) Pentru realizarea colecțiilor de date calitative, un rol important l-a avut grupul expert-panel având o componentă preponderent de orientare analitică care poate fi considerată pe de o parte un avantaj, deoarece intenția a fost de a aborda unitar datele (ex. etichetarea analitică), dar pe de o altă parte, o componentă mai diversificată ar fi putut stimula o viziune integrativă. Considerăm că fundamentul teoretic analitic al tezei a întemeiat această decizie.

(3) Tipul de date calitative extras din sesiunile de grup nu a putut fi procesat prin programe dedicate precum Nudist, ATLAS, Ethno sau Hyperqual (McLeod, 2008), datorită imposibilității transpunerii fișierelor audio în script cauzată de mai mulți factori: fie secvențe de sesiune în care în pofida regulii de a vorbi succesiv, vorbesc simultan cel puțin doi participanți; pot fi secvențe în care participanții nu vorbesc ci reflectează, scriu, desenează, ș.a.; și nu în ultimul rând au fost situații (puține la număr) în care datorită unor probleme tehnice fișierul era compromis parțial audio și/sau video, acest fapt fiind compensat de prezența observatorului. Încercând să minimizăm aceste limite, am utilizat strategia propusă de McLeod (2008) care remarcase că în sortarea categoriilor de date pe grupuri și

teme este mai utilă operarea cu index-carduri, fapt imposibil de realizat cu ajutorul computerului, care ne-au permis să rămânem conectați la conținutul materialelor dar și să obținem o perspectivă experiențială a parcursului travaliului analitic de grup sau individual. Burnard et al. (2008) comentau în acest sens că aceste programe nu „analizează” datele ci doar ajută la gestionarea lor și la facilitarea procesului, însă nu confirmă sau crește gradul de obiectivare a rezultatelor.

Factori și variabile cu potențial de influențare a rezultatelor obținute:

- *Durata scurtă* a programului de intervenție este un prim factor important. Svartberg și Stiles (1991) recomandau peste 12 ședințe de grup, observându-se o creștere a mărimii efectului proporțional cu numărul de ședințe. Un program de medie sau lungă durată ar putea genera schimbări nu doar mai profunde, dar mai ales mai stabile..
- Contextul intervenției, ne referim aici la *grupul analitic*, în sensul că metoda analitică de utilizare a poveștilor poate avea un impact diferit în grup comparativ cu travaliul analitic individual.
- *Vârsta* participanților este o variabilă care a putut influența rezultatele studiilor dedicate intervenției atât cu scopul dezvoltării personale dar și terapeutic. Participanții tineri (18-24 ani) au fost mai receptivi la a experimenta o metodă încă nevalidată comparativ cu participanții peste 35 ani. Interesul participanților de peste 35 de ani din București pentru participarea la programe de dezvoltare și optimizare personală este actualmente încă scăzut. Acest lucru poate avea două explicații posibile: (1) fiind persoane active profesional participă în cadrul companiilor unde lucrează la programe de formare profesională care propun dezvoltarea anumitor abilități personale sau (2) educația deficitară relativă dezvoltarea și optimizarea personală.
- *Gratuitatea* sesiunilor de intervenție ar putea influența modul în care participanții se implică în procesul de intervenție. Acest lucru a fost observat în numărul de ședințe parcurse, constatând că persoanele cu o condiție depresivă sunt mai predispuse la absențare comparativ cu persoanele normale care au avut un alt nivel de motivare pentru a parcurge întregul program. De asemenea, gratuitatea combinată cu momentul de desfășurare a sedințelor (de exemplu sâmbăta la ora 15.30) sunt considerați factorii care au contribuit la dizolvarea prematură a unui grup de participanți.

Contribuțiile cercetării se referă la următoarele arii:

- (1) Diversificarea instrumentelor de evaluare în praxisul analitic, prin inițierea procedurilor de traducere, adaptare și evaluare a unui instrument nou (BTSA-fs, SFT, Benziger, 2004) în contextul autohton;
- (2) Investigarea relației dintre dinamica tipologică și condiția psihică depresivă ușoară;
- (3) Elaborarea a două programe de intervenție de grup, de scurtă durată, de orientare analitică, asociate trendului actual de eficientizare a proceselor de intervenție: un program pentru dezvoltarea și optimizarea personală a tinerilor adulți, al doilea de tip terapeutic pentru condiția depresivă ușoară.

(4) Studiarea efectului utilizării poveștilor și a analizei de simbol ca instrumente analitice, aducând noi perspective asupra potențialului de utilizare în traviul analitic de grup;

(4) Inițierea dezvoltării unei metode noi de analiză a microprocesului de intervenție, denumită ”identificarea pattern-urilor de generare a insight-ului prin analiza de simbol”, pentru identificarea potențialului de schimbare pe care analiza simbolică îl poate avea, și pentru a contribui la studiul proceselor intuitive în obținerea insight-urilor.

(5) Realizarea unui cadru de extragere și procesare a datelor calitative pe domenii analitice, oferind o perspectivă din interior asupra aspectelor relevante din traviul analitic individual sau de grup.

Deschideri pentru cercetări viitoare sunt derivate din rezultatele obținute care ne determină să susținem cu tărie promovarea de cercetări acordate celor două direcții actuale ale dezvoltării psihologiei analitice: reevaluarea conceptelor și validarea metodelor de intervenție. Dintre deschiderile pe care le propunem se numără:

- Dezvoltarea unor instrumente de evaluare valide, fundamentate pe concepte analitice revizuite, precum continuarea reconceptualizării BTSA-fs și ale SFT(după Benziger, 2004, 2009) prin redefinirea și operaționalizarea clară a constructelor, utilizarea altor instrumente pentru verificarea validității convergente, precum CPPS (Cognitive Process Profile Style, Prinsloo,1998) sau KAI (Kirton Adaptation-Innovation Inventory, Bobic și Davis, 1999), iar pentru validitatea divergentă, putându-se utiliza BFQ (Big Five Questionnaire, Caprara, Barbaranelli și Steca, 2008), sau NEO PI-R (NEO Personality Inventory, Costa și McCrae, 2009) ambele adaptate în România.

- Necesitatea validării conceptului de falsificare tipologică, care a decurs rezultatele obținute care din pun sub semnul întrebării modul în care în primul rând a fost operaționalizat și în al doilea rând fundamentarea empirică și teoretică a conceptului, prin cercetarea datelor din neuroștiințe dar și studii dedicate.

- Studiarea tipurilor psihologice printr-o abordare care să integreze date din studii empirice actuale pentru a putea aduce clarificări conceptuale, a factorilor implicați în dezvoltarea, evoluția, dinamica și exprimarea acestora.

- Rezultatele studiului dedicat atitudinii față de povești invită la continuarea studierii gradului de expunere la povești în perioada copilăriei, investigând la diferite vârste felul în care copii receptează aspecte ale ploturilor narative, și mai ales, felul în care utilizează simbolurile în procesarea diferitelor aspecte ale realității, relațiilor semnificative, identificarea influenței poveștilor în dezvoltarea mecanismelor de coping și al strategiilor adaptative ca bază a dezvoltării mentale sănătoase.

- Studiarea empirică a conceptului de complex psihic, prin studii experimentale, care să permită o reactualizare conceptuală. Așa cum teoria schemelor cognitive (Young, 2003; Young și Mattila, 2002; Young et. al., 2003), similară teoriei complexelor, a fost dezvoltată și a fundamentat un

instrument valoros (Young Schema Questionnaire), similar, putându-se realiza un instrument de indentificare a complexelor negative care pot produce pattern-uri disfuncționale de relație și de adaptare, util practicienilor de orientare analitică în evaluare și în traviul analitic, dar și pentru cercetarea în domeniul psihologiei analitice.

- Continuarea realizării și studierii programelor de intervenție adresate tinerilor (mai ales studenți în formare profesională în domenii psiho-sociale). Domeniile de studiu a efectelor ar fi autonomia Eului, nivelul de maturizare emoțională, stabilizarea axei Eu-Sine. O altă direcție de cercetare ar putea fi studierea longitudinală a proceselor de individuare, cercetare care ar putea contribui nu doar la reactualizarea conceptului de individuare dar și la susținerea sa cu date empirice din perspectiva psihologiei analitice a dezvoltării, putându-se indentifica potențialii factori care pot influența cursul individuării, precum și efectele unui parcurs compromis (exprimat prin falsificarea tipologică). Aspecte actualmente teoretizate și mai puțin validate empiric.

- Studierea cu mai multă precizie a analizei de simbol în traviul analitic, într-un demers consistent de validare a metodei.

Bibliografie

- Abbass, A. A., Hancock, J. T., Henderson, J., Kisely, S. (2006). *Short-term psychodynamic psychotherapies for common mental disorders*. Cochrane Database Syst Rev. TheCochraneCollaboration.Publishedby JohnWiley & Sons,Ltd, <https://cdn.dal.ca/content/dam/dalhousie/pdf/faculty/medicine/departments/department-sites/psychiatry/centre-emotions-health/finals.pdf>.
- Abbass, A., Kisely, S., & Kroenke, K. (2009). Short-term psychodynamic psychotherapy for somatic disorders: Systematic review and meta-analysis of clinical trials. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 78 : 265–274. doi: 10.1159/000228247 <https://pdfs.semanticscholar.org/f663/6b3c17c51f9f18bc4b002615a24555ec119a.pdf>
- Abbass, A., Driessen, E. (2010). The efficacy of short-term psychodynamic psychotherapy for depression: a summary of recent findings. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 121: 398-398. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.2009.01526.x>
- Abbott, H. P. (2002). *The Cambridge Introduction to Narrative*. Cambridge Univ. Press, UK.
- Abraham, A, Windmann, S., Daum, I., Güntürkün, O. (2005). Conceptual expansion and creative imagery as a function of psychoticism. *Consciousness and Cognition*. 14:52-534. doi: 10.1016/j.concog.2004.12.003.
- Adam, A., Faouzi, M., Gaume, J., Gmel, G., Daeppen, J.- B., Bertholet, N. (2011). Age of first alcohol intoxication: Association with risky drinking and other substance use at the age of 20. *Swiss Med Wkly.*: w13226.
- Aldinger, M., Stopsack, M., Ulrich, I., Appel, K., Reinelt, E., Wolff, S., Barnow, S. (2014). Neuroticism developmental courses - implications for depression, anxiety and everyday emotional experience; a prospective study from adolescence to young adulthood. *BMC Psychiatry*, 14, 210. <http://doi.org/10.1186/s12888-014-0210-2>
- Alonso, J. T. (2011). *Cohesion 's Relationship to Outcome in Group Psychotherapy: A Meta-Analytic Review of Empirical Research*. All Theses and Dissertations. Brigham Young University – Provo. Paper 2658. Postata pe <http://scholarsarchive.byu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3657&context=etd>
- Anderson, E. M., & Lambert, M. J. (1995). Short-term dynamically oriented psychotherapy: A review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 15: 503–514. doi:10.1016/0272-7358(95)00027-M
- Arnau, R. C., Rosen, D. H., & Thompson, B. (2000). Reliability and validity of scores from The Singer-Loomis Type Deployment Inventory. *Journal of Analytical Psychology*, 45 (3): 409-26.
- Arnau, R. C., Green, B. A., Rosen, D. H. Gleaves, Melancon, J. G. (2003). Are Jungian preferences really categorical? An empirical investigation using taxometric analysis. *Personality and Individual Differences*. 34 : 233-251. Postat pe : https://www.academia.edu/18306808/Are_Jungian_preferences_really_categorical_an_empirical_investigation_using_taxometric_analysis
- Arns, M. W., & Sumich, A. (2007). Prediction of treatment efficacy and side effects: major depression: A literature summary. *Brain Resource*, Co. London.
- Avison, W. R., McAlpine, D. D. (1992). Gender differences in symptoms of depression among adolescents. *Journal of Health and Social Behavior*, 33:77-96.
- Barimany, M. E. (2017). *The Hierarchy of Preferences in Jungian Psychological Type: Comparing Theory to Evidence*. PhD partial Disertation. The George Washington University, ProQuest Dissertations Publishing, 2017. Postat pe : <https://search.proquest.com/openview/9868c363be990aae94959585863a1cb4/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Barlow, S. H., Fuhriman, A. J., Burlingame, & G. M. (2004). The history of group

- counseling and psychotherapy. In J. De Lucia-Waack, D. Gerrity, C. Kalodner, & M. Riva (Eds.), *Handbook of group counseling and psychotherapy* (pp. 3–22). Thousand Oaks: Sage. Google Scholar
- Barlow, S., Burlingame, G., & Fuhrman, A. (2005). The History of group practice: A century of knowledge. In S. Wheelan (Ed.), *Handbook of group research and practice* (pp. 39–64). Thousand Oaks: Sage. Google Scholar
- Barnette, E. L. (1989). Effects of a growth group on counseling students' self-actualization. *Journal for Specialist in Group Work*, 14(2): 202-210.
- Barth, J., Hofman, K., & Schori, D. (2014). Depression in early adulthood: prevalence and psychosocial correlates among young Swiss men. *The European Journal of Medical Sciences*. 144: w13945. doi:10.4414/smw.2014.13945.
- Beck, A. T., Steer, R. A., & Brown, G. K. (1996a). *Manual for the Beck Depression Inventory–II*. San Antonio, TX: Psychological Corporation.
- Becker, J., Greenwald, R., & Mitchell, C. (2011). Trauma-informed treatment for disenfranchised urban children and youth: An open trial. *Child & Adolescent Social Work J.*, 28: 257-272
- Beebe, J. (2017). *Energie and Patterns in Psychological Type. The reservoir of consciousness*. Routledge Francis and Taylor, London and New York.
- Beeman, M. J., Bowden, E. M., & Gernsbacher, M. A. (2000). Rightand left hemisphere cooperation for drawing predictive and coherenceinferences during normal story comprehension. *Brain and Language*, 71, 310–336.
- Beebe, J., McNeely, D., & Gordon, G. (2008). The case of Joan: Classical, archetypal and developmental approaches. In Young-Eisendrath și Dowson (ed). *Cambridge companion to Jung* (pp.185-219). Cambridge, Uk: Cambridge University Press.
- Bents, R., & Blanck, R. (2010). *Understanding the Dynamics of Typical People. An introduction to Jungian Type Theory*. Hogrefe Publishing. Cambridge. MA.
- Benziger, K. (2004a). *The BTSA. User manual. A guide to the development, validation and use of The Benziger Thinking Styles Assessment*. Second Edition, KBA, LLC The Human Resurces Technology Company, Illinois.
- Benziger, K. (2009). *Thriving in mind. The art and science of using your whole brain*. KBA, LLC The Human Resurces Technology Company, Illinois.
- Berne, E. (1972/2006). Ce spui după “Bună ziua” ? Traducerea Anacaona Mîndrilă. Ed. Trei. București.
- Bettelheim, B. (1976/1991). The uses of enchantment. The meaning and importance of fairy tales. Harmondworth: Penguin.
- Bettelheim, B. (1981). Why should a therapist know anything about fairy tales? Images, Myths and Fairy Tales, Timeless Therapeutic Tools. UCLA: UCLA Extension Lifespan Learning Institute Audio CD Series.
- Bettelheim, B. (1987). Hansel and Gretel - my favourite fairy tale. [‘Hansel und Gretel, mein Lieblingsmarchen’]. *Psychotherapie Psychosomatik Medizinische Psychologie*, 37(1) : 1–9.
- Bhave, S., & Nagpal, J. (2005). Anxiety and depressive disorders in college youth. *Pediatric Clinics of North America*, 52, 97-134.
- Biggerstaff, D. (2012). Qualitative Research Methods in Psychology. În G. Rossi (Ed.), *Psychology - Selected Papers*. Postată pe: [http://www.intechopen.com/books/psychology-selected](http://www.intechopen.com/books/psychology-selected-papers/qualitative-research-methods-in-psycholog) -papers/qualitative-research-methods-in-psycholog <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/36452.pdf>
- Blackmore, C., Tantam, D., Parry, G. & Chambers, E. (2012). Report on Systematic Review of the efficacy and clinical effectiveness of Group Analysis and Analytic/Dynamic Group Psychotherapy, *Group Analysis*, 45: 46-69.
- Bland, R. C. (1997). Epidemiology of affective disorders: A review. *Canadian Journal of Psychiatry*, 42, 367-377.

- Bobic, M., & Davis, E. (1999). Kirton Adaptation-Innovation Inventory, *Review of Public Personnel Administration*, 04:18-31. Postat pe: <file:///C:/Users/CMAB66~1/TUR/AppData/Local/Temp/thekirtonadaptation.pdf>
- Bowers, K. S., Regehr, G., Balthazard, C., Parker, K. (1990). Intuition in the context of discovery. *Cognitive Psychology*, 22: 72–110.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss, Vol.2. Separation: Anxiety and anger*. London: Hogarth Press.
- Bowling, A. (2009). *Research methods in health: investigating health and health services* (3rd ed.) Maidenhead: Open University Press.
- Boyce, P., Parker, G., Barnett, B., Cooney, M. (1991). Personality as a vulnerability factor to depression. *British Journal of Psychiatry*, 159:106-114.
- Boyd, R. D. (2005). *Personal transformations in small groups. A Jungian perspective*. Routledge. Taylor & Francis. London and New York.
- Bramley, N., & Eatough, V. (2005). The experience of living with Parkinson's disease: an interpretative phenomenological analysis case study. *Psychology & Health*, 20: 223-235.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2): 77-101.
- Brewer, M. B. (1999). The psychology of prejudice: Ingroup love or outgroup hate? *Journal of Social Issue*. 55: 429-444. Doi: 10.1111/0022-4537.00126.
- Briggs, K. C., & Myers, I. B. (1977). *Myers-Briggs Type Indicator – Form F Booklet*. Palo Alto, CA. Consulting Psychologist Press.
- Brooks, T. L., Harris, S. K., Thrall, J. S., Woods, E. R. (2002). Association of adolescent risk behaviors with mental health symptoms in high school students. *J. Adol. Health*, 31: 240-246.
- Brown, N. (2008). The Therapeutic Use of Fairy Tales with Adults in Group Therapy. *Journal of Creativity in Mental Health*. 3(4): 86-96. http://dx.doi.org/10.1300/J456v02n04_08
- Bucci, W. (1997a). *Psychoanalysis and Cognitive Science, A multiple code theory*. New York and London: Guilford Press.
- Bucci, W. (1997b). Symptoms and symbols: A multiple code theory of Somatization. *Psychoanalytic Inquiry: A Topical Journal for Mental Health Professionals*, 17(2): 151-172, Doi:10.1080/07351699709534117 <http://dx.doi.org/10.1080/07351699709534117>
- Bucci, W. (2007). *The role of bodily experience in emotional organization. New perspectives on Multiple Code Theory*. <http://www.wtci-nyc.org/page38/files/AG-newFINAL.pdf>
- Burnard, P., Gill, P., Steward, E., & Chadwick, B. (2008). Analysing and presenting qualitative data. *British Dental Journal*. 204 (8): 429-432. Doi: 10.1038/sj.bdj.2008.292.
- Busch, M. A., Maske, U. E., Ryl, L., Schlack, R., & Hapke, U. (2013). Prävalenz von depressiver Symptomatik und diagnostizierter Depression bei Erwachsenen in Deutschland [Prevalence of depressive symptoms and the diagnosis of depression in adults in Germany]. *Bundesgesundhbl Gesundheitsforsch Gesundheitsschutz*. 56: 733–739.
- Carlson, J. G. (1989). Affirmative: in support of researching the Myers–Briggs Type Indicator. *Journal of Counseling and Development*, 67, 484–486.
- Carrera-Fernández, M. J., Guàrdia-Olmos, J, & Peró-Cebollero, M. (2014). Qualitative methods of data analysis in psychology: an analysis of the literature. *Qualitative Research*. 14(1): 20–36.
- Clark, L. A., Watson, D., & Mineka, S. (1994) Temperament, personality, and the mood and anxiety disorders. *Journal of Abnormal Psychology*, 103: 103 -116.
- Cohen, M. (1994). Little girls who become angels: the prohibition of feminine narcissism in the children's stories of Hans Christian Andersen. *The J. of the Americ.Acad.of Psychoanal.*22(1): 153-166.
- Connolly Gibbons, M. B., Crits-Christoph, P., Shappell, S., Barber, J. P., Luborsky, L., & Shaffer, C. (1999). Relation of transference interpretations to outcome in the early sessions of

- brief supportive-expressive psychotherapy. *Psychotherapy Research*, 9, 485-495.
- Connolly Gibbons, M. B., Crits-Christoph, P., Barber, J. P., Stirman, S. W., Gallop, W., Goldstein, L. A., et al. (2009). Unique and common mechanisms of change across cognitive and dynamic psychotherapies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77: 801-813.
- Connor, M. (1994). *Training the Counsellor*. Routledge. London.UK.
- Cools, E., Armstrong, S. J., & Sadler -Smith, E. (2010). Research methodology in the cognitive style field: a review study in the area of business and management. Vlerick Leuven Gent Working Paper Series, <http://public.vlerick.com/Publications/8beb09c8-6aa9-e011-8a89-005056a635ed.pdf>
- Coulacoglou, C. (2002). A Study on the Association Between Fairy Tales and the Unconscious. <https://www.scribd.com/document/288526423/A-Study-on-the-Association-Between-Fairy-Tales-and-the-Unconscious>
- Crossley, M. L. (2000). *Introducing Narrative Psychology: Self, trauma and the construction of meaning*. Buckingham: Open University Press.
- Cuijpers, P., Cristea, I. A., Ebert, D. D., Koot, H. M., Auerbach, R. P., Bruffaerts, R., & Kessler, R. C. (2015). Psychological treatment of depression in college students: a meta-analysis. *Depression and anxiety*, 00:1-15. Doi: 10.1002/da.22461
- Davanloo, H. (2001) Intensive short-term dynamic psychotherapy: extended major direct access to the unconscious. *European Psychotherapy*. 2:25–70.
- de Maat, S., de Jonghe, F., Schoevers, R., & Dekker, J. (2009). The effectiveness of long-term psychoanalytic therapy: A systematic review of empirical studies. *Harvard Review of Psychiatry*, 17: 1–23. Doi:10.1080/16073220902742476
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1995). Human autonomy: The basis for true self-esteem. In M. H. Kernis (Ed.), *Efficacy, agency, and self-esteem* (pp.31–49). New York, NY: Plenum Press.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11: 227–268. Doi:10.1207/S15327965PLI1104_01.
- Dent-Brown, K. (2001). Story as therapeutic tool: The Six-Part Story Method. *Context*. 55: 22-23. Postat pe <http://www.dent-brown.co.uk/6psmarticle.htm>
- Dent-Brown, K., & Wang, M. (2006). The mechanism of storymaking: A Grounded Theory study of the 6-Part Story Method. *Arts in Psychotherapy*, 33(4): 316-330.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2000) Introduction: the discipline and practice of qualitative research. In N. K., Denzin, & Y.S. Lincoln (eds.) *Handbook of Qualitative Research*, pp. 1–29. Thousand Oaks, CA: Sage,
- Dieckmann, H. (1986). Twice-Told Tales. Psychological Use of Fairy Tales. Chiron Publication.
- Dieckmann, H. (1997). Fairy-tales in psychotherapy. *J. of Anal. Psych.*, 42(2): 253–268. View Article
- Dixon-Woods, M., & Fitzpatrick, R. (2001). Qualitative Research in Systematic Reviews has Established a Place for Itself, *British Medical Journal*, 323: 765–6.
- Douglas, C. (2006). The case of Bruce. In C. Douglas (eds) (2003). *The old woman`s daughter*. College Station, Texas A&M University Press.
- Driessen, E., Cuijpers, P., de Maat, S., Abbass, A., de Jonghe, F., Jack J. M., & Dekker, J. (2010). The efficacy of short-term psychodynamic psychotherapy for depression: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 30: 25–36.
- Driessen, E., Hegelmaier, L. M., Abbass, A. A., Barber, J. P., Dekker, J. J., & Van, H. L. (2015). The efficacy of short-term psychodynamic psychotherapy for depression: A meta-analysis update. *Clinical Psychology Review*, 1(42): 1–15.
- Dugan, S., & Wilson, K. (2002). Singer – Loomis TDI: The next generation of psychological type instrument. Postat pe <https://pdfs.semanticscholar.org/6526/8c891bdaff6115d91338efb47834c13e33fa.pdf>
- Dunkley, D. M., Sanislow, C. A., Grilo, C. M., & McGlashan, T. H. (2009). Self-criticism

- versus neuroticism in predicting depression and psychosocial impairment for 4 years in a clinical sample. *Compr Psychiatry*. 50:335–346.
Doi: 10.1016/j.comppsy.2008.09.004. [PMC free article]
- Eatough, V., & Smith, J. A. (2008). Interpretative phenomenological analysis. In C. Willig, & W. Stainton Rogers (Eds.) *Handbook of qualitative psychology*, pp. 179–194. London: Sage.
- Edinger, E. (1972/1992). *Ego and archetype: Individuation and the religious function of the psyche*. Boston, MA: Shambhala.
- Elias, N. (2012). Une expérience analytique d'atelier conte. *Cahiers jungiens de psychanalyse*, no. 135. Doi: 10.3917/cjung.135.0129.
- Elliott, R. (2012). Qualitative Methods for Studying Psychotherapy Change Processes. In A. Thompson, & D. Harper (Eds.) *Qualitative research methods in mental health & psychotherapy: An introduction for students and practitioners*, pp.69-81. Chichester, UK:Wiley-Blackwells. Postat pe
https://pure.strath.ac.uk/portal/files/19544958/Elliott_2012_Qualitative_CPR_chapter.pdf
- Elwyn, G. J. (1997). So many precious stories: a reflective narrative of patient based medicine in general practice. *British Medical Journal*, 315:1659 - 1663.
- Epstein, S. (2014). Cognitive - experiential self theory: An integrative theory of personality. In J. Tennen, & Suls, J. (Eds.), *Handbook of Psychology*, Vol. 5, 2nd. edition. Hoboken, NJ, John Wiley & Sons.
- Ettinger, M. F. (1995). The spirit of Jungian group psychotherapy: from taboo to totem. [Int J Group Psychother.](https://doi.org/10.1080/00207284.1995.11491297) 45(4): 449-70. <https://doi.org/10.1080/00207284.1995.11491297>
- Evers-Fahey, K. (2017). *Towards a Jungian Theory of the Ego*. Routledge, NY.
- Eysenck, H. J., & Eysenck, S. B. G. (2008). *Scalele Eysenck pentru adulți: manual tehnic și Interpretativ*. Adaptare: Pitariu H., Iliescu, D., Băban A. Sinapsis. Cluj Napoca.
- Eysenck, H. J. (1981). *A Model of Personality*. Springer-Verlag. Berlin.
- Eysenck, H. J. (1994). Personality: biological foundations. În P. A. Vernon (Ed.), *The neuropsychology of individual differences*, pp.151-207. London: Academic.
- Fairbairn, W. R. D. (1952/1981). *Psychoanalytic Studies of the Personality*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Fanous, A., Gardner, C. O., Prescott, C. A., Cancro, R., & Kendler, K. S. (2002). Neuroticism, major depression and gender: a population-based twin study. *Psychol Med.*, 32: 719– 28.
- Fanous, A. H., Neale, M. C., Aggen, S. H., & Kendler, K. S. (2007). A longitudinal study of personality and major depression in a population-based sample of male twins, *Psychological Medicine*, 37: 1163-1172.
- Farmer, A., Redman, K., Harris, T., Mahmood, A., Sadler, S., & Pickering, A., (2002). Neuroticism, extraversion, life events and depression. The Cardiff Depression Study. *British Journal of Psychiatry*, 181: 118– 22.
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A.G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: tests for correlation and regression analyses. *Behav. Res Methods*. 41(4):1149-60. doi: 10.3758/BRM.41.4.1149.
- Ferguson, C. J. (2010). A meta-analysis of normal and disordered personality across the life span, *Journal of Personality and Social Psychology*, 98: 659-667.
- Fergusson D. M., & Woodward L. (2002). Mental health, educational, and social role outcomes of adolescents with depression. *Archives of General Psychiatry*, 59(3): 225–31.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics using SPSS*, 3rd ed., SAGE Publication Ltd, London, UK.
- Fiis, R. H., Wittchen, H. U., Pfister, H., & Lieb, R. (2002). Life events and changes in the course of depression in young adults. *European Psychiatry*, 17: 241–53.
- Fodor, J. A. (1983). *The modularity of Mind*, Cambridge MA: MIT Press.
- Freud, S. (1900/1999). Symbolism in Dreams. Cit. de A. Dundes (Ed.) *International Folkloristics*:

- Classic Contributions by the Founders of Folklore*, pp. 177–95. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Freud, S. (1913a). The theme of the three caskets. *S.E.*, 12:289–301. [Google Scholar]. Cit. de D. Haase (2008/1999). The psychological significance of fairy tales. In D. Haase (ed) (2008). *The Greenwood encyclopedia of folktales and fairy tales*. USA. Westport The Greenwood Press.
- Freud, Sigmund (1913b/1958). The Occurrence in Dreams of Material from Fairy Tales. In *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*. Trad. J. Strachey. Vol. 12. London: Hogarth Press, pp. 279–87. Cit. de D. Haase (2008/1999). The psychological significance of fairy tales. In D. Haase (ed) (2008). *The Greenwood encyclopedia of folktales and fairy tales*. USA. Westport The Greenwood Press.
- Gardner, R. (1971). *Therapeutic communication with children: the mutual storytelling technique*. New York: Jason Aranson.
- Ghaedi, L., & Mohd Kosnin, A. B. (2014). Prevalence of Depression among Undergraduate Students: Gender and Age Differences. *Intern. J. of Psychological Research*. 7(2): 38-50.
- Gigerenzer, G. (2008). Why Heuristics work. *Perspectives on Psychological Science*. 3(1):20-29. https://library.mpib-berlin.mpg.de/ft/gg/GG_Why_2008.pdf
- Gladding, S. T. (2008). *Groups: A counseling specialty* (5thed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice – Hall.
- Gonçalves, O. F. (1995). Cognitive Narrative Psychotherapy: The Hermeneutic Construction of Alternative Meanings, *J. of Cogn. Psychoth.* 8(2):105-125. Doi: 10.1891/0889-8391.8.2.105
- Grande, T., Rudolf, G., Oberbracht, C. & Pauli-Magnus, C. (2003), Progressive changes in patients' lives after psychotherapy: which treatment effects support them? *Psychother. Res.* 13: 43-58.
- Gray, K., & Wegner, D. M. (2011). Dimensions of moral emotions. *Emotion review*. 3: 227- 229. Doi: 10.1177/1754073911402388.
- Gray, H., & Wheelwright, J. B. (1946). Jung's psychological types, their frequency of occurrence. *Journal of General Psychology*, 34: 3-17.
- Greene, T. A. (1985). Group therapy and analysis. In M. Stein (Ed.) *Jungian analysis*. Boston: Shambhala.
- Greenhalgh, T., & Hurwitz, B. (Eds.) (1998). *Narrative Based Medicine: Dialogue and discourse in clinical practice*. London: BMJ Books.
- Greenhoot, A. F. (2003). Design and Analysis of Experimental and Quasi-Experimental Investigations. In M. C. Roberts, & S.S. Ilard (Eds). *Handbook of Reserch Methods in Clinical Psychology*. Blackwell Publishing. Oxford. MA. Postat pe https://www.researchgate.net/profile/Stephen_Ilardi/publication/229489974_Research_Methodology_and_Clinical_Psychology_An_Overview/links/0a85e52e6bd99880d5000000/Research_h-Methodology-and-Clinical-Psychology-An-Overview.pdf
- Greenwald, R. (2003). The power of a trauma-informed treatment approach. *Children's Group Therapy Association Newsletter*, 24(1): 8-9.
- Grosse Holforth, M., Castonguay, L. G., Boswell, J. F., Wilson, L. A., Kakouros, A. A., & Borkovec, T. D. (2007). Insight in cognitive-behavioral therapy. In L. Castonguay & C. Hill (Eds.), *Insight in psychotherapy*, pp. 57-80. Washington, DC: American Psychological Association.
- Guntrip, H. (1975). Schizoid phenomena, object relations and the self. Madison, CT: International Universities Press. pp. 21.
- Haidt, J. (2003). Elevation and the positive psychology of morality. In C. L. M. Keyes & J. Haidt (Eds.), *Flourishing: Positive psychology and the life well-lived* (p. 275–289). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10594-012> Keyes, C. L. M., & Haidt, J. (eds) (2003). *Flourishing Positive psychology and life well-Lived*, pp.275-289. Washington DC: American Psychological Association. Doi: 10.1037/10594-012.

- Haier, R. (1987). *The study of Personality with Positron Emission Tomography*. Personality Dimension & Arousal. Plenum Publishing Company. Cit. de K. Benziger (2004b). *Physiological & Psychophysiological bases for jungian concepts. An adnnotated bibliography*. KBA, LLC The Human Resurces Technology Company, Illinois.
- Haier, R. (1988). Cortical Glucose Metabolic rate correlates of Abstract Reasoning and Attention Studied with PET. Department of Psychiatry and Human Behaviour, University of California, Irvine. Cit. de K. Benziger (2004b). *Physiological & Psychophysiological bases for jungian concepts. An adnnotated bibliography*. KBA, LLC The Human Resurces Technology Company, Illinois.
- Hardijzer, C. H. (2000). *The relationship between cognitive style and personality type*. Disertație pentru obținerea titlului de Master al Uniersity of South Africa. Lucrare postată pe <https://core.ac.uk/download/pdf/43176098.pdf>
- Hayward, C., Killen, J. D., Kraemer, H. C., & Taylor, C. B. (2000). Predictors of panic attacks in adolescents. *J.of the Am. Acad.of Child and Adolescent Psychiatry*. 39:207–214.
- Healy, C. C. (1989). Negative: the MBTI: not ready for routine use in counselling. *Journal of Counseling and Development*, 67: 487–488.
- Hecht, J. B. (2011). Becoming Who We Are in Groups: One Jungian's Approach to Group Psychotherapy. *Group*, 35(2): 151-165.
- Heisig D. (2001). Wandlungsprozesse durch die therapeutische Beziehung. *Anal. Psych.* 32: 230–251
- Henwood, K. (2004). Reinventing validity: reflections on principles and practices from beyond the quality-quantity divide. In Z. Todd, B. Nerlich, S. McKeown, & D. D. Clarke. (Eds.) *Mixing methods in psychology: the integration of qualitative and quantitative methods in theory and practice*. Hove: Psychology Press.
- Hettema, J. M., Neale, M. C., Myers, J. M., Prescott, C. A., & Kendler, K. S. (2006). A population-based twin study of the relationship between neuroticism and internalizing disorders. *American Journal of Psychiatry*, 163:857-864. CrossRefView Record in Scopus
- Hillman, J. (1989/1991). *A blue fire*. New York, NY: Harper Collins.
- Hilsenroth, M., Ackerman, S., Blagys, M., Baity, M., & Mooney, M. (2003). Short-Term Psychodynamic Psychotherapy for Depression: An Examination of Statistical, Clinically Significant, and Technique-Specific Change. *J. of Nerv. and Mental Disease*, 191: 349–357.
- Hirschfeld, R. M., Klerman, G. L., Lavori, P., Keller, M. B., et al. (1989). Premorbid personality assessments of first onset of major depression. *Archives of General Psychiatry*. 46:345–350. [PubMed:2649038]
- Hodgkinson, G. P., Langan-Fox, J., & Sadler-Smith, E. (2014). Intuition: A fundamental bridging construct in the behavioural sciences. *British Journal of Psychology*, 99: 1–27. Doi:10.1348/000712607X216666
- Høglend, P., Engelstad, V., Sørbye, Ø., Heyerdahl, O., & Amlo, S. (1994). The role of insight in exploratory psychodynamic psychotherapy. *British Journal of Medical Psychology*, 67: 305–316. doi:10.1111/j.2044-8341.1994.tb01799.x
- Honey, P. & Mumford, A. (1992). *The Manual of Learning Style*. 3rd edn. London: Honey.
- Hopkins, W.G. (2000). Measures of Reliability in Sports Medicine and Science. *Sports Medicine*, 30: 1-15. Cit. de M. Popa. *Statistică pentru psihologie. Teorie și aplicații SPSS*. Polirom. Collegium. București. 2008.
- Illing, H.A. (1957). C. G. Jung on the Present Trends in Group Psychotherapy, *Human Relations*, 10(1): 77 – 83. <https://doi.org/10.1177/001872675701000105>
- Illing, H.A. (1958). A Theory of the Group according to C.G. Jung, *Psychotherapy Psychosomatics*, 6:137–144. DOI:10.1159/000285334.
- Iosebadze, T., Dzagania, N. D. (2007). Using our model of fairy-tale CBT (FCBT) at the psycho-social rehabilitation center. *The Journal of The European Psychiatric Association*, (22): 209. <http://doi/10.1016/j.eurpsy.2007.01.694>.

- Iosebadze, T. (2009). A fairy-tale cognitive-behavioral therapy (FCBT). *World Journal « Psychotherapy »*, 1(2) :61-67. Postat pe www.rusworld.ruspsy.net
- Iosebadze, T. (2010). Teaching of problem as a component of fairy-tale cognitive behavioral therapy (FCBT). *European Psychiatry*, 25:1050. Doi:10.1016/S0924- 9338(10)71040-3.
- Isaksen, S. G. & Lauer, K. J. (2003). An examination of the relationship between personality type and cognitive style. *Creativity Research Journal*. 15 (4): 343-354. <http://www.cpsb.com/research/articles/problem-solving-style/Relationship-Type-Style.pdf>
- Jacobi, J. (1957/2018). Complex, arhetip, simbol în psihologia lui C. G. Jung. Trad. D. Ștefănescu. Ed Trei, București.
- Janowsky, D. S., Morter, S., & Tancer, M. (2000). Over-representation of Myers Briggs type indicator introversion in social phobia patients, *Depression and Anxiety*, 11(3): 121-125.
- Janowsky, D. S., Hong, E., Morter, S., & Howe, L. (2002). Myers Briggs Type indicator personality profiles in unipolar depressed patients. *World J Biol Psychiatry*, 3(4): 207-215.
- Jensen, H. H., Mortensen, E. L., & Lotz, M. (2010). Effectiveness of short-term psychodynamic group therapy in a public outpatient psychotherapy unit, *Nord J Psychiatry*. 64(2):106-14. Doi: 10.3109/08039480903443874.
- Jylhä, P., Melartin, T., Rytsälä, H., & Isometsä, E. (2009). Neuroticism, introversion, and major depressive disorder-traits, states, or scars? *Depress Anxiety*. 26(4):325-34. Doi: 10.1002/da.20385.
- Johansson, P., Høglend, P., Ulberg, R., Amlo, S., Marble, A., Bøgwald, K. P., Sørbye, Ø., Cosgrove Sjaastad, M., & Heyerdahl, O. (2010). The Mediating Role of Insight for Long-Term Improvements in Psychodynamic Therapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78 (3): 438–448, DOI: 10.1037/a0019245
- Jones, M. J. (1983), The perceptions of Jungian Analysts on the individuation process in group psychotherapy, Dissertation Abstracts International. In R.D. Boyd, (2005). *Personal transformations in small groups. A Jungian perspective*. Routledge. Taylor & Francis. London and New York.
- Jung, C. G. (1921/1997). *Tipuri psihologice*. CW.6. Traducere V. Nișcov. Ed. Humanitas. București.
- Jung, C. G. (1927/1969). The structure of the psyche. In H. Read, M. Fordham, & G. Adler (eds.), *The collected works of C. G. Jung.*, Trad. R. F. C. Hull, 2nd ed., Vol. 8, pp. 139-158). Bollingen Series XX, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1969.
- Jung, C. G. (1933/1964). *Modern man in search of a soul*. New York: Harcourt, Brace, and World.
- Jung, C. G. (1942/2007). *Două scrieri despre psihologia analitică*. Traducere V. Nișcov. Bucuresti: Editura Trei.
- Jung, C. G. (1951/2005). *Aion. Contribuții la simbolistica sinelui*. Trad. D. Ștefănescu, Ed. Trei, Bucuresti.
- Jung, C. G. (1958/1966). The Practice of Psychotherapy In H. Read, M. Fordham, & G. Adler (eds.), *The collected works of C. G. Jung.*, Trad. R. F. C. Hull, Vol. 16, Bollingen Series XX, Princeton, NJ: University Press, 1966.
- Jung (1968/1991). *The Archetype and the Collective Unconscious*, CW.9i, London: Routledge.
- Kallestad, H., Valen, J., McCullough, L., Svartberg, M., Høglend, P., & Stiles, T. C. (2010). The relationship between insight gained during therapy and long-term outcome in short-term dynamic psychotherapy and cognitive therapy for cluster C personality disorders. *Psychotherapy Research*, 1-9.
- Kanas, N. (2006). Long-term Psychodynamic Group Therapy for Patients with Personality Disorders, *International Journal of Group Psychotherapy*, 56(2), pp.245-251.
- Karesh, D. M., Pieper, W. A., & Holland, C. L. (1994). Comparing the MBTI, the Jungian type survey, and the Singer-Loomis Inventory of Personality'. *J. Psych.Type*, 30: 30-38.
- Karsten, J., Penninx, B. W. J. H., Verboom, C. E., Nolen, W. A., & Hartman, C. A. (2013). Course

- and risk factors of functional impairment in subthreshold depression and anxiety. *Depression and Anxiety*, 30:386–394. http://www.rug.nl/research/portal/files/6794212/Karsten_2013_Depress_Anxiety.pdf.
- Kast, V. (1995). *Folktales as Therapy*. Fromm International Publishing Corporation: NY.
- Kast, V. (1996). The clinical use of fairy tales by a “classical” Jungian analyst. *Psychoanalytic Review*. 83(4):508–523.
- Kehyayan, A., Best, K., Schmeing, J. B., Axmacher, N., & Kessler, H. (2013). Neural activity during free association to conflict-related sentences. *Frontiers in Human Neuroscience*, 7: 705. doi:10.3389/fnhum.2013.00705.
- Keller, W., Westhoff, G., Dilg, R., Rohner, R., Studt, H.H. (2006). *Effectiveness and utilization of health insurance benefits in long-term analyses: Results of an empirical follow-up study on the effectiveness of Jungian Analysis*. <http://www.uni-saarland.de/fak5/krause/ulm97/keller.htm>
- Kendler, K. S., Kuhn, J., & Prescott, C. A. (2004). The interrelationship of neuroticism, sex, and stressful life events in the prediction of episodes of major depression. *American Journal of Psychiatry*. 161:631–637. [PubMed: 15056508]
- Kendler, K. S., Gatz, M., Gardner, C. O., & Pedersen, N. L. (2006). Personality and major depression: a Swedish longitudinal, population-based twin study, *Archives of General Psychiatry*, 63: 1113-1120. CrossRefView Record in Scopus
- Kessler, R.C., Berglund, P., Demler, O., Jin, R., Koretz, D., & Merikangas, K. R., (2003). The epidemiology of major depressive disorder: Results from the National Comorbidity Survey Replication (NCS-R). *J. of the Am. Med. Assoc.* 289:3095–3105. [PubMed]
- Kessler R. (2012). The costs of depression. *Psychiatr Clin North Am.* 35(1):1–14.
- Keyes, C. L. M., & Haidt, J. (eds) (2003). *Flourishing Positive psychology and life well-Lived*, pp.275-289. Washington DC: American Psychological Association. Doi: 10.1037/10594-012.
- Khan, A. A., Jacobson, K. C., Gardner, C. O., Prescott, C. A., Kendler, K. S. (2005). Personality and comorbidity of common psychiatric disorders, *The Brit. J. of Psychiatry*, 186:190-196.
- Kirton, M. (1978). Hove adaptors And Innovators equal levell of creatilvity? *Psychological Reports*, 42: 695-698. Cit. de Bobic, M., & Davis, E. (1999). Kirton Adaptation-Innovation Inventory, Review of Public Personnel Administration, apr:18-31. Postat pe: file:///C:/Users/CMAB66~1.TUR/AppData/Local/Temp/thekirtonadaptation.pdf
- Kivlighan, D. M., Multon, K. D., & Patton, M. J (2000). Insight and Symptom Reduction in Time-Limited Psychoanalytic Counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 47(1): 50-58.
- Klein, M. (1952/1975). *Some theoretical conclusions regarding the emotional life of the infant. Envy and gratitude and other works 1946-1963*. Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Klein, D. N., Durbin, C. E. & Shankman, S. A. (2009). Personality and mood disorders. In I. H. Gotlib & C. L. Hammen (eds), *Handbook of Depression*, 2nd ed., pp. 93-112. New York/London: The Guilford Press.
- Knox, J. (2004). Developmental aspects of analytical psychology: new perspectives from cognitive neuroscience and attachment theory. Jungs`s model of the mind. In J. Cambray & L. Carter (Eds.). *Contemporay perspectives in Jungian analysis*. Brunner-Routledge. Hove and New York.
- Kotov, R., Gamez, W., Schmidt, F., & Watson, D. (2010). Linking “big” personality traits to anxiety, depressive, and substance use disorders: a meta-analysis. *Psychol Bull.* 136:768–821. Doi: 10.1037/a0020327. [PubMed] [Cross Ref]
- Kottler, J. A. (2015). *Stories We`ve Heard, Stories We`ve Told. Life-changing Narratives in Therapy and everyday Life*. Oxford University Press: UK.
- Krieger, N. M. (2014). *Bridges to Consciousness: Complexes and Complexity*. Routledge. London & New York.
- Labăr, A. V. (2008). *SPSS pentru științele educației*. Polirom. Collegium. București.

- Lacewing, M. (2014). Psychodynamic Psychotherapy, Insight, and Therapeutic Action. *Clinical Psychology. Science and Practice*. 21: 154-171, Wiley Periodicals, Inc., APA.
- Lahad, M., & Ayalon, O. (1993). BASIC Ph - The story of coping resources. In K. Shmona Community Stress Prevention, Vol. II. Israel: Community Stress Prevention Centre.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the Flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought*, Basic Books.
- Leary, L. R., & Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. In M. Zanna (ed). *Advances in Experimental Social Psychology*. 32: 1-62. San Diego. CA: Academic Press.
- Leichsenring, F. (2009). Psychodynamic Psychotherapy: A Review of Efficacy and Effectiveness. In R. Levy, & S. Ablon (eds.) *Handbook of Evidence-Based Psychodynamic Psychotherapy: Bridging the Gap Between Science and Practice*, Humana Press, New York, NY, USA.
- Leichsenring, F., & Leibling, E. (2003). The effectiveness of psychodynamic therapy and cognitive behavior therapy in the treatment of personality disorders: A meta-analysis. *American Journal of Psychiatry*, 160: 1223–1232.
- Leichsenring, F., Rabung, S., & Leibling, E. (2004). The efficacy of short-term psychodynamic psychotherapy in specific psychiatric disorders: A meta-analysis. *Archives of General Psychiatry*, 61: 1208–1216.
- Leichsenring, F., & Rabung, S. (2008). Effectiveness of long-term psychodynamic psychotherapy: A meta-analysis. *Journal of the American Medical Association*, 300: 1551–1565.
- Leonard, D. A. & Straus, S. (1997). Putting your company's whole brain to use, *Harvard business review*, 75(4):110-21, Doi: 10.1142/9789814295505_0012
- Levy, R., Ablon, S. (eds.) (2009). *Handbook of Evidence-Based Psychodynamic Psychotherapy: Bridging the Gap Between Science and Practice*, Humana Press, New York, NY, USA. Doi: 10.1007/978-1-59745-444-5_2.
- Lilliengren, P., Johansson, R., Lindqvist, K., Mechler, J., Andersson, G. (2016). Efficacy of experiential dynamic therapy for psychiatric conditions: a meta-analysis of randomized controlled trials. *Psychotherapy*, 53:90-104.
- Loose, C. Graaf, P. & Zarbock, G. (Eds.) (2013). *Schematic therapy with children and adolescents*. Wine: Beltz, http://www.schematherapie-für-kinder.de/Schema%20Therapy%20for%20Children%20Visual%20Impressions%20of%20the%20Curriculum%20in%20Cologne%202015_16.pdf
- Luborsky, L., Mark, D., Hole, A. V., Popp, C., Goldsmith, B., & Cacciola, J. (1995). Supportive-expressive dynamic psychotherapy for depression: A time-limited version. In J. Barber & P. Crits-Christoph (eds.), *Dynamic therapies for psychiatric disorders (axis I)*, pp. 13–42. New York: Basic Books.
- Madill, A. & Gough, B. (2008) Qualitative research and its place in psychological science. *Psychological Methods*, 13: 254–271.
- Marecek, J. (2003) Dancing through minefields: toward a qualitative stance in psychology. In P.M. Camic, J.E. Rhodes & L. Yardley (eds) *Qualitative Research in Psychology: Expanding Perspectives in Methodology and Design*, pp. 49–69. Washington, DC: American Psychological Association.
- Marquis, A. (2008). *The Integral Intake: A Guide to Comprehensive Idiographic Assessment in Integral Psychotherapy*. New York: Routledge.
- Mascarenas, D. (2016). A Jungian based framework for Artificial Personality Synthesis. Lucrare prezentată la „4th Workshop on Emotions and Personality in Personalized Systems (EMPIRE)”. Boston, MA, USA, Sept. 2016. <http://ceur-ws.org/Vol-1680/paper7.pdf>.
- Mathers, C. D. & Loncar, D. (2006). Projections of global mortality and burden of disease from 2002 to 2030. *PloS Med*. 3: 442.
- McCaulley, M. H. (1991). Additional comments regarding the Myers-Briggs Type Indicator: A

- response to comments. *Meas. and Eval. in Counseling and Development*, 23(4), 182-185.
- McLeod, J. (1997). *Narrative and psychotherapy*. London: Sage.
- McLeod, J. (2008). *Doing counselling research*, 2nd ed.. London: Sage.
- Meier, C. A. (1948/1977). *Jung and Analytical Psychology*. Southern Illinois Univ. Press, Carbondale & Edwardville, Fefer & Simons, INC, London & Amsterdam.
https://issuu.com/lewislafontaine1/docs/c.a._meier_-_jung_s_analytical_psyc
- Mela, C. (2010). The "theogony" of group models in greek mythology: their discrimination (nuclear, small, median, large) and their dynamic interaction. In W. Scategni & S. Cavalitto (eds.) *Myths, Fairy tales, Legends, Dreams...Bridges beyons the conflicts. The work in group through images, symbolic paths and sharing stories*. Franco Angeli, Studi e ricerche, Milano.
- Merenda, P. F. (1991). Additional comments regarding the Myers-Briggs Type Indicator. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 23: 179–181.
- Merkur, D. (2005). *Psychoanalytic approaches to Myth. Freud and Freudians*. Routledge. New York and London.
- Merten, T., & Fischer, I. (1999). Creativity, personality and word association responses: Associative behaviour in 40 supposedly creative persons. *Pers. and Individual Differences*. 27: 933-942.
- Messer, S. B., & Abbass, A. A. (in press). Evidence-based psychodynamic therapy with personality disorders. In J. Magnavita (ed.). *Evidence-based Treatment of Personality Dysfunction: Principles, Methods and Processes*. Washington, DC: American Psychological Association Press. In Shedler, J. (2009). *The Efficacy of Psychodynamic Psychotherapy*, American Psychological Association www.apa.org/journals,
<https://pdfs.semanticscholar.org/1201/087b25c080dc609f247182df84cc176d7509.pdf>
- Messer, S. B. (2013). Three mechanisms of change in psychodynamic therapy: Insight, Affect, and Alliance. *Psychotherapy Theory Research Practice Training*, 50(3): 408-412.
- Metcalf, J., Mischel, W. (1999). A hot/cool-system analysis of delay of gratification: Dynamics of willpower. *Psychological Review*. 106:3–19. [PubMed]
- Miller, J. C. (2004). *The transcendent function. Jung`s model of psychological growth through dialogue with unconscious*. State University of New York Press. Albany.
- Miller, D. (2005). Mandala symbolism in psychotherapy: the potential utility of the Lowenfeld Mosaic Technique for enhancing the individuation process. *The Journal of Transpersonal Psychology*, 37(2): 2-164.
<http://www.atpweb.org/jtparchive/trps-37-02-164.pdf>.
- Minulescu, M. (2015). *Complexele. Creativitate sau distructivitate?* Ed. Trei, București.
- Morse, J. (1994). Designing funded qualitative research. In N. Denzin & N. Lincoln (eds.), *Handbook for qualitative research*, pp. 220-235. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mörtl, K., Gelo, & O. C. G. (2015). Qualitative Methods in Psychotherapy Process Research. In O.C.G. Gelo (eds.), *Psychotherapy Research*. Doi 10.1007/978-3-7091-1382-0_20. Postat pe http://intern.sfu.ac.at/docs/Moertl/Moertl_Qualitative.Research.Methods.pdf
- Murphy, E., & Dingwall, R. (1998). Qualitative methods in health services research. In N. J. Black, R. Brazier, B. Fitzpatrick, & B. Reeves (eds.). *Health Services Research Methods: A guide to best practice*. London: BMJ Books. www.intechopen.com
- Myers, S. (2016). The five functions of psychological type, *The Journal of Analytical Psychology*, 61(2):183-202. <https://doi.org/10.1111/1468-5922.12205>
- Myers, I., & McCauley, M. (1985). *Manual: A Guide to the Development and Use of the Myers-Briggs Type Indicator*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists.
- Myers, I. B. (1962). *The Myers-Briggs Type Indicator: Manual*. Palo Alto, CA, US: Consulting Psychologists Press. <http://dx.doi.org/10.1037/14404-000>
- Narring, F., Tschumper, A., Inderwildi Bonivento, L., Jeannin, A., Addor, V., Bütikofer, A., et al. (2002). Santé et styles de vie des adolescents âgés de 16 à 20 ans en Suisse. SMASH 2002 : Swiss multicenter adolescent study on health 2002, Lausanne. Lausanne : Institut

- universitaire de médecine sociale et préventive ; Bern : Institut für Psychologie ; Bellinzona : Sezione sanitaria, 2003.
- Neumann, E. (1973/2018). *The Child*. New York: Karnac Books.
- Ormel, J., Oldehinkel, A.J., & Vollebergh, W. (2004). Vulnerability before, during, and after a major depressive episode: a 3-wave population-based study, *Archives of General Psychiatry*, 61: 990-996, CrossRefView Record in Scopus
- Patriche, D., Filip, I., Tănase, C. (2015). Epidemiologia Depresiei. *Revista Medicală Română*. Vol. LXII (3): 260-262.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pearson, J. (1996) *Discovering the Self through Drama and Movement, The Sesame Method*. London: Jessica Kingsley
- Pearson, J., Watts, P., & Smail, M. (2013). *Dramatherapy with myth and fairytale: the golden stories of sesame*. Philadelphia, PA: Jessica Kingsley Publishers.
- Pennebaker, J. W. (2000). Telling stories: the health benefits of narrative. *Literature and Medicine*, 19: 3–18. View Article
- Penninx, B. W., Nolen, W. A., Lamers, F., Zitman, F. G., Smit, J. H., Spinhoven, P., Cuijpers, P., de Jong, P. J., van Marwijk, H. W., van der Meer, K., et al. (2011). Two-year course of depressive and anxiety disorders: results from the Netherlands Study of Depression and Anxiety (NESDA). *J Affect Disord*. 133(1-2):76-85. Doi: 10.1016/j.jad.2011.03.027.
- Perls, F. (1942/1992). *Ego, Hunger and Aggression: A Revision of Freud s Theory and Method*. Gouldsboro, ME: The Gestalt Journal of Press.
- Peseschkian, N. (2005). *Povești orientale ca instrumente de psihoterapie*. Trad. C. Cuc, Ed. Trei. București.
- Petchkovsky, L., Petchkovsky, M., Morris, P., Dickson, P., Montgomery, D., Dwyer, J., Burnett, P., & Strudwick, M. (2011). The fMRI correlates of psychological “complexes”: Exploring the neurobiology of internal conflict. *Journal of US-China Medical Science*, 8(11): 647–660.
- Philpott, M. (2009). The meaning and personal significance of the small group experience for a group of recent graduates from the Bachelor of Counselling degree at the University of Notre Dame Australia (Doctor of Counselling). University of Notre Dame Australia. <http://researchonline.nd.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1039&context=theses>
- Pilard, F. (2015). *Jung and intuition: On the centrality and variety of forms of intuition in Jung and the post-jungians*. London: Karnac.
- Pittenger, D.J. (1993). Measuring the MBTI...And Coming Up Short. *Journal of Career Planning & Placement*. 54 (1): 48-52. Postat pe <http://indiana.edu/~jobtalk/Articles/develop/mbti.pdf>
- Polkinghorne, D. E. (1988). *Narrative knowing and the human sciences*. New York: State University of New York Press.
- Pribram, K. (1979). The Origin of Sensory Bias in the development of Gender Differences in Perception and Cognition. *Cognitive Growth and Development*. In M. B. Brunner, *Essays in Memory of Herbert G. Birch*. Mazel Publishers, New York. Cit. de K. Benziger (2004b). *Physiological & Psychophysiological bases for jungian concepts. An adnnotated bibliography*. KBA, LLC The Human Resurces Technology Company, Illinois.
- Pribram, K. (1982). Localization and distribution of function in the brain. *Neurology after Lashley*. Cit. de K. Benziger (2004b). *Physiological & Psychophysiological bases for jungian concepts. An adnnotated bibliography*. KBA, LLC The Human Resurces Technology Company, Illinois.
- Pribram, K. (1984). Emotions: a Neurobehavioral Analysis. *Approaches to Emotion*. Cit. de K. Benziger (2004b). *Physiological & Psychophysiological bases for jungian concepts. An adnnotated bibliography*. KBA, LLC The Human Resurces Technology Company, Illinois.
- Pribram, K. (1991). *Brain and Perception: Holonomy and Structure in Figural Processing*.

- NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. Cit. de K. Benziger (2004b). *Physiological & Psychophysiological bases for jungian concepts. An annotated bibliography*. KBA, LLC The Human Resources Technology Company, Illinois.
- Prinsloo, S.M. (1998). *Cognitive process profile – Training manual*. Johannesburg: Magellan.
- Propp, V. (1968.). *Morphology of the Folktale*. Trad. L. Scott. University of Texas Press, Austin and London.
- Punch, K. J. (2011). *Introduction to social research: quantitative and qualitative approaches*. 2nd ed. London: Sage.
- Ramos-Chao, A. T. D., Lima, M. C. P., Rathnakar, A., Kings, J. R. T., & Fonseca, N. M. V. (2005). Once upon a time ... fairy tales and psychodrama to help students at the end of the medical course. *Interface*, 9 (16). <http://dx.doi.org/10.1590/S1414-32832005000100007>.
- Rapport, F., Wainwright, P., Elwyn, G. (2005). "Of the edgelands": broadening the score of qualitative methodology. *Medical Humanities*, 31: 37 -42.
- Rawlings, D., Twomey, F., Burns, E. și Morris, S. (1998). Personality, creativity and aesthetic preference: Comparing psychoticism, sensation seeking, schizotypy and openness to experience. *Empirical Studies of the Arts*. 16:153-178.
- Renner, F., Penninx, B. W. J. H., Peeters, F., Cuijpers, P., & Huibers, M. J. H. (2013). Two-year stability and change of neuroticism and extraversion in treated and untreated persons with depression: Findings from the Netherlands Study of Depression and Anxiety (NESDA), *Journal of Affective Disorders*, 150(2):201-208. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2013.03.022>
- Reynolds, J. L., & Bove, K.B. (2016). The power of Mutual Storytelling in Play Therapy. Lucrare prezentată la workshop-ul organizat de Colorado Association for Play Therapy, postată pe <http://www.coloradoapt.org/resources/Documents/S-6%20The%20Power%20of%20Mutual%20Storytelling%20Techniques%20in%20Play%20Therapy.pdf>
- Ribeiro, A., Ribeiro, J. P., von Doellinger, O. (2018). Depression and psychodynamic psychotherapy. *Revista Brasileira de Psiquiatria*, 40 :105–109, Brazilian Psychiatric Association, <http://www.scielo.br/pdf/rbp/v40n1/1516-4446-rbp-1516444620162107.pdf>, Doi:10.1590/1516-4446-2016-2107.
- Riding, J. R. & Rayner, S. C. (Eds.) (2000). *International perspectives on individual differences (1): Cognitive styles*. Stanford: JAI Press.
- Robson, C. (2011). *Real world research: A resource for social-scientists and practitioner-researchers*. 3rd ed. Oxford: Blackwell Publishing.
- Roesler, C. (2013): Evidence for the effectiveness of Jungian psychotherapy: A review of empirical studies. *Behav. Sci.* 2013, 3(4), 562-575; Doi:10.3390/bs3040562 <http://www.mdpi.com/2076-328X/3/4/562>. http://www.mdpi.com/journal/behavsci/special_issues/analytical-psychology.
- Roesler, C. (eds.). (2018). *Research in Analytical Psychology. Empirical Research*. Routledge. Routledge Taylor and Francis Group, London and New York.
- Roesler, C. & van Uffelen, B. (2018): Complexes and the unconscious: From the Association Experiment to recent fMRI studies. In: Roesler, C. (ed.): *Research in Analytical Psychology*, 2018, London. Routledge.
- Rohr, R. (2011). *Falling upward*. New York: Jossey-Bass.
- Roisman, G. I., Masten, A. S., Coatsworth, J. D., Tellegen, A. (2004). Salient and emerging developmental tasks in the transition to adulthood. *Child Development*. 75(1): 123-133.
- Rowell, P.C. & Benshoff, J. M. (2008). Using personal growth groups in multicultural Counselling courses to foster students' ethnic identity development. *Counselor Education and Supervision*, 48: 2-15.
- Rubin, S. I. & Powers, N. (2013). *Analyzing the San Francisco Psychotherapy Research Project*. Postat pe: <https://www.sirseth.net/doc/SFresearch.pdf>

- Ruini, C. (2014). The use of well-being therapy in clinical settings, *The Journal of Happiness & Well-Being*, 2(1): 75-84, <https://www.journalofhappiness.net/frontend/articles/pdf/v02i01/Chiara-2.pdf>
- Ryan, R. M., Deci, E. L., Grolnick, W. S., & La Guardia, J. G. (2006). The significance of autonomy and autonomy support in psychological development and psychopathology. In D. Cicchetti & D. J. Cohen (eds.), *Developmental psychopathology: Theory and methods*, Vol. 1, 2nd ed., pp.795–849. New York, NY: Wiley.
- Saarni, S. I., Suvisaari, J., Sintonen, H., Pirkola, S., Koskinen, S., Aromaa, A., & Lönnqvist, J. (2007). Impact of psychiatric disorders on health-related quality of life: general population survey. *The British Journal of Psychiatry*, 190 (4): 326–332.
- Scategni, W. (2005). *Psychodrama, Grup processes and Dreams. Archetypal images and individuation*. Taylor & Francis: New York.
- Sharp, D. (1991). C. G. Jung lexicon: A primer of terms and concepts. Toronto, Canada: <http://www.psychceu.com/jung/sharplexicon.html>
- Shean, G. (2014). Limitations of Randomized Control Designs in Psychotherapy Research. *Advances in Psychiatry*. Vol. 2014, Article ID 561452, <http://dx.doi.org/10.1155/2014/561452>
- Shedler, J. (2010). The efficacy of psychodynamic psychotherapy. *American Psychologist*, 65, 98 –109. Doi:10.1037/a0018378
- Shin, Y. W., Lee, J. S., Han, O. S., & Rhi, B. Y. (2005). The influence of complexes on implicit learning. *Journal of Analytical Psychology*, 50: 175–190.
- Sieradzki, A., Szechiński, M., Małyszczak, K. (2017). The effects of short-term group Psychodynamic psychotherapy on the personality traits of patients treated in a day ward. *Psychiatria Polska*, 51(4): 633–646, <https://doi.org/10.12740/PP/65270>.
- Silverman, Y. (2004). The story within—myth and fairy tale in therapy. *The Arts in Psychotherapy*. 31(3): 127-135.
- Silverman, Y. (2005). Drama therapy—theoretical approaches. In S. Brooke. *Creative arts therapies modalities a guide to the history, theoretical approaches, assessment, and work with special populations of art, play, dance, music, drama, and poetry therapies*. New York: Charles C Thomas.
- Silverman, Y. (2006). Drama therapy with adolescent survivors of sexual abuse: the use of myth, metaphor and fairytale. In S. Brooke (ed). *The use of the creative therapies with sexual abuse survivors*. New York : Charles C Thomas.
- Simons, A. D., & Wildes, J. E. (2003). Therapy and Interventions Reserch with Adults. In M. C. Roberts, & S. S. Ilard (eds). *Handbook of Reserch Methods in Clinical Psychology*. Blackwell Publishing. Oxford. MA. Postat pe https://www.researchgate.net/profile/Stephen_Ilardi/publication/229489974_Research_Methodology_and_Clinical_Psychology_An_Overview/links/0a85e52e6bd99880d5000000/Research-Methodology-and-Clinical-Psychology-An-Overview.pdfSinger et al., 2010
- Singer, J., & Loomis, M. (1984a). *The Singer-Loomis Inventory of Personality*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Skovholt, T. M., & Rønnestad, M. H. (1995). *The evolving professional self: Stages and themes in therapist and counselor development*. New York: John Wiley & Sons.
- Slivinske, J. și Slivinske, L. (2014). Therapeutic storytelling for Adolescents and young Adults. Oxford University Press. UK.
- Sloman, S. A. (1996). The empirical case for two systems of reasoning. *Psych.Bulletin*, 199: 3–22.
- Smolensky, P. & Legendre, G. (2006).The harmonic mind : from neural computation to optimality-theoretic grammar. Cambridge,Mass.: MIT Press. Vol. 1:Cognitive architecture. Pp. xxiv+563. Vol. 2:Linguistic and philosophical implications. Pp. xxiv+611.
- Soet, J. & Sevig, T. (2006). Mental health issues facing a diverse sample of college

- students: Results from the College Student Mental Health Survey. *NASPA J.*, 43: 410-431.
- Sommers - Flanagan J., Sommers - Flanagan, R. (2004). *Counseling and psychotherapy theories in context and practice: Skills, strategies, and techniques*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Starman, A.B. (2013). The case study as a type of qualitative research. *Journal of contemporary educational studies*, vol.1/2013.
<http://www.sodobna-pedagogika.net/wp-content/uploads/2013/03/Starman1.pdf>
- Stein, M., & Corbett, L. (eds.). *Modern Jungian Interpretation of Fairy Tales*, vol.1 (1991), vol.2 (1992), vol.3 (1995). Chiron Publications, Illinois.
- Stein, M. (1998). *Jung's map of the soul: An introduction*. Peru, IL: Open Court.
- Steinert, C., Klein, S., Leweke, F., & Leichsenring, F. (2015). Do personality traits predict outcome of psychodynamically oriented psychosomatic inpatient treatment beyond initial symptoms? *British Journal of Clinical Psychology*, 54(1):109-125.
<https://doi.org/10.1111/bjc.12064>
- Sternberg, R. J., & Grigorenko, E. L. (1997). Are Cognitive Styles Still in Style? *American Psychologist*, 52(7): 700 – 712.
- Stevens-Guille, M. E., & Boersma, F. J. (1992). Fairy tales as a trance experience: possible therapeutic uses. *American Journal of Clinical Hypnosis*. 34(4):245-254.
 Doi: 10.1080/00029157.1992.10402854
- Strayer, J. (1995). Children's and adults' responses to fairy tales. *Early Child Development and Care*, 113(1).
- Svartberg, M., & Stiles, T.C. (1991). Comparative Effects of Short-term Psychodynamic Psychotherapy. A Meta-Analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 59(5):704-14, Doi: 10.1037/0022-006X.59.5.704
- Tang, T. Z., DeRubeis, R. J., Hollon, S. D., Amsterdam, J., Shelton, R., & Schalet, B. (2009). Personality change during depression treatment: a placebo-controlled trial, *Archives of General Psychiatry*, 66: 1322-1330, CrossRefView Record in Scopus
- Taylor, D. (2008). Psychoanalytic and psychodynamic therapies for depression: the evidence base. *Advances in Psychiatric Treatment*, 14: 401-413.
- Terlidou, C., Moschonas, D., Kakitsis, P., Manthouli, M., Moschona, T., & Tsegos, I. K. (2004). Personality changes after completion of long-term group analytic psychotherapy. *Group Analysis*, 37(3): 401-418. Doi: 10.1177/533316404045524
https://www.researchgate.net/publication/232094540_Personality_Changes_after_Completion_of_Long-Term_Group-Analytic_Psychotherapy
- Topolinski, S., & Strack, F. (2008). Where there's a will—there's no intuition. The unintentional basis of semantic coherence judgments, *Journal of Memory and Language* 58 (2008) 1032–1048, doi:10.1016/j.jml.2008.01.002
https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/43659252/Where_theres_a_willtheres_no_intuition.20160312-2550-b584y8.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1553783532&Signature=PPCRsTZJioD6pTOPtcjd0HxdNk%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DWhere_there_s_a_will_there_s_no_intuitio.pdf
- Tschuschke, V., Cramer, A., Koemeda, M., Schulthess, P., von Wyl, A., & Weber, R. (2010). Fundamental Reflections on Psychotherapy Research and Initial Results of the Naturalistic Psychotherapy Study on Outpatient Treatment in Switzerland (PAP-S). *Int. J. Psychoth.*, 14: 247–256.
- Tseëlon, E. (1995). The Little Mermaid: An icon of woman's condition in patriarchy and the human condition of castration. *International Journal of Psycho-Analysis*. 76:145-152.
- Tsitsani, P., Psyllidou, S., Batzios, S.P., Livras, S., Ouranos, M., & Cassimos, D. (2012). Fairy tales: a compass for children's healthy development--a qualitative study in a Greek island. *Child Care Health Development*. 38(2): 266-72. Doi 10.1111/j.1365-2214.2011.01216.x.

- Uliaszek, A. A., Zinbarg, R. E., Mineka, S., Craske, M. G., Sutton, J. M., Griffith, J. W., Rose, R. D., Waters, A., & Hammen, C. (2010). The Role of Neuroticism and Extraversion in the Stress-Anxiety and Stress-Depression Relationships. *Anxiety Stress Coping*. 23(4): 363–381., Doi:10.1080/10615800903377264.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3690955/pdf/nihms154440.pdf>
- Ustun, T. B., Ayuso-Mateos, J. L., Chatterji, S., Mathers, C. & Murray, C. J. L. (2004). Global burden of depressive disorders in the year 2000. *British Journal of Psychiatry and Mental Health*, 184: 386-392.
- Vansteenkiste, M., & Ryan, R. M. (2013). On Psychological Growth and Vulnerability: Basic Psychological Need Satisfaction and Need Frustration as a Unifying Principle. *Journal of Psychotherapy Integration*, 23(3): 263–280. Doi: 10.1037/a0032359.
http://selfdeterminationtheory.org/wpcontent/uploads/2014/07/2013_VansteenkisteRyan_JOPI2.pdf
- Volz, K. G., & von Cramon, D. Y. (2006). What neuroscience can tell about intuitive processes in the context of perceptual discovery. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 18(12): 2077–2087.
- Von Franz, M.- L. (1964). The process of individuation. In C. G. Jung, & M.-L. von Franz (eds.), *Man and his symbols*, pp. 158-229. New York, NY: Dell.
- Von Franz, M.- L. (1970/1982). *An Introduction to The Study of Fairy Tales*. Texas: Spring Publications, Inc.
- Von Franz, M.- L. (1977/1990). *Individuation in fairy tales*. Shambhala Publications, Boston.
- Von Franz, M.- L. (1970/1996). *The interpretation of fairy tales*. Shambhala Publications, Boston.
- Wampold, B., Minami, T., Baskin, T. W., & Tierney, S. C. (2002). A meta-(re)analysis of the effects of cognitive therapy versus ‘other therapies’ for depression. *J. Affect Disord*; 68: 159–65.
- Wardle, J., Steptoe, A., Gulis, G. & Sartory, G. (2004). Depression, perceived control, and life satisfaction in university students from Central-Eastern and Western Europe. *International Journal of Behavioral Medicine*, 11: 27-36.
- Watson, D. L. (2010). Introversion, neuroticism, rigidity, and dogmatism. *The British Journal of Psychiatry*. 196: 200-205.
- White, M., & Epston, D. (1990). *Narrative means to therapeutic ends*. Norton, New York.
- Whitmont, E. C. (1964). Group therapy and analytical psychology. *J. Anal. Psychology*, 9: 1–22.
- White, M. (2007). *Maps of narrative practice*. New York, NY: W. W. Norton.
- White, M. (2011). *Narrative practice: Continuing the conversations*, New York, NY: W.W. Norton.
- Whitmont, E. C. (1969/1991). *The symbolic quest. Basic Concepts of Analytical psychology*. Princeton Univ. Press, New Jersey.
- Wilkinson, M. (2003). Undoing trauma. Contemporary neuroscience: a Jungian clinical perspective. *Journal of Analytical Psychology*. 48(2): 235-254.
- Wilkinson, M. (2006). Coming into mind: relevance of insights from neuroscience to the process of change in the consulting-room. *Psychologist-Psychoanalyst*, Vol. XXVI, No.3 /2006.
- Williams, L. & Tappan, T. (1995). The utility of the myers-briggs perspective in couples counseling: A clinical framework. *American Journal of Family Therapy*. 23(4): 367-371, Doi: 10.1080/01926189508251367
- Wilson, K., & Dugan, S. (2002). *Understanding Personality Functioning Without Forced Choice: Expanding the Possibilities for Management Education Based on Empirical Evidence*.
<https://pdfs.semanticscholar.org/60a3/a7868737abb016d8ef62e7aa63f6e8034afe.pdf>
- Winnicott, D. W. (1965). Ego distortion in terms of true and false self. In D.W. Winnicott, *The Maturation Process and the Facilitating Environment: Studies in the Theory of Emotional Development*. New York: International UP Inc.
- Wolberg, L. R. (2013). The technique of psychotherapy. *International Psychotherapy Institute E-Books*,
http://www.israppsych.org/books/wpcontent/uploads/2015/05/technique_of_psychotherapy.pdf

- Yakeley, J., & Hobson, P. (2013). *Evidence in support of Psychodynamic Psychotherapy*. Raport postat pe <http://iaap.org/wp-content/uploads/2017/05/Evidence-in-support-of-psychodynamic-psychotherapy-updated-Nov-2013-1.pdf>
- Yalom, I. D., & Leszcz, M. (2005). *The theory and practice of group psychotherapy* (5th Ed.). New York: Basic Books.
- Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema focused approach* (3rd ed.). Sarasota, FL: Professional Resource Exchange.
- Young J. E. (2003). *Young Schema Questionnaire-Long form 3 (YSQ-L3)* New York: Schema Therapy Institute.
- Young, J. E., & Mattila, D.E. (2002). Schema-focussed therapy for depression. In M.A. Reinecke, & M.R. Davison (eds.), *Comparative Treatments of Depression* New York: Springer.
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema Therapy. Conceptual Model*. In J. E. Young, J. S. Klosko, & M. E. Weishaar (eds). *Schema Therapy: A Practitioner's Guide*. New York: The Guilford Press.
- Zander, T., Öllinger, M., & Volz, K. G. (2016). Intuition and Insight: Two Processes That Build on Each Other or Fundamentally Differ? *Frontiers in Psychology*, 7/ 1395. Doi:10.3389/fpsyg.2016.01395
- Zhang, L., Sternberg, R.J., Rayner, S, (2012). *Handbook of Intellectual Styles, Preferences in Cognition, Learning, and Thinking*, Springer Publishing Company, U.S.A.: NY.
- Zimbardo, P. (2008). *The Lucifer effect: Understanding how good people turn evil*. New York: Random House.
- Zimbardo, P. (2008). *The Lucifer effect: Understanding how good people turn evil*. New York: Random House.